ANUL XXVIII
21
(1 254)
Sîmbătă
24 mai
1986
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Așteptat și întîmpinat cu înalte sentimente patriotice, într-o atmosferă de vie și puternică angajare revoluționară, pentru înfăptuirea neabătută a sarcinilor și obiectivelor stabilite de cel de al XIII-lea Congres al P.C.R., secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, a efectuat în aceste zile o vizită de lucru în județele Satu Mare, Maramureș și Sălaj. Stima și dragostea cu care este înconjurat conducătorul partidului și statului, hotărîrea fermă de a face totul pentru binele țării și al poporului reprezintă garanția mersului înainte al întregii societăți, certitudinea că tot ce ne-am propus devine faptă și în acest fel viitorul spre care ne călăuzește se apropie pas cu pas, relevîndu-ne noi trepte de progres și civilizație.

Pentru popor, împreună cu poporul

Pentru popor, împreună cu poporul. Iată o sintagmă care apare frecvent în opera, în discursurile secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu și ea alcătuiește, într-un fel, însăși natura, starea politică și socială a oricărui demers care privește prezentul și viitorul mșncii noastre, actualitatea ca și perspectiva efortului creator. Este acel mod al convergenței de spirit prin care acțiunea practică, revoluționară, dobîndește substanța ca și motivația unui sentiment patriotic înălțător. Îi regăsim răsfrîngerile pe multiple planuri și în toate domeniile de activitate. Ea, această sintagmă, a consacrat și o optică nouă asupra vieții și un stil care face și mai evidentă istoria ultimilor ani, într-un consens care este al construcției, al edificării, al împlinirii. **Pentru popor, impreună cu poporul** reprezintă o constantă de fond a epocii care începe odată cu Congresul al IX-lea al partidului și traversează toate căutările, toate frămîntările și experiențele condiției noastre economice, moral-politice și sociale, toate împlinirile care fac din acest timp simbolul și realitatea unei patrii în plină ascensiune, propulsată mereu pe noi trepte ale dezvoltării și civilizației socialiste.

Fundamentată de secretarul general al partidului, această teză de ordin principial și practic operează în toate sferele existenței, începînd cu elaborarea politicii, a programelor edificării noastre multilaterale și continuînd cu modalitățile vii și complexe de înfăptuire a acestora, la nivelul celor mai ridicate cerințe și posibilități. În economie, în învățămînt, în știință și cultură, în conducerea, organizarea și perfecționarea muncii și vieții sociale, pentru întărirea și dezvoltarea democrației muncitorești-revoluționare, **pentru popor și impreună cu poporul** înseamnă mai mult decît un puternic și indisolubil factor de conștiință activă, exemplară, mai mult decît o viziune profundă, statornică și înnoitoare, înseamnă chiar personificarea ideii de angajare comunistă, acest sentiment al luptei duse pînă la capăt, această dimensiune a spiritului revoluționar.

Personificarea aceasta și, în expresia ei cea mai exactă, dialogul pe care îl propune și îl susține sub toate aspectele vieții noastre economice și sociale, constituie poate una din trăsăturile cele mai evidente ale acestui stil prin care țara și oamenii săi intră în contact cu prezentul și viitorul, cu problematica făuririi noului nostru destin. Un exemplu cît se poate de elocvent îl constituie chiar aceste zile care urmează gloriosului jubileu al partidului și ne amintesc totodată de un act eroic, revoluționar, petrecut în urmă cu cincizeci de ani, cînd un tînăr comunist român se adresa istoriei și semna cu numele idealurilor pentru care lupta în cartea unei deveniri exemplare. Însușiri de conducător se afirmau încă de atunci și ele aveau să treacă din sfera unei biografii de excepție în aceea a partidului și a țării, ilustrînd o inestricabilă identitate.

Omagiind acel drum și destin eroic de atunci, omagiem azi ființa și lupta celui care, spunînd **pentru popor și impreună cu poporul**, înnoiește un legămînt cu istoria și, mai mult decît atît, cu munca și viața tuturor fiilor și fiicelor patriei, sub semnul luptei pentru împlinirea celor mai înalte aspirații și idealuri. Îl vedem la tribuna forumurilor de partid, ale democrației noastre socialiste, la întîlniri cu reprezentanți ai altor partide, țări și popoare, îl vedem în vizite de lucru în țară, discutînd cu oamenii muncii, cu specialiștii, interesîndu-se de probleme care privesc în mod concret și necesar viața, oferind soluții, propunînd perspective, impulsionînd mersul înainte al întregii societăți. Este un traiect istoric și o ilustrare pe măsură a acelei energii revoluționare de care se lua cunoștință acum cincizeci de ani și de care ființa întreagă a țării avea să se cuprindă și să continue, să dezvolte și să întărească o operă fără precedent.

Vizita de lucru din aceste zile a tovarășului Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în județele Satu Mare, Maramureș și Sălaj, cuvîntările rostite de secretarul general al partidului la marile adunări populare din municipiile acestor județe sînt încă o dovadă, încă un argument prin care sintagma **pentru popor, impreună cu poporul** se ilustrează într-o permanentă și vie ascendență a realității, printr-un permanent și viu impuls creator. Racordate la marele potențial constructiv al țării, județele României socialiste au străbătut și străbat un timp dinamic, înfloritor, ele însele constituindu-se în ctitorii ale **Epocii Nicolae Ceaușescu.** Integrate amplului proces de dezvoltare hotărît la cel de-al XIII-lea Congres al partidului, în cel de-al optulea cincinal și la nivelul unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile de activitate, toate localitățile țării, întregul lor potențial tehnico-economic, uman și social primesc prin aceste demersuri girul înfăptuirii exemplare a sarcinilor și obiectivelor asumate, din această omniprezentă și mobilizatoare perspectivă **pentru popor, impreună cu poporul.**

Luceafărul

Antologia «Luceafărul»

Cuvinte de Mai

Ne-am logodit cu tot ce-nseamnă Zbor,
înaintînd spre Comunism, o, Țară !

Acum, în Mai, poporul muncitor
Slăvește vitejia-ți legendară :

Uitarea nu se lasă pe eroi,
Oasele lor mai luminează huma.

Pămînt de luptători și de poeți,
în Univers ne ești, prin spațiu, muma.

Gînd lîngă gînd, poeți și muncitori,
țărani cu sufletul amirosind a pîine.

Urmăm Partidul Comunist Român,
cu inima să scriem luminosul mîine.

Dan Rotaru

50 DE ANI DE LA PROCESUL DE LA BRAȘOV

Sub steagul luptei revoluționare

1933 este anul în care Partidul Comunist Român, forța politică ce a înțeles înaintea tuturor pericolul ascensiunii fasciste în Europa pentru pacea continentului, și, mai ales, pentru libertatea, suveranitatea și integritatea teritorială a patriei, a hotărît formarea Comitetului Național Antifascist, conceput ca un larg organism de masă, capabil să grupeze toate forțele doritoare să apere instituțiile democratice ale țării, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, să bareze drumul elementelor pro-fasciste, intens sprijinite din exteriorul țării.

În comitetul acestei organizații naționale de masă, de o importanță capitală pentru promovarea politicii Partidului Comunist Român, a fost desemnat tînărul de 15 ani, Nicolae Ceaușescu, la propunerea organizației din București, propunere însușită de Secretariatul Comitetului Central al P.C.R.

Iată cum relatează secretarul organizației locale București a P.C.R., Ion Popescu-Puțuri, această promovare :

„S-a pus problema pe cine trimitem. Am apelat la sindicate, pentru că acolo era locul cel mai bun de selectare a cadrelor. Acolo puteai vedea cine are mai mult talent de a se manifesta organizatoric, propagandistic, cine își aduce contribuția personală la organizarea și desfășurarea acțiunilor clasei muncitoare, puteai constata cum se manifestă, la întruniri, cu prilejul discuțiilor, care îi era influența asupra ascultătorilor..."

„Printre aceștia s-a remarcat tovarășul Nicolae Ceaușescu ca un animator, ca unul care punea pasiune în tot ce făcea. Ei au sesizat, au dat rapoarte pe linie sindicală, pe linie de tineret, că era un tînăr care are calitățile cerute pentru noua organizație. Așa a luat legătura comitetul organizației de București, cu dînsul..."

Luînd cuvîntul la ședința de constituire a Comitetului Național Antifascist, tînărul revoluționar ce se afirmase în lupta sindicală, prin participare la demonstrații și greve, prin cuvîntări înflăcărate, de profundă viziune politică, a vorbit despre pericolul fascist și despre misiunea noii organizații de a constitui o barieră fermă împotriva țelurilor urmărite de cercurile cele mai reacționare ale țării, ostile maselor, democrației și intereselor fundamentale ale poporului.

Consacrîndu-se cu toată ardoarea și puterea de muncă misiunii de mobilizare a tuturor forțelor politice democratice și progresiste ale poporului român pentru apărarea integrității și suveranității patriei împotriva pericolului agresiunii fasciste ; misiunii de a conștientiza masele muncitoare de necesitatea promovării intereselor lor fundamentale, tînărul comunist, membru al Comitetului Național Antifascist, a participat constant la întrunirile organizate în diferite sectoare ale Capitalei de către acest Comitet, la întruni-

Emil Poenaru

Continuare în pag. a 6-a

Lucrarea Patriei

Ți-aș înălța un cîntec cîntînd după obicei
Tot ce-i cinstit și demn cu verbul în lumina
Căci nu e bucurie mai mare pentru suflet
Decît de a lucra a Patriei grădină.

Și ți-aș aduce ofrandă a inimii bătaie
Ori tinerele-mi aripi ce nu se frîng în zbor
Căci nu e bucurie mai mare pentru suflet
Decît de a trudi pe-al Patriei ogor.

Și mii de jerbe încă ți-aș aduce
Mai pure decît apa-n adîncuri de fîntînă
Căci nu e bucurie mai mare pentru suflet
Decît de-a hodini-n a Patriei tărînă.

Viorel Varga

Vocația profesorului

De-ar fi fost să scriu fie numai despre contribuția lui Constantin Ciopraga la cunoașterea, înțelegerea și „apropierea" lui Mihail Sadoveanu (mai marele său concitadin păscănean), la re-cunoașterea acestuia în posteritate (cf. vol. Mihail Sadoveanu. Fascinația tiparelor originare, *1981), la re-aducerea acestuia în actualitate, la re-memorarea operei acestuia la Universitate, (facultățile de filologie din Iași, București sau Cluj-Napoca), la cursurile, examenele și întîlnirile cu studenți, cu profesorii ori cu iubitorii de literatură română, fără a mai comenta infinita „producție" publicistică a criticului și istoricului literar pe aceeași „temă" (articole, studii introductive, prefețe sau postfețe), și ar fi suficient de conchis că autorul lor și-a cîștigat, ca puțini alții după G. Călinescu, un loc așa de distins, și sigur, și peren în literatura română.*

Dar a fost să fie și acea — pînă acum, unică — Personalitate [a] literaturii române *(1976), sinteză de care atîta nevoie avea, și încă are, cultura românească.*

Nu l-am avut profesor pe prof. Constantin Ciopraga. L-am descoperit relativ tîrziu, prin bibliografii și studii de neocolit în cele mai diverse domenii ale literaturii interbelice. Dar nu numai interbelice. (Bunăoară, printr-o analiză pertinentă, surprinzător de aderentă la poezia contemporană, de un calm și comprehensibil bun simț românesc — analiză publicată în România literară —, criticul Constantin Ciopraga tăia, elegant, nodul gordian al disputei dintre „tradiționalismul sămănătorist" și „modernismul" presupus în ceea ce privește lirica lui Ioan Alexandru — lirică, evident, apreciată pozitiv, ca reprezentativă pentru creația autorului și nu numai a lui, dar a momentului patriotic pe care îl trăim. Imnele *acestuia erau interpretate nu așa sau așa, ci ca poezii în sine, evident cu o înaltă semnificație patriotică.)*

Așadar, l-am descoperit tîrziu pe prof. Constantin Ciopraga și, mai cu seamă, după 1980, cînd, la Centenarul lui Mihail Sadoveanu, n-a rezistat tentației ca, trecînd prin Pașcani sau prin Fălticeni, să ne arate cîte ceva din „drumurile lui Sadoveanu". Cînd am revenit în „dulcele tîrg al Ieșilor", sau cînd Domnia-Sa a venit la București, n-au fost mai puține clipe de bucurie intelectuală : fiecare casă văzută împreună, fiecare stradă („Eminescu", de pildă), fiecare pîrculeț își revela, parcă, un anume parfum, o anume tradiție, o aleasă personalitate. Profesorul Constantin Ciopraga era, pentru mine, un adevărat Vergiliu într-un infern (fie și el de frumuseți : aici era casa lui Cuza, aici „casa Pogor", aici a lui..., dincolo a stat Creangă, a stat Topîrceanu, Mihail Codreanu, am ajuns la Casa lui Sadoveanu ! ; — acolo au fost oate „plopii fără soț" ai Cleopatrei Poenaru ? N-am să fac acum — și aici — inventarul tuturor vizitelor sau clipelor petrecute — cu voia Domniei-Sale — împreună. Și nici exegeza operelor sale. Durabile (vezi bibliografia).

Ceea ce am remarcat, și aș vrea să spun aici, este că, totdeauna am simțit — în ceea ce scrie, face sau constată, doct, doctoral decent, Constantin Ciopraga — vocația Profesorului. A profesorului veșnic curios, mereu însetat de cunoaștere (deși știe atîtea !), care-și face și datoria la catedră, dar, cred, exigent fiind, nu-și agasează, nu-și îmbolnăvește studenții. A Profesorului care, fiind solicitat la „doctorate" sau colaborări revuistice, răspunde prompt, fără întîrzieri, șantaje ori șicane. A Profesorului, erudit, și filosof, care-și scrie cărțile în mare

Fănuș Băilesteanu

Continuare în pag. a 2-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Dintr-o mare iubire

Patrie este, înainte de toate, țara în care trăim, istoria ei de ieri, de azi și de mîine, limba pe care o vorbim. Patria este implacabila întipărire în memorie și în suflet a locului în care născîndu-te îl stăpînești și te stăpînește, este permanenta întărire a sinelui printr-o tainică identificare cu frumusețea, cu adevărul și cu binele omenesc. Patria este un nesecat izvor de iubire și hrana perpetuă a marii literaturi. Cînd gîndurile și gesturile noastre își caută un centru de gravitație — patria este chiar condiția existenței noastre. Modelăm și slujim ceva care sorbind identitățile noastre, transformîndu-le în ancore, se proiectează definitiv în istorie, supraviețuindu-ne. Poate că acesta este actul cel mare care conferă omului titlul de creator. Poate că această conștiință rupe inerția egoismului primar și înaltă treptele de împlinire a realității de socialism. Istoria nouă a României este consecința întîlnirii fericite a acestor două noțiuni : patrie și socialism. Poporul a descifrat un ideal și l-a legitimat, ființa sa își îmbogățea sensurile existenței, dovedindu-se, prin crezul ei și prin slujirea acestui crez, una din purtătoarele acelui stindard pe care ochii lumii muncitoare citesc cu bucurie

Ion Lilă

Continuare în pag. a 6-a

Irezistibila chemare

Ori de cîte ori poposesc la Segarcea Vale — satul natal cu miraculoasă, neistovită putere de atracție asupra mea —, prima descindere o fac cu regularitate, ca într-un adevărat ritual, la casa cu numărul 1 a satului — cea în care s-a născut și și-a trăit zbuciumata copilărie poetul de sorginte și factură astrală, Dimitrie Stelaru. Pașii mă poartă de fiecare dată către unghiul dinspre miazăzi al curții, alungit ca o aripă de zbor spre piriul care curge nu departe, în vale, revărsîndu-se cu susur lin în Siul ce-și mină undele alene, paralel cu Oltul, către vadul străbun al Dunării. Este locul în care cred — credință și speranță totodată — că s-ar putea înălța statuia înconjurată de flori a celui ivit în lumină cu „gemetele țărinii" acestui colț de țară și de lume în urechi.

Satul datorează această cinstire alesului său fiu, care l-a purtat pretutindeni în suflet ca pe-o icoană de neșters. Căci satul, cu întregul său univers existențial, a constituit matricea spirituală a celui care și-a petrecut copilăria printre oamenii cimpului, cunoscîndu-le de timpuriu nevoile, durerile, bucuriile. El și-a pus puternic amprenta pe firea viitorului poet, care a moștenit de la părinții săi și oamenii în mijlocul cărora s-a născut atitudinea mîndră și orgolioasă, asumarea conștientă a tragismului vieții, dorința de a-și supune destinul, prin afirmarea propriei demnități. Arma sa adecvată de luptă a fost scrisul, mai precis spus poezia — cea care l-a propulsat din mizeria cotidiană a existenței pe cele mai înalte culmi ale visării și crezului său artistic.

S-a vorbit despre Dimitrie Stelaru ca despre un poet al vagabondajului, al tavernelor, al boemei, al lumii interlope. S-a accentuat mai ales — și cu deplin temei — asupra caracterului cîtadin al liricii sale. Se cuvine precizat însă că satul — așa cum l-a cunoscut în anii copilăriei, ca și mai tîrziu — a rămas o permanență a viziunilor sale poetice, răzbătînd periodic pe parcursul întregii creații stelariene.

Se știe, într-adevăr, că poetul a fost un veșnic rătăcitor prin diverse orașe ale țării, pe lespezile cărora și-a purtat „trupul gol și flă-

Ion Segărceanu

Continuare în pag. a 7-a

ÎN ACEST NUMĂR :

● **SUB SEMNUL CONGRESULUI IX** ● **Ion Lăncrănjan : «Am jurat și jur pe scriitorii care au perpetuat prin veacuri puterea epică a epopeilor homerice»** ● **Poeme de Gheorghe Tomozei** ● **Ecouri la masa rotundă «Originea românească a ceangăilor. Argumentele limbii române"** ● **Numele poetului de Cezar Ivănescu** ● **Cumpănă de George Albolu** ● **Poșta redacției de Ion Gheorghe** ● **Confabule de Iulian Neacșu** ● **Rememorări de Mircea Micu** ● **Mapamond**

JURNAL DE POET

BLAGA

Se împlinește în această lună a înfloririlor un sfert de veac de la moartea lui Blaga, îndeajuns să vreme pentru un poet de-a-și transborda moștenirea unei alte generații dacă aceasta o cere, sau de a se închide în rana celor ce nu pot vorbi prin această generație celor viitoare.

Avea tînărul student doctorand la Viena douăzeci și trei de ani, cînd se destrămau două imperii în jurul nostru. Începea o epocă a natiunilor întregite după veacuri de concrețeri vitregite. Poporul român aștepta sufletul Transilvaniei : îl auzise prin Coșbuc și Goga, meșteri poeți, născuți nu făcuți, și mari dascăli, un Ardeal cu probleme de statornicie, fidelitate, demnitate și libertate, alipindu-se întregului. Blaga nu este atît dascăl cît profesor.

Prin limba germană și franceză va fi familiarizat din tinerețe cu spiritualitatea europeană, cu filosofia și poezia ei, la acea vreme mai deschisă răsăritului, spiritualității răsăritului, decît veacul trecut. Sofianismul bizantin, prin filosofii ruși, se impunea mai presus de stil ca spirit revelatoriu ;

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 6-a

ATITUDINI

Analize stereotipe

„gramatică narativă" (Tzv. Todorov), „model constituțional", „structură narativă", „formule sintactice", „performanță" (A. J. Greimas), „roluri narative", „universaliile povestirii" (Cl. Bremond), iată o serie de termeni care reflectă o largă tendință (în teoria contemporană a narațiunii) de a reduce universul prozei la o schemă paradigmatică. Sînt excluse din cîmpul cercetării : caracteristicul, originalitatea, culoarea, subiectivitatea, elemente care, cel puțin în viziune estetică modernă, sînt hotărîtoare în constituirea specificului literar și a valorii artistice. Putem utiliza o asemenea instrumentație în studiul prozei noastre contemporane ? Putem extrage o structură literară comună din opera unor prozatori atît de diferiți ca Marin Preda, D. R. Popescu, Constantin Chiriță, Ion Lăncrănjan ? Sau din alte alături la fel de eterogene : George Bălăiță, Dinu Săraru, Al. Ivasiuc, Paul Anghel, Nicolae Breban, Eugen Barbu, Constantin Țoiu, Dumitru Popescu, Francisc Păcurariu, Augustin Buzura, Fănuș Neagu, Mircea Ciobanu, Nicolae Velea, Titus Popovici, Laurențiu Fulga, Petre Sălcudeanu

Marian Vasile

Continuare în pag. a 7-a

CRONICA LITERARĂ

PAUL ANGHEL: «Cutremurul»

II

Între imaginile definitorii ale ciclului **Zăpezile de acum un veac** se așează și deplasările convergente de oameni către locul carnajului. Se deplasează formații militare, coloanele de provizii, însoțesc trupele românești civilii, vin de departe spectatori curioși, turiști galonați sau ziariști, care privesc acest război ca pe un mare eveniment, dar și ca pe un spectacol. Între cei care se duc la Dunăre și dincolo de Dunăre se află atit actorii cit și spectatorii lor. Pe lîngă militarii combatanți se mișcă ziariști, prinți, altețe, burghezi veniți din diverse părți ale globului. Evenimentul zilei este aici la Dunăre și la Balcani și lumea bună a occidentului, ca și cea clarvăzătoare a orientului vrea să fie de față pentru a avea ce povesti sau pentru a înțelege. Interesul și curiozitatea prezidează această reuniune de ochi și urechi de pe mai multe meridiane. Se așteaptă sfîrșitul unui imperiu și la căpătîiul viitorului muribund se înfățișează monden în această etapă o lume pestriță. Caracterul de premieră este sporit și de intrarea în foc a unei armate necunoscute, ieșită de mult din istoria militară a Europei, armata română. Cum se va purta această armată ? Cu un cuvînt potrivit pentru rostul pe care îl au în **Zăpezile de acum un veac** aceste prezențe, războiul este supervizat de privirile aparent dezangajate ale Europei și Asiei. În **Cutremurul**, Nigata își continuă suita de însemnări asupra fenomenului românesc care-l intrigă și care se constituie în cutie de rezonanță a marilor intimplări și prefaceri la care asistă. În termeni de literatură comparată ar fi vorba de motivul străinului, după cum acest motiv al străinului care descoperă cu ochi proaspăt o lume este chemat și de primele contacte ale prințului german care-i urmează lui Cuza-Vodă. Interesul romancierului nu era însă de a ilustra și a utiliza tradițional un motiv literar ci de a stabili locul românilor între popoarele cu care se învecinează și rostul lor în istorie. Lenta preparație romanescă își stringe acum apele într-o matcă unică, care se va izbi curînd de un zăgaz. Trimisul diplomatic la Petersburg, Iancu Ghica își prezintă argumentele asupra județelor moldovene într-un salon particular, semn că ușile oficiale îi sînt închise. Spectacolul s-a terminat, supervizorii lui au dispărut, ziariștii la fel. Războiul continuă acum în culise. Corespondenții de război și jurnalele lor care au elogiat contribuția românească la scoaterea din istorie a imperiului otoman tac. Condiția dramatică a României în contextul european al vremii îi interesează în primul rînd pe români și constituie rostul **Zăpezilor de acum un veac.** Omătul nu este numai cel al anotimpului natural, ci și al celui politic.

Materia, în sens concret dar și în sens epic, larg, este grăitoare în chip subliniat la Paul Anghel. Amănuntele nu circulă gratuit în cartea lui, fiecare element prezent în roman avînd de exprimat ceva direct sau prin relație cu contextul. Semnele circulă în fiecare pagină a ciclului, detaliul aparent nesemnificativ fiind purtător de sens. Mușuroiul de furnici călcat de roata unui tun într-un început de roman, iepurii care rod nepăsător varza în timpul carnajului, monstruoasa scară telescopică și inutilă, căpița aurie de paie ridicată ca un monument pe malul Dunării, pentru a alege la întîmplare, sînt imagini care depășesc dorința de pitoresc înscriindu-se într-un cod de semne și semnificații. Romanele se intitulează scurt, sintetic, dar cu atît mai concentrat ca încărcătură de sens: **Fluviile, Noroaiele, Zăpezile, Cutremurul.** Unul e o ieșire din iarnă, altul o noapte otomană. Menținerea în cadrul vastului regim natural și cosmic este atestată de aceste titluri, care divulgă timpul de proiecție al scriitorului, marea perspectivă a ciclului. Totodată acești indicatori ai regimului natural și cosmic ai evenimentelor din carte sînt și indicatori ai regimului social și politic caracterizînd aceleași evenimente. Cartea respiră amplu îmbinînd cultul naturii cu acela al vieții sociale văzută în cele mai intime cute ale ei. Pendularea are o amplitudine neobișnuită conducîndu-se dintr-un balans de la marile destine colective la micile destine individuale, de la contactul cu viața celor simpli și adesea umili la viața complicată, de obicei orgolioasă, a celor din vîrful piramidei. Indiferent însă de punctele extreme zăpada, noroiul sau cutremurul sînt la fel de decisive pentru toate.

Condiția României în acest sfîrșit de secol pe care încearcă să-l surprindă Paul Anghel este dramatică atît înlăuntru, cît și în afară. Dramatismul lăuntric face parte din fresca politică directă a cărții. Eroismului din noroaiele sud-dunărene îi urmează cacofonia discuțiilor parlamentare. Fără a ocupa pagini întinse în economia romanului, dezbaterile politice ale deputaților români constituie una din părțile cele mai expresive ale cărții. Ele se desfășoară accidentat și imprevizibil, fără a reuși un acord cu realitățile. Replicile scurte sau lungi, venite din diferite colțuri ale sălii, panoramările acestei adunări, intermezzourile scurtelor dialoguri de culoar, fac nu numai pictura de ansamblu a adunării, dar și portretele rapide ale celor cîțiva politicieni urmăriți de scriitor, care scontează dincolo de obiectivitatea ostentativă a relatărilor calificarea morală și etică a imprejurărilor și persoanelor. Romancierul l-a ales ca glosator pe Theo Rășcanu, personaj proeminent, rotund al romanului său, în ale cărui lentile și replici se reflectă problematica momentului. Atacul asupra generalului Florescu, conservatorul, înlocuit în noua guvernare de generalul Cernat, venit de pe frontul abia lichidat din sudul Dunării, rămîne un episod semnificativ. Celebru în epocă, stîrnind cele mai vehemente reacții din partea celor ce cunoșteau importanta contribuție adusă de generalul acum acuzat, la pregătirea războiului de independență, episodul este tratat de romancier în registru psihologic și moral. Noul ministru Cernat, nu înțelege agitația parlamentară la care trebuie să asiste de pe banca ministerială. Totul i se pare fără legătură cu ceea ce s-a petrecut și s-a înfăptuit dincolo de Dunăre și mai ales nu poate concepe un raport de adversitate cu predecesorul său Florescu. Căzut într-o lume străină cu care nu comunică de două ori, ca militar între civili și ca om fără vocația iscusințelor politice între oameni mobilizați de vectori de culise, generalul Cernat proiectează prin toată atitudinea și prin toate gesturile sale o lumină de uriaș plictisit și anacronic asupra unei lumi de pigmei. Senzația nu este impusă ci decurge firesc din expunerea faptelor, fără nici o ostentație. Dar un fapt rezultă pentru cititor cu claritate: în mulțimea agitată și vociferantă a deputaților, conștiințele acordate la sensul marelui eveniment sînt puține, unitatea de vederi imposibilă, ceea ce duce la un dezechilibru dramatic.

Condiția externă ilustrată de demersurile petersburgheze ale prințului Iancu Ghica, care circulă lateral în afacerile unei diplomații care nu vrea să-i deschidă ușile, este exprimată și de condiția prințului, care, militar învingător în război, este constrîns să-și ducă tratativele prin scrisori și agenți diplomatici. Etapa cînd prințul era un „străin" și ilustra romanesc motivul străinului care descoperă cu interes o lume inedită este acum de domeniul trecutului. Participînd el devine altcineva și practic este obligat să intre în pielea tradițională a domnului român care negociază cu imperiile. Împotriva unuia a ridicat arma, cu cel de al doilea trebuie să trateze prin epistole și să folosească protocolul. Personalitatea inițială a „veneticului" dispare prin acceptarea, impusă istoric, de inevitabila politică a „basculei". Într-un colț al romanului, ca în picturile flamande stă ascuns însă un supervizor autohton : domnul de la **Timpul.** În altă firidă a romanului gesticulează un altul : Hașdeu. Acestea sînt figurile secrete ale romanului. Dacă Nigata descifrează în limita posibilităților sale, aceștia știu. **Cutremurul** este pentru cei doi un eveniment cu sertare deschise, romanul **Cutremurul** fiind cartea unei inițieri.

M. Ungheanu

AUREL ANTONIE: «Scrisoare către animalele mici»

Rigoarea compoziției, gustul parabolei (cu modelul în proza lui Borges), ironia subtilă cu funcție relativizantă, ingeniozitatea finalurilor, acestea erau calitățile evidente ale scrisului lui Aurel Antonie la debutul său, în 1983, cu volumul de schițe și povestiri **Mozaicul,** carte bine primită de critica literară, și pe bună dreptate. La data debutului, autorul, fără a fi un răsfățat al paginilor de proză din revistele literare, nu era, totuși, un necunoscut. Publicase, puțin, dar extrem de convingător, în „Luceafărul", revistă care îi va decerna, de altfel, unul dintre premiile sale anuale. Cei care, cum se spune, au mers pe mîna lui Aurel Antonie (prozatorul este o descoperire a lui M. Ungheanu) nu s-au înșelat. **Mozaicul** fiind o probă solidă a deosebitei înzestrări a autorului. După debut, Antonie se manifestă cu aceeași discreție, publică, la intervale mari, în „Luceafărul", se grăbește încet și, iată, după trei ani ne oferă al doilea volum al său, **Scrisoare către animalele mici,** (Editura „Scrisul Românesc") de această dată un roman, de dimensiuni reduse (160 de pagini), dar roman în toată regula, chiar dacă autorul nu-l numește astfel. Calitățile debutului sînt persistente, lor adăugîndu-li-se acum tehnica remarcabilă a suspansului, prin care autorul reușește să provoace continuu interesul cititorului, în ciuda rarefierii epicului. Simbolul în jurul căruia se ordonează materia romanului este o carte, sau, mai bine spus, Cartea, Cartea Cărților, fără început și fără sfîrșit. Este „Cartea de nisip" din cunoscuta povestire a lui Borges, pe care acesta (personajul narator, vreau să spun) o abandona, îngrozit de monstruozitatea ei („Am simțit că e un obiect de coșmar, un lucru nefiresc ce infestează și pervertește realitatea") printre sutele de mii de volume ale Bibliotecii Naționale din Buenos Aires. De aici, „Așa cum stă scris în opera lui Aurel Antonie, **Scrisoare către animalele mici,** pe la anul 1983 cartea ajunsese în mîinile unui om atît de insignifiant încît istoria i-a uitat și numele, dacă i l-o fi știut vreodată, sau dacă acel om o fi avut vreodată un nume". Pornind, așadar, de la o sugestie din Borges, Aurel Antonie reface, ingenios, citind evenimente și personalități atestate istoric, povestea imaginară a Cărții, prezentată sub forma unor rezumate impersonale, plasate la începutul secvențelor ce alcătuiesc romanul propriu-zis, cu acțiunea „în orășelul Mercury City, undeva pe țărmul Atlanticului...", adică puțin importă unde. Aceste rezumate, cu aparență de obiectivitate, ale istoriei Cărții, nu-i epuizează misterul, Aurel Antonie reușind să creeze o fertilă confuzie între ficțiune și realitate. Pe de altă parte, nici povestirea omului din, să zicem Mercury City, nu rezolvă ambiguitatea menținînd suspansul pînă la sfîrșit.

Nu întîmplător, desigur, personajul lui Aurel Antonie nu are nume ; el este, pur și simplu, omul, fiindcă ne aflăm, în fond, în fața unei parabole despre condiția umană. Pallerul pe care omul își petrece după-amiezele, așezat, pe un scaun, cu spatele la ușa garsonierei în care locuiește, este o magine simbolică a lumii : „Treceau vecinii și-l salutau, le răspundea distrat — Ați ieșit să luați aer ? îl întrebau ei politicoși ? — Nu ! Am ieșit pentru a fi mai în afară. Oamenii aveau un moment de perplexitate apoi răspundeau evaziv : — Da, desigur... — Înțelegeți ? În felul acesta pot să fiu mai obiectiv, mai liber și mai independent. Față de cameră !, mai adăuga văzîndu-le figurile nedumerite. — Da, desigur... repetau vecinii și plecau salutînd scurt. Unii pe trepte în sus, alții pe trepte în jos. Circulau oamenii. Numai el rămînea impasibil pe scaun în fața ușii deosebit de independent, obiectiv, liber și, ar fi spus camera, inutil". O lume pe care omul o domină, opunînd agitației sterile, libertatea imobilismului meditativ. Din momentul în care intră în posesia Cărții (simbolul este plurivalent : cunoașterea esențială, expresie a cinetismului universal, quintesență a temporalității reversibile, imagine a absurdului existenței) și începe să citească povestiri în continuă metamorfoză, niciodată încheiate, omul își pierde libertatea, obiectivitatea, independența și este supus unui șir de cauzalități și determinisme nivelatoare și alienante. Treptat, condiționările se înmulțesc, omul constată că nu are nimic al lui în chip definitiv, timpul îi este programat și rapit metodic, agresivitatea lucrurilor și a semenilor sporește, îi este inculcat un sentiment obscur de culpabilitate față de ceilalți, o conspirație misterioasă îl transformă într-o piesă ușor de manipulat, dintr-un joc bizar, cu legi necunoscute.

Autorul împinge lucrurile către grotesc și absurd, deformează pentru a sublinia. Personajul său află cu stupoare că este dator unei societăți imobiliare o mare sumă de bani pentru plata chiriei restante. I se propune o soluție de compromis și anume să locuiască într-un cort produs de aceeași societate, montat în mijlocul propriei camere, pentru a face astfel reclamă mărci respective. Omul acceptă (ce poate face ?) pentru un timp condiția umilitoare, viața sa devine un bun al altora, un soi de obiect de care ceilalți se folosesc cum le place. Frînturile de dialog din finalul romanului definesc mecanismul implacabil al anihilării personalității : „Grupul petrecăreților se îndesi. Cînd cheful era în toi intră contabilul. Agitîndu-și mănușele strigă încercînd să se facă auzit : — Sînt toți ? Toți, urlă ceata petrecăreților. Atunci semnați aici ! — Dă-le dracului de semnături, vino la masă ! — Păi nu mai... — Nu mai. Jocul s-a terminat ! — Și actele ? — Actele pune-le în firidă aici ! — Nu e bine să-l lăsați împreună cu cartea. Îl înnebunește la loc. — Zugrăveala mea o să-l... — Nici căsuțele zidite n-o să-l... — Numai cortul îl poate... — Covorul îl... — Doar scaunul... — Luați-i cartea că-l...". Singurul gest posibil de libertate rămîne dispariția personajului. Autorul alege unul dintre procedeele realismului magic sud-american. Personajul cu cartea sub braț se afundă în... apele oglinzii. Realul este abolit în favoarea ficțiunii. Determinismul se anulează, omul dobîndește, în plan imaginar, obiectivitatea, libertatea, independența.

Modul în care am rezumat romanul ar putea da impresia că ne aflăm în fața unei narațiuni complicate artificial, cu desfășurarea sinuoasă, dificultoasă la lectură. Nimic din toate acestea în cartea lui Aurel Antonie. Stilul incisiv, simplu, bine supravegheat, de regulă (nu pot, însă, să nu-i semnalez autorului confuzia pe care o face frecvent între **or** și **ori,** și repetiția stînjenitoare a acestei din urmă conjuncții) asigură fluența lecturii și transparența sensurilor.

La sfîrșitul lecturii **Scrisorii către animelele mici** am simțit nevoia să reiau prima sa carte, **Mozaicul,** pentru a-mi explica un vag sentiment de insatisfacție, care stăruia. Comparînd acum cele două cărți, constat că parabolele scurte, concentrate din **Mozaicul** au o mai mare forță de impact. Pe spații mai mari, cum se întîmplă în **Scrisoare către animalele mici,** rarefierea epicului, parțial compensată de excelenta tehnică a suspansului, reclamă o capacitate speculativă pe care autorul nu o are încă. De aici, o anumită fadoare, de care se resimte romanul. Oricum însă, **Scrisoare către animalele mici** confirmă talentul și inteligența artistică a unuia dintre cei mai interesanți prozatori din noul val.

Valentin F. Mihăescu

VIAȚA CĂRȚILOR

PROZA

UN RECHIZITORIU ANTIRĂZBOINIC

În prologul noului său roman *), „Agent secret", prozatorul Olimpian Ungherea mărturisește că își așează demersul său sub cupola gîndurilor lui Whittman : „Prieteni ! Aceasta nu este o carte ; cel ce mă atinge, atinge un pom"... Parafrazînd, am putea spune că romanul „atinge" rănile războiului în general, al celui de al doilea război mondial, în special, răni provocate de monstruoasa clică hitleristă, care a înscris cea mai neagră pagină din istoria omenirii.

În memoriile lui Andrei Ritter, fost agent secret al lui Gehlen, care este personajul principal al cărții, întîlnim pagini zguduitoare, care demască torturile fizice și morale la care îi supuneau naziștii pe adversarii lor și pe alți numeroși oameni nevinovați, sau despre crimele care se comiteau cu sînge rece, în numele și în interesul Reichului și al lui Hitler personal. Însuși Andrei Ritter a fost supus la niște suplicii îngrozitoare. Arestat de Gestapo și închis, a fost apoi torturat cumplit, torturi care l-au marcat pe toată viața și i-au sădit o acerbă ură în suflet împotriva stăpînilor săi.

Pînă la urmă, Ritter află că șeful său, Ernst Spenge, ofițer de informații în serviciul lui Fremde Heere Ost, pusese la cale toată mîrșăvia, chipurile pentru a-l verifica. Autorul reușește să redea veridic, cu o plasticitate remarcabilă, atmosfera apăsătoare a acelor ani de grea încercare, în care fascismul își întinsese monstruoasele-i ghiare peste aproape întreaga Europă. Este, se pare, în aceste pagini ceva și din atmosfera sumbră care învăluie unele cărți ale lui Kafka. Titlul cărții, „Agent secret", derutează pe cititor care poate crede că are de-a face cu un roman de aventuri, dar parcurgînd paginile își dă seama că se află în fața unui veritabil roman psihologic, cu personaje bine individualizate, cu introspecții reușite în mișcarea interioară, sufletească, a acestora. Este notabilă, pe această linie, știința autorului de a surprinde și reflecta stările psihologice paroxistice, rezultat al unor conflicte acute, dure, corolar al urmărilor nefaste ale războiului.

Olimpian Ungherea izbutește să construiască în paginile cărții edificiul unui vibrant pamflet antirăzboinic denunțînd ororile războiului și marile suferințe pe care le provoacă popoarelor, oamenilor simpli. Sugestivă în acest sens este scena din capitolul „Certitudinea sensului" în care un tînăr comunist, aflat în ilegalitate, după ce împrăștie niște manifeste și este urmărit de poliție, găsește scăpare în magazia atelierului fotografic al lui Andrei Ritter. Tînărul nu mai așteaptă ca gazda să-i aducă mîncare, ci fuge mai departe lăsînd în urma lui o bucată de hîrtie tipărită pe care se puteau citi frînturi de cuvinte: **„...oarte lui Hitler. Jos răzb... Tovar...."** Ritter a păstrat ani de zile bilețelul, dîndu-și seama că băiatul acela ciufulit, cu privirea gravă și palmele fierbinți avea certitudinea sensului, a sensului istoriei.

Istoria vieții lui Andrei Ritter este întortocheată. Originar din Bucovina, fiul lui Elenora Ursachi, învățătoare, și al lui Martin Ritter, mecanic de mori, Andrei a făcut primul război mondial ca telegrafist, fiind rănit la șoldul sting. Se căsătorește cu Berta, soră medicală, și se stabilește într-un oraș din Transilvania, unde soția lui avea un frate, fotograful Adam Stern. De la acesta Andrei învață meserie și deschid amîndoi un atelier mai mare. În 1937, Berta pleacă în Germania, la niște rude, de unde se întoarce ca adeptă fanatică a lui Hitler. Ea își silește aproape fratele să plece în Spania, unde acesta moare. Nu deconspirăm mai departe subiectul fiindcă el păstrează, totuși, atributele neprevăzutului, ale aventurii propriu-zise, care mărește interesul cititorului.

Forța demascatoare a cărții, marea sa doză de veridicitate, puterea ei de sugestie sînt, între altele, și rezultatul unei scrituri elevate, în care dialogurile sînt vii, percutante.

Sîntem convinși că despre această excelentă carte se va mai vorbi, ca și despre autorul ei, Olimpian Ungherea, care se dovedește tot mai mult a fi un prozator talentat și fecund, posesor al unei bune tehnici de construcție a romanului.

Radu Vaida

***) Olimpian Ungherea : „Agent secret", Editura „Junimea", 1985.**

CAPCANELE EPICULUI

Viața personajului central al ultimei cărți a lui Mihai Caranfil *) se petrece, la fel ca în excelentul roman „Ciinele de piatră" al lui Gabriel Iuga, undeva în perimetrul bălților Brăilei, în „comuna Marginea, județul Tulcea, plasa Măcin, România, Europa" (așa cum apare scris pe o carte poștală trimisă eroului de un nepot, Manole, plecat în Mexic și devenit acolo Manolo). Personajul, Dumitru Crăciun, este un croitor de țară (să notăm în paranteză că acest univers al micilor meseriași de țară este încă prea puțin explorat în narațiunile noastre socialiste) ce activează conspirativ în perioada războiului al doilea mondial în spiritul unei dreptăți și a unei evoluții istorice de care masele rurale nu sînt încă pe deplin conștientizate. Jandarmul satului, un fel de Janus oportunist, cînd de dreapta și cînd de stînga în funcție de buclele pe care le face periodic frontul răsăritean, îi face lui Dumitru Crăciun o viață amară de hăituit, jandarmul neezitînd spre final, cînd frontul își muta hotărît linia spre apus, să vină la vechiul lui adversar cu o sticlă de rachiu pentru a face împreună un chiolhan de conjunctură. Cea mai spectaculoasă dintre acțiunile conspirative ale lui Dumitru Crăciun pare a fi aceea a adăpostirii pentru o perioadă ceva mai lungă a unui revoluționar urmărit de poliție și în cele din urmă trădat și prins într-un sat vecin. Pentru activitatea și pentru ideile sale, eroul, împreună cu familia sa, suferă persecuțiile vremii, el fiind nevoit în cele din urmă să-și lase meseria de croitor și să se apuce la bătrînețe, pe un lot pietros și sterp, de agricultură. În final, Dumitru Crăciun moare.

Dacă am analiza romanul lui Mihai Caranfil folosind unul din principiile criticii (oarecum) tradiționale — operația de judecare — formulat cîndva de Brunetière, am observa că Dumitru Crăciun condensează în el toate calitățile și defectele acelui tip de personaj de extracție realistă dar de realizare realist-facultativă cu o vădită disproporție în direcția romantizării. Destul de numeroase în romanele noastre postbelice, personajele gen Dumitru Crăciun încearcă și uneori reușesc pînă la un punct să intereseze și să convingă, ele suferind însă, de-a lungul narațiunii, de o schematizare, o artificializare în sensul efemerului care lasă, strict artisticește, o certă impresie de lipsă de veridicitate și oarecare oratorism suficient, subțire și cumva neprecaut. Lîngă postromantismul sărac al acestor personaje ar trebui așezată, pe lîngă intenție, și o mică scînteie de intuire a direcției în care se îndreaptă psihologia complexă și neconvențională a lectorului.

În orice caz, romanul „Țărmul îngindurat", dincolo de relativele obiecții numite de noi mai sus, arată în Mihai Caranfil un autor înzestrat și inteligent care prezintă într-un mod viu și implicat o realitate fierbinte căreia însă nu i se simte totdeauna duhul, distincția aceea uneori insesizabilă dintre viața prezentată și viața pur și simplu. Excelenta idee de a descrie în mod veridic o realitate firească și transformatoare are deseori în carte o admirabilă esență și cursivitate care înlocuiește cu succes convenționalul furișat în unele dintre paginile romanului, un roman căruia, pentru a reuși pe deplin, i-ar fi trebuit mai multă spontaneitate și o mai largă extindere spre un psihologic discret, întemeiat pe o lucidă observație a realului.

Adrian Dafir

***) Mihai Caranfil : „Țărmul îngindurat", Editura „Cartea Românească", 1985.**

CRITICA

UN CORESI «MODERN»

Contribuția monografică a lui Traian Vedinaș*) readuce în prim-planul actualității literare problema tipăriturilor coresiene, care constituie, pînă azi, de mai bine de un secol, materia atîtor cercetări de istorie literară și lingvistică.

Cu toate acestea, tipăriturile coresiene rareori depășesc interesul strict al cercurilor de specialiști. Monografia lui Traian Vedinaș, însă, mergînd pe linia unor cercetări de specialitate, se adresează totuși unui public mai larg, făcînd accesibile **orizonturi culturale noi** (filologice, istorice, filosofice, sociale și estetice).

Teza lui Traian Vedinaș contravine acelei tradiționale imagini conform căreia orizontul tipăriturilor coresiene ar cădea definitiv sub sfera de interes a „literaturii religioase".

Contemporan cu Neagoe Basarab, **(Învățăturile...** înscrise într-o bună tradiție bizantină, rămîn totuși „protocronice" față de cea occidentală) diaconul Coresi, tipograf și cărturar ca toți marii umaniști ai epocii, este el însuși o figură reprezentativă a umanismului românesc („receptiv la noile idei, la cele ale Reformei, pe care le-a adaptat specificului românesc"). Înțeleasă ca „spirit al veacului", Reforma a constituit un climat novator, „un climat însă, nu totdeauna și o adeziune deplină, întrucît Coresi, contemporan și „acționar" al Reformei se situează echilibrat între mijloacele economice ale Reformei și sensurile tradiției" (Cap. **Între Reformă și tradiție).** Legăturile lui (mai ales „economice") cu reformiștii sînt evidente, dar printre subvenționarii săi se numără deopotrivă și voievozii români. Este chiar ceea ce situează activitatea sa de tipograf și umanist „între tradiție și reformă". Adică acea „implicare" a cărților coresiene, alături de alte valori ale cugetării românești, „în cristalizarea unei sinteze între Occident și Orient în cultura românească".

Urmărindu-l în **epiloguri și predoslovii,** T. Vedinas descoperă în Coresi un mare moralist al vremii sale, nu lipsit de spirit critic și reflecție umanistă, urmărit permanent de „idealul cărturăresc", într-un moment în care sforțările de a înlocui slavona cu limba română erau din cele mai susținute și vii. De fapt unele ipostaze ale idealului educativ coresian vor fi analizate într-un capitol aparte. Preocuparea de a da tălmăcirilor sale o mai mare putere de circulație este evidentă **(Retorică morfologică),** de asemenea „romanitatea vocabularului coresian" (studiată și de C. Dumitru pe texte).

Sînt relevate (pe urmele lui L. Gáldi) și unele începuturi de poetizare a limbajului în psaltirile coresiene, în general lirismul unor metafore, capabile a depune mărturie despre spiritul limbii noastre în a doua jumătate a sesolului al XVI-lea. De fapt, multe expresii coresiene pot fi întîlnite, arată T. Vedinaș, în predoslovii din veacul al XVII-lea. Tot la secțiunea **Permanențe,** autorul include și circulația, mai apoi, a unor „idei" coresiene la Varlaam, Dosoftei, Antim Ivireanul, capabile a vorbi despre o **forma mentis** românească ce va străbate veacurile. Continuator al lui Macarie și Oprea logofătul, Coresi **instituționalizează** actul de cultură „într-un mod mai eficient și mai rafinat", ceea ce constituie o adevărată **sinteză** a atîtor eforturi „cărora tiparnița coresiană le-a dat garanția socializării prin multiplicare și durabilitate". Circulînd pe întreg teritoriul românesc, tipăriturile coresiene constituie o adevărată „renaștere" a vieții spirituale românești, „limba scrisă devenind **națională** în sens social".

Scrisă cu pasiune și fervoare interdisciplinară (de la argumentul sociologic ce-l invocă pe R. Escarpit pînă la observații nuanțate de filologie, istorie literară, filosofie, etică și estetică), monografia lui T. Vedinaș merită o mențiune de merit.

Z. Cârlugea

***) Traian Vedinaș : „Coresi", Seria „Monografii", Editura „Albatros", 1985.**

Vocația profesorului

Urmare din pag. 1

taină, care participă, discret, la simpozioane, interne ori internaționale (vezi „prezența" lui la... prezentarea lui Liviu Rebreanu în Italia), și care, fără a-și striga reputația în piața publică sau la cafenea, „comite" și poezii (vezi vol. Ecran interior, *1975).*

Înțelegînd, și demonstrînd ca viabilă, lecția călinesciană, că, adică, un critic trebuie să fie un „poet ratat", Constantin Ciopraga a arătat cu — precum se zice — puterea evidenței că este un interesant scriitor, fiind și în viață, și în scris, un excelent Profesor. Care nu-și schimbă părerile după adierile vîntului. Modelele sale, mari, îndubitabile, dacă nu Ortega y Gasset, G. Bachelard ori Ernst Robert Curtius, cel puțin prin pasiunile lor larg estetice (nu numai literare, dar și plastice ori muzicale, de unde o anumită profifonie, un anume sincretism, o aleasă putere de sinteză), rămîn G. Ibrăileanu, M. Ralea, Tudor Vianu și, mai presus de toți, prin dragostea de literatură și puterea de creație, prin felul lui însuși de a fi scriitor (deci creator), G. Călinescu.

Omagiind Profesorul, literele românești pe care le-a atins — și le-a atins cam pe toate coardele — de la Neculce, la Marin Preda, de la Eminescu ori Sadoveanu, la Arghezi, de la Madga Isanos la Alice Călugăru, cred că îi statuează, tremurate, numele.

REVISTA REVISTELOR

«Revista de etnografie și folclor»

● Între publicațiile de formulă academică și cu o circulație științifică, destul de redusă totuși, trebuie numărată și „Revista de etnografie și folclor" al cărei număr mai recent e nr. 2/1985 (publicația prezintă și întîrzieri). E o culegere de studii, unele prezentînd interes, precum ar fi acela al Speranței Rădulescu despre „Ucenicia lăutarului" ; altele se înfățișează într-o terminologie strictă și abstrasă, precum acela al Nicoletei Coatu („Mecanismul combinatoriu al basmului 300 cu basmul tip 303 A.. Th") ori sînt pur și simplu discutabile, meritînd o analiză mai severă ca de obicei (cum ar fi acela, de sugestie bizară, privind „Kitschul ca tradiție"). Niște „fișe pentru un dicționar de folclor", semnate de N. Constantinescu, anunță probabil o culegere pe această temă.

O secțiune de „materiale" (denumire curioasă) cuprinde printre altele, o încercare de a demonstra activitatea de folclorist a lui Al. Odobescu (autor este Alexandru Dobre) ceea ce este lăudabil ; „notele și recenziile" sînt utile atîta vreme cît semnalează elemente apte să întregească o imagine a studiilor din domeniu, de la noi și din alte părți. Publicația pare, totuși, destul de anacronică și de aceea ar fi indicat să se dedice de aici înainte, unor dezbateri care să iasă din esotericul tehnicism de disciplină considerată „închisă" ; pentru cultura românească de azi, „Revista de etnografie și folclor" ar putea să îndeplinească o funcțiune catalitică, în direcția unor cercetări interdisciplinare, care sînt și posibile și necesare. Iată de ce așteptăm cu interes viitoarele apariții.

● **Joi, 15 mai, a.c. a avut loc o întîlnire a cursanților Școlii interjudețene de partid București cu redactori și colaboratori ai revistei Luceafărul. Au participat din partea revistei Mihai Ungheanu, redactor șef adjunct, Iulian Neacșu, redactor și Nicolae Georgescu. Au fost prezenți: Petre Șteț, directorul școlii, Elena Seftiuc director adjunct.**

ION LĂNCRĂNJAN:

„Am jurat și jur pe scriitorii care au perpetuat prin veacuri puterea epică a epopeilor homerice"

— Toată lumea este de acord că în ultimii patruzeci de ani literatura română s-a înnoit de mai multe ori și că ne putem raporta la ea ca la un fenomen reprezentativ al timpului. Care este după dumneavoastră momentul de hotar al literaturii române de după război ?

— Un asemenea moment a fost legat de anul 1965, cînd a avut loc cel de al IX-lea Congres al partidului nostru. Pe drept, aș spune eu, fără a uita însă să adaug că semnele schimbării s-au manifestat mai înainte, cum se întîmplă în orice fenomen, datările propriu-zise marcînd ceea ce devine dominant, ceea ce nu ar fi devenit dominant, e cit se poate de clar, dacă nu ar fi avut loc o schimbare de fond. Evenimente istorice de seamă relevă mult mai bine această idee. Actul de la 23 August, a cărui importanță nu mai e nevoie să fie subliniată, nu ar fi putut avea loc, oricît de impecabile ar fi fost organizările, dacă nu ar fi existat o nemulțumire de fond, a întregului popor. Iar nemulțumirea aceasta s-a adunat în sufletul poporului (al întregului popor) în timpul războiului, și mai înainte, în cumplitul și atît de tragicul an 1940, și mai înainte, concretizîndu-se în cele din urmă în participarea întregului popor la actul istoric amintit. Aș stărui puțin asupra acestui eveniment, dar nu pentru a duce pînă la capăt paralela schițată, ci pentru că am aflat că există „teoreticieni" care susțin că poporul român — poporul care a făcut Unirea din 1918, poporul care a participat desculț și dezbrăcat la Războiul pentru independență, poporul care a făcut prin secole dovada unei energii inepuizabile ! — s-ar afla într-un stadiu de dezvoltare echivalent cu **vegetalul(!?)**, el nefăcînd altceva decît să se înfioare — abia dacă se înfioară — în fața evenimentelor. Dincolo de reproșul acesta se află altceva, bineînțeles, denigrarea însă rămîne denigrare, lipsa ei de îndreptățire vădindu-i, pe de-a întregul, josnicia. Se va spune, din nou, că sînt dur și că m-am lăsat călăuzit de minie în categorisirea acestei „biiguieli ideologice", se va spune degeaba așa ceva deoarece adevărul, de data aceasta cel puțin, se află de partea mea, și nu de partea mea, de fapt, ci de partea poporului român în care nu are voie nimeni, dar mai ales cei ce pretind că vorbesc în numele lui, să arunce cu noroi. Așa cum nu are voie nimeni să arunce cu noroi în nici un popor, îndeletnicirile de acest fel vădind mentalități defuncte, vădind micimea și denaturarea celor ce le practică, situarea lor în zonele subumanului făcîndu-se de la sine și fără drept de apel.

— Este indiscutabil că proza a ținut și ține afișul literaturii române de multă vreme. În ce constă interesul pentru proza românească de după război ?

— Explicația acestui interes rezidă, în principal, în faptul că proza a devenit mai actuală, în înțelesul cel mai bun al acestui cuvînt. Ea s-a apropiat cu mai mult curaj de adevăr, abordînd problemele cele mai dificile ale edificării noii noastre orînduiri. Abordarea aceasta e un bun cîștigat la care nu trebuie să se renunțe cu nici un preț. Ea singură nu naște valoare, fără ea însă nu ar fi existat un număr destul de mare de lucrări valoroase, o întreagă literatură, de fapt. Iar literatura aceasta, la rîndul ei, dovedește, fără putință de tăgadă, că realitatea socialistă e viabilă și complexă. Fiindcă o literatură mare, o literatură puternică nu se naște într-un loc unde nu se întîmplă nimic, unde nu au loc confruntări și schimbări. Spun asta deoarece „mărunțitorii de idei și de gînduri" (despre care am vorbit altădată) au cîrîit și tot cîrîie de pe margine : că nu e bine să mergem înainte pe acest drum ; că s-a scris mult prea mult despre „obsedantul deceniu" (formularea aceasta fiind denaturată complet, față de înțelesul ei inițial !) ; că nu are rost să cultivăm „romanul politic", limitîndu-ne la „romanul critic" (textualizîndu-l, eventual) ; că ar fi mai potrivit să ocolim contradicțiile din realitate, înfrumusețînd pe cît se poate lucrurile etc., etc. Ba eu cred că e bine și că are rost să mergem înainte pe acest drum, nu oricum, sînt de acord, dar de mers trebuie să mergem înainte. A ne întoarce astăzi, în anul de grație 1986, la „realismul în trei trepte", la **redările** și la **lustruirile** din 1950, sau chiar din 1960, înseamnă a renunța la tot ceea ce s-a cîștigat greu, cu muncă multă și cu tot atît de multă căutare, ceea ce ar fi mai mult decît o greșeală, ar fi un atentat la dezvoltarea însăși a literaturii noastre.

— Sociologii au vorbit despre un orizont de așteptare al cititorului, adică un fel de așteptare a unei anume literaturi. Cînd aceasta apare ea intră firesc în acest orizont de așteptare, este absorbită și succesul ei imediat, cel puțin, se explică astfel. Există un orizont de așteptare al cititorului român ? Cunoaște scriitorul acest orizont de așteptare ?

— Relațiile acestea, de determinare și de întîmpinare, nu sînt simpliste, nici măcar simple nu sînt. Fiindcă cititorul, un grup social sau o clasă, societatea în întregime, în ultimă instanță, pot dori într-un anumit moment o anumită literatură. Dar dacă ceea ce plutește în aer, ceea ce există, ca preocupare, ca năzuință, ca dor de mai bine, nu a fost încorporat în lucrări literare demne de tot interesul, se naște, fără doar și poate, o aminare, lucrurile se pulverizează în gol. Iar dacă se răspunde cu adevărat acestor așteptări, dacă literatura face un salt calitativ real, se naște o emulație deosebită pentru literatură, în raport direct cu interesul stirnit. De aceea spuneam că nu trebuie să se piardă ceea ce s-a cîștigat în ultimii ani, că nu e bine și nici necesar să ne întoarcem de unde am plecat. E bine și e necesar, dimpotrivă, să transformăm diversitatea de stiluri într-o realitate vie și cuprinzătoare E bine și e necesar, cred eu, să stăm mereu cu fața către viață, să ne implicăm mult mai mult în realitățile de astăzi. Implicarea, se știe (se știe dar se uită), nu are nimic comun cu racordările conjuncturale (fie ele „proletculte", fie „pseudoculte"), așa cum nu are nimic comun cu didacticismul mărunt, cu cicăleala „educativă". Ea presupune, din contră, o raportare permanentă, și cît mai firească, la necesitățile reale ale dăinuirii, o cunoaștere a lor din interior. Presupune trăire și retrăire, presupune, mai întîi și mai întîi, sinceritate și iar sinceritate, presupune și cere o detașare cît mai fermă (fermitatea nefiind sinonimă cu brutalitatea și primitivismul, cum cred încă săracii cu duhul și văduviți de vlagă) față de tot ce-i minor și trecător, dar mai ales față de ceea ce este sau poate deveni dăunător în timp : față de infiltrațiile ideologice stîrnitoare și producătoare de derută ; față de atrofierea memoriei colective a poporului, care trebuie să fie vie în permanență, literatura avînd rolul principal în păstrarea acestei vioiciuni ; față de domolirea gîndului creator și față de încetinirea pasului, oboseala fiind extrem de periculoasă, mai ales în anumite împrejurări ; față de defetismul politic și față de agresivitatea reacționarismului de orice fel (vechi sau nou). Delimitările nu duc, singure, la izbîndă, așa cum nici abordarea unei problematici majore nu duce la realizarea unei mari literaturi, fără ele însă, fără o cunoaștere adevărată a adevăratelor năzuințe ale poporului, fără sprijinirea lui în muncă și în luptă (sprijinirea însemnînd, se înțelege, — **faptă** și nu **vorbă**), nu se poate realiza nimic viabil în acest domeniu, cum o atestă dealtfel trecutul, cum o dovedește și prezentul, tot ceea ce e bun și durabil în literatura de azi fiind rodul acestei sincronizări complexe.

— Romanul „Suferința urmașilor" m-a făcut să vorbesc despre vocația tragicului la prozatorul Ion Lăncrănjan. Dar mai înainte Ion Lăncrănjan scrisese despre filonul tragicului din existența societății românești în opoziție cu părerile lui Mihai Ralea despre această societate și despre romanul românesc. Care este importanța filonului tragic într-o literatură ?

— Am avut și am obiceiul, bun sau rău, nu știu, să schițez subiecte pentru viitoare lucrări, să notez idei, **din mers**, cum ziceam cîndva, cartea numită **Fragmentarium** fiind alcătuită din asemenea „însemnări de lucru". În această carte există o „schiță" — **Copca** — din care s-a născut mai tîrziu romanul **Suferința urmașilor**, articolul amintit de dumneata — **Filonul tragic** — situîndu-se între aceste două datări. Am amintit de aceste împrejurări pentru a arăta, fie și așa, în treacăt, că nu am scris romanul **Suferința urmașilor** ca să demonstrez **o teză**, sensul programatic al **Filonului tragic** cuprinzînd întreaga literatură pe care am vădit-o și o voi vădi. **Filonul tragic** se alătură, ca articol programatic (programatic doar pentru cel ce l-a scris, se înțelege), **Vocației constructive**, **Filonului popular**. **Romanului politic** și altora, desigur. Articolele acestea se referă la ceea ce am săvîrșit, dar și la ceea ce am de gînd să săvîrșesc, e normal. Ele au adîncit preocupări mai vechi, dîndu-le altora un sens mai clar. Așa am adăugat de altfel lucrare lîngă lucrare, punînd o nuvelă simplă lîngă un roman amplu. Nu am făcut-o însă pentru că aș fi absorbit de scris, ca într-o orbire (cum se insinuează adeseori, ca într-o orbire, într-adevăr), ci pentru că am avut și am ceva de spus despre această vreme și acestei vremi, față de care m-am simțit și mă simt dator, înțelegînd, e adevărat, să împlinesc această datorie în felul meu propriu. De unde și caracterul polemic al literaturii și publicisticii mele. Ascuțișul polemic din **Filonul tragic** nu-l vizează însă, în mod special, pe Mihai Ralea, vizează un anumit fel de a considera și de a caracteriza poporul român. Am crezut și cred, dacă e să mă refer la creație, că **filonul tragic** e una din căile de acces către creația autentică, una dar nu singura, aș preciza eu acum. Dar nu pentru că aș fi nesigur de ceea ce am formulat ca idee programatică, ci pentru că mi-am dat seama, mai de demult, că nu poți izbîndi cu adevărat, în acest domeniu, decît dacă izbutește și cel de alături, diversitatea de stiluri de care vorbeam mai înainte avînd pentru mine un înțeles grav, determinant chiar, cum ar trebui să aibă, cred, și pentru alții.

— Romanele dumneavoastră, închinate toate unor momente de cotitură ale societății românești, își aleg eroii și locul de desfășurare din Transilvania. În „Cuvînt despre Transilvania" nu ați făcut doar o evocare a pămînturilor și oamenilor dintre Carpați, ci și o istorie a Transilvaniei, din unghiul dramatic („filonul tragic") propriu viziunii dumneavoastră de prozator. Prefigurează aceste cuvinte despre Transilvania o intrare a romancierului Lăncrănjan în problemele istoriei Transilvaniei ?

— Intrarea aceasta s-a produs, cred, și pînă acum, interferențe istorice existînd în mai toate cărțile mele — în **Suferința urmașilor**, în **Toamnă fierbinte** dar și în **Caloianul**. Intenționez, bineînțeles, să merg mai departe, în adîncuri, mai bine spus, și nu pentru a ilustra evenimente, ci pentru a scoate în lumină substraturi lăsate în ațipire, rolul literaturii fiind altul, față de rolul istoriei. Cartea amintită de dumneata — **Cuvînt despre Transilvania** — e desprinsă, într-adevăr, dintr-o preocupare mai veche, fără a fi totuși o carte de istorie. Ea a fost și este o carte de atitudine, mai mult decît necesară, cum s-a dovedit ulterior. Am fost surprins, tocmai de aceea, de reacțiile negative pe care le-a stîrnit, unele dintre ele de-a dreptul furibunde. Unora dintre acuzații le-am răspuns, în scris (a se vedea în acest sens cele două articole din **Vocația constructivă: Răstălmăcire după răstălmăcire** și **În așteptare**) după ce ele s-au produs, altora le-am răspuns dinainte de a se produce, prin tot ceea ce am scris.

— Recent a apărut o carte de cutremurătoare dezvăluiri despre Teroarea horthysto-fascistă în nord-estul României descriind atrocitățile petrecute în teritoriul ocupat de trupele Ungariei lui Horthy în urma dictatului de la Viena. Sînt acolo crime de război, atrocități asupra cărora pînă acum s-a tăcut. Ce înseamnă o astfel de carte pentru prozatorul român ?

— Cartea aceasta e zguduitoare, într-adevăr. Poate că ea e incompletă, poate că ar fi trebuit să apară mai demult, e bine însă și așa. Niciodată nu e prea tîrziu, din nefericire, să le arăți unora unde se poate ajunge dacă se merge pe drumul nefast al **revanșei**. Pentru că anul 1940 a fost o culminație a unei întregi perioade de agitații șovine, horthysmul însuși fiind rodul revanșelor fără nici o șansă, pe cît de stăruitoare, pe atît de absurde. Poporul maghiar nu avea nimic de împărțit cu poporul român, împărțirea (reimpărțirea de fapt) era dorită de reacționarismul feudalo-maghiar, groful și magnatul neputînd trăi fără domeniile și fără averile pe care le stăpînise în Transilvania. Nu întîmplător a fost anulată, în 1940, după ocuparea de către horthyști a unei părți din Transilvania (a unei părți din România) reforma agrară din 1922. Nu a fost numai atîta, cum o atestă cartea amintită, cum o atestă și alte documente, deposedările și expulzările, deportările și asasinatele ținîndu-se lanț în cei patru ani de chin și de înrobire. Dacă au mers **ei** pînă acolo încît au scrijelat pînă și numele scrise pe crucile din cimitire, să nu mai fie nici urmă de români ! Dar de ce să nu mai fie ! ? Mai ales că scrijelirile acestea, ca și asasinatele și atrocitățile care le-au însoțit, nu au adus nici un bine poporului maghiar, Ungaria fiind lipsită ea însăși de independență, horthysmul neputînd să-și atingă sinistrele sale scopuri decît așa : servind cu osîrdie rapacitățile imperialiste din epoca respectivă. Sensul publicării acestor documente poate fi rezumat, după socotința mea, prin rostirea, fără nici o urmă de scrîșnire, a unui limpede și ferm : **Așa ceva e bine să nu se mai întîmple niciodată!** Dacă noi mergem, de pildă, la Mărășești, cinstindu-ne eroii care și-au jertfit viața în 1916, în luptă cu trupele invadatoare germane, nu o facem pentru că am cultiva răzbunarea — nici pomeneală. Iar dacă mîine vom poposi la Ip și Treznea, și la Moisei, o vom face, tot așa, ca să ne cinstim, pe drept, eroii, nu pentru că am vrea să spulberăm pe cineva de pe lume — niciodată n-am dorit așa ceva.

— Credeți că se poate scrie o proză fără oameni, o proză a descrierilor aparent indiferente, neutre, alunecînd pe deasupra tuturor

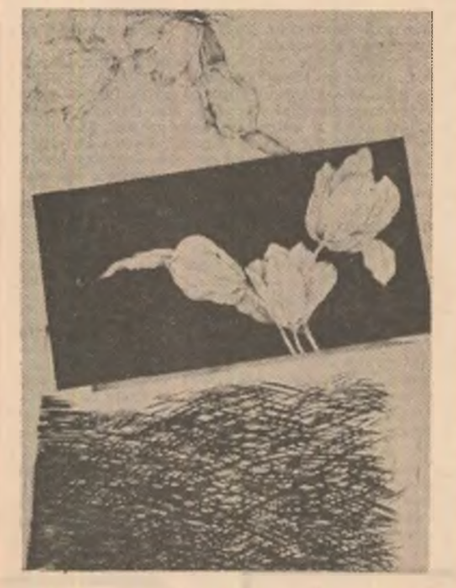

Valeria Moldovan : „Reflex"

celor văzute, amestecînd oamenii cu obiectele și tînzînd a simula înregistrarea „obiectivă" ? De fapt pentru ce tip de proză optați ?

— Se poate orice, mai ales că făcăturile se alcătuiesc mai repede, mai ales că ele au fost și sînt socotite inovații. Se inventează școli, se născocesc tendințe, ba chiar și curente, se descoperă ceea ce a mai fost descoperit de douătrei ori. Se constată apoi, cu trecerea inevitabilă și cam nemiloasă a vremii, că nu a rămas mare lucru în urma acestor învăpăieri de suprafață — nici măcar un **sfîrîiac artistic**. Nu-i nimic, după un timp istoria se repetă, cu aceeași frenezie, cu aceiași participanți de multe ori, cu aceiași dirijori citeodată. E și acesta un mod de a fi și de a te risipi, aduce și el foloase unora, nu literaturii însă. Dar nu pentru că literatura nu ar avea nevoie în permanență de înnoiri, ci pentru că înnoirile care se fac în dauna conținutului sînt false, ducînd în cele din urmă la o coborîre sub **gradul zero** a nivelului calitativ al literaturii. Am optat, tocmai de aceea, în opoziție deliberată cu pendulările pe care le-am evocat, pentru o proză în centrul căreia să afle omul — omul de azi dar și cel de ieri. Am fost și sînt preocupat, ca scriitor, de starea normală a omului, mai puțin de stările accidentale (detenție, boli, etc.). Am fost și sînt interesat de gradul de **anormalitate**, mai precis și mai exact spus, **anormalității**, de ceea ce a cîștigat dar și de ceea ce a pierdut omul, de problemele care i s-au pus, de problemele pe care și le-a pus singur, concrete și complexe, unele, ireale și amăgitoare altele, cum se întîmplă în orice proces de schimbare și de primenire a vieții. Stările acestea sînt greu de abordat și de descifrat, cu toate că semnificațiile mari ale vremii aici stau ascunse, în obișnuit, în **normalitatea** care nu a avut și nu are nimic comun cu previzibilul, cu schematismul și cu șablonismul. Am considerat și consider, asumîndu-mi riscul de a fi demodat, că **literatura nimicului**, literatura care înjosește omul prin vulgaritate și prin dezarticularea aspirațiilor lui, nu poate vădi cărți memorabile. Nici elogierea goală și deșartă a omului nu poate vădi asemenea cărți. Problema e, așadar, de a merge la **esență**, de a fi cu adevărat alături de om, de a-i aminti, cînd e la greu, că e om și merită să-și apere cu orice preț **verticalitatea**.

Nu e ușor de mers pe acest drum, ținînd cont de complexitatea neobișnuit de mare a vremii prin care trecem.

Fiindcă literatura de care vorbeam mai înainte, literatura vulgarității și a nimicniciei, e ridicată imediat în slăvi de către unele cercuri pretins elitiste, conjuncturalismul „îmbogățindu-se" astfel cu o nouă formă de manifestare, necunoscută în vremea de aur a „dogmatismului clasic". De fapt, orice denigrare, oricît ar fi de primitivă, capătă, într-o anumită parte a lucrurilor, statut de valoare, așa cum declarațiile goale și deșarte capătă, în partea cealaltă a lucrurilor (care e numai în aparență **a noastră !**) același statut, literatura autentică și adevărată fiind nevoită să se dezvolte și să meargă înainte printre aceste două țărmuri (de lut sau de piatră, depinde), dar eu cred că viitorul va fi al ei, oricîte cataracte i-ar ronțăi creșterile. Nu o spun ca să-mi justific opțiunea, ci pentru că am și eu dreptul la speranță, ca orice om din țara asta și din lume.

— A fost așezată în locul vechii concepții repudiate din proza anilor cincizeci o concepție nouă, mai multe concepții ? Sînt ele identificabile și definibile ?

— Literatura epocii pe care o trăim s-a limpezit la chip și s-a afirmat plenar (cum îmi îngăduiam să spun altădată) într-un număr mai mare de ani, datorită unor motive obiective dar și subiective. Ea există, însă, deosebindu-se de literatura din trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat printr-o angajare politică detașată și fermă, care nu mai cere demult „rabat artistic" cum au zis și tot zic, ca într-o năuceală, „elitiștii". Altă deosebire, extrem de importantă, rezidă în întărirea și creșterea în profunzime a caracterului umanist al literaturii române, pe linia celor mai vechi și mai puternice tradiții. Se poate vorbi totodată de o mai strînsă și mai intensă legătură cu poporul, vocabula aceasta sunînd în gol și în deșert numai pentru cei ce nu au manifestat și nu manifestă un interes real față de soarta acestei Țări, față de prezentul și față de viitorul ei — și față de trecut, bineînțeles. Numai asemenea inși, subțiri în pretenții și grosolani (pînă dincolo de orice limită) în practica de zi cu zi pot spune că a scrie despre oamenii de azi, de aici, din România, este egal cu a descrie „avatarurile nulității". S-o spună, într-adevăr, trebuie să facă și dumnealor ceva, îi înțeleg în privința aceasta, mai ales că totdeauna a fost așa : cei ce n-au putut construi au săpat la temelia zidului înălțat de alții, sau i-au stropit cu noroi pe meșteri, să-i orbească ori să-i nimicească. Spiritul acesta nihilisto-dogmatic și proletculti-sto-modernist s-a manifestat din plin și în perioada de început a literaturii noastre noi, ostracizînd programatic **valoarea** (în numele **ideologiei**, numai și numai în numele ei), operînd ca în codru, într-un domeniu în care se cerea și se cere grijă și competență, foarte multă grijă și foarte multă competență, aceasta fiind una din cauzele care au făcut ca maturizarea și manifestarea plenară a literaturii contemporne (de domeniul evidenței acum) să se producă într-un timp mai îndelungat. Spiritul acesta, e bine de știut și de luat seama la acest aspect, există și astăzi, există și insistă, combătînd **ideologia** de pe pozițiile **valorii**, denigrînd și mărunțind (cu patos, ba chiar cu frenezie) literatura care nu-i este pe plac, îndemnînd la abolirea politicului și la îndepărtarea de social, exaltînd în același timp minorul și derizoriul, văzînd în imitațiile de cinci parale viitorul întregii literaturi, vrînd cu tot dinadinsul să facă din micul burghez (din micul șperțar ideologic și din mărunțul opozant) un „stîlp problematic" al lumii de azi, a lumii care trăiește și cunoaște, în primul rînd, patosul dăruirii și durerea aducătoare de bucurie a luptei și a sacrificiului. E de observat și de remarcat, de asemenea, că spiritul acesta se manifestă altfel astăzi, față de cum se manifesta în trecut, cînd avea de partea lui toată oficialitatea, toate pîrghiile organizatorico-ideologice, cînd era destul să fii arătat cu degetul de către unul din reprezentanții săi de frunte (și cine nu era de frunte atunci ! ?) ca să dispari imediat de pe scenă, ori să fii trecut la umbra unui anumit zid. Astăzi nu se mai întîmplă așa, canalele prin care iese și reiese în lumină acest spirit (ca o ceață stranie), sînt particulare sau semi-particulare, înțelegînd prin semi-particular folosirea de către anumite persoane în scopuri nepotrivite sau chiar opuse celor pentru care au fost înființate a unor mijloace (materiale și morale) ce le-au fost încredințate, folosirea aceasta ridicînd în primplan interesul ingust al celor ce o practică, cît și oportunismul lor funciar.

— Ce înseamnă din acest punct de vedere, al recrudescenței exclusivismului, caietul de critică închinat romanului cu cîtva timp în urmă ?

— Numărul acesta din „Caiete critice" (Nr. 1-2/1983) e cel mai clar exemplu în acest sens, parțialitatea și exclusivismul dominînd o dezbatere care ar fi putut fi folositoare, dacă ar fi avut un program, un program mai obiectiv și mai cuprinzător, de fapt. Pentru că un program există, orientarea discuției făcîndu-se de la început, prin formularea însăși a întrebărilor, organizatorii acestei „dezbateri", E. Simion, M. Iorgulescu, I. Buduca știu exact ce vor, realizîndu-și pe urmă „obiectivele" cu ajutorul (predominant, programatic predominant) al unui anumit fel de colaboratori. Un cîștig tot se realizează, „caietele" acestea constituindu-se într-un document revelator, dar nu în sensul visat de organizatori (dimpreună cu apropiații lor colaboratori) care au fost și sînt convinși că au lămurit lucrurile pentru totdeauna (am făcut încă un **desant**, am mai ocupat **un teritoriu**, s-a terminat cu **nonvaloarea, noi** sîntem totul, am fost și vom fi !), în alt sens, complet opus, zbaterile acestea (predominant neliterare) ținînd, toate, de recrudescența, în forme noi, spiritului dogmatico-revanșard. Așa cum e un document, cam de aceeași factură, „antologia aniversară" „Literatură și contemporaneitate", apărută în 1964, în care erau reunite o serie întreagă de „bilanțuri" privind dezvoltarea literaturii noastre noi (merită să o cercetezi, zău, e plină de minuni, ca și amintitele **caiete**). Iată ce spunea, atunci, despre Sadoveanu, părintele declarat al **desantiștilor** de azi : „E un loc comun azi că **Păuna Mică, Mitrea Cocor, Nada Florilor** se înscriu într-o lungă dezbatere a literaturii sadoveniene, ca niște concluzii edificatoare". Concluzia, mi-aș îngădui eu să spun, parafrazîndu-l pe „teoretician", e mai mult decît edificatoare, atît în legătură cu „antologia" din 1964, cît și în legătură cu „caietele critice" ale „Vieții românești" și ale cui vor mai fi aceste „caiete". Fiindcă ale cuiva sînt, iar dacă sînt ale cuiva de ce nu sînt numai ale „Vieții românești" ? De ce să aibă unii, și cam aceiași, încă o tribună la dispoziție ? ! Cui folosește politica desfășurată prin aceste „caiete" (și nu numai prin aceste caiete !), literaturii sau unei anumite grupări literare, celor ce domină totul, prin fel de fel de combinații ? !

— În ce scriitori din literatura română și universală de azi și de ieri vă regăsiți ?

— Te regăsești, ca scriitor, în predecesorii care te ajută să te cunoști mai bine, să-ți înțelegi cu adevărat năzuințele și posibilitățile.

M. Ungheanu

Continuare în pag. a 6-a

gheorghe tomozei

Atît

Am în grijă un înger
care funcționează cu motorină,
hexametri, într-o cutie în care-a fost cafea,
cafea, într-un flacon de medicamente,
cîțiva greieri în buzunarul de ceas,
cîteva penițe Redis într-un penar
de demult plîns și-ngropat.

Am catalogul cu toate înfrîngerile mele
navale și terestre,
un degetar plin-ochi cu speranțe,
o somptuoasă garderobă de răni,
dulapul-mauzoleu cu paharul din care-a băut
cu gura lui, cu setea lui, ultima oară
la Ultima Cenă
prietenul cel mai bun.

Și mai am cîteva degete, cîteva,
degete ce încă scriu versuri la ani cincizeci
de la facerea lor.

Și o ușă ce se deschide
și în prag
ea.

Părelnicie

Părelnic. E un cuvînt care-mi place.
Părelnic, doamne, spectacolul zăpezilor tale !
Ei da, ninge cu xilofoane fărîmate de vin,
cu pansamente din mătăsuri colorate
(spitalul amorului ?), cu false monezi, găurite
spre a se-nfige-n cuiele tejghelii, ninge
cu mărunte infarcturi, cu oase dezbinate,
cu lentile de contact, ninge cu ochi
ce m-au iubit.

Ceramici. Faianțe. Lut.

Și
tu — un cuvînt care-mi place
și eu — cuvînt uitat
și noi — cuvînt în care-abia aprind focul.

Zăpada nu vine singură.

Capul zăpezii e numai gură,
glezna zăpezii e numai gură,

zăpada se primește ca pe un dar întristat,
zăpada
se-ndură...

Derivă

Tînăr fiind, eu am lăsat un testament. Avui norocul
să-l execut tot eu. Poeme-am siluit, ca Don Juan
2002. Tînăr încă, între glezna unei femei
și un fulger, alesei glezna. Mai tîrziu, fulgerul.

Am ciocnit cupe aniversare cu mîinile adorate
peste care azi umblă furnicile. Mi-a mai rămas
luxul de a-mi lăsa barbă. Și libertatea
de-a o reteza...

O portocală în iarnă

Pe farfuria, pat roman de ospăț,
lasciva portocală. Înainte de a o privi
pune-ți-vă ochelari negri și baston alb. Înainte
de-a o atinge, pune-ți-vă mănușile groase !

Ea fumegă, sfidîndu-ne precauțiile,
ea are o mie de genunchi, ea umilește
fierăriile iernii, ea e un pui de tigru,
e grația-mbrăcată în piele de rechin.

Contururile ei rod dantele de ceramici
și cheile orașului îi sînt predate, toate ;
ea poruncește să fie deschise grădina zoo,
grădina botanică și rezervația de poeți.

În fața ei bărbații sînt numai spinări ;
ea le e prima iubire, Mata Hari, tutunul și vinul,
tot ea urmează să le tragă cearșaful pe ochi.
Sîngele ei îmi curge mie pe buze...

Iarna mea, zăpezile mele

Mai multe fiare vechi în insomniile mele
ca-n podul Brooklyn. Îmi rumeg pastilele de bronz
fixînd dreptunghiul dincolo de care ninge.
Zăpada ? Un noian de jurnale oxidate
pe care cineva le rupe-nciudat, acolo sus.
Nici un fulg nu ajunge la noi nepipăit,
neros, necitit, neîncercat cu dinții.
Ning fulgi care-au mai fost ninși
altcîndva. Am început să-i cunosc. Sînt
tipăriți în cataloage de licitație.

Și totuși e zăpada iernii mele.
Ninge cu fulgii de zăpadă
ai mei,
da, fulgii înlocuind bucățica de zahăr
pe limba copiilor săraci —
dar mai sînt copii săraci ?
mai sîntem, spun ; fulgii,
așadar, ce-nlocuiesc
monedele ce mișcă telefoanele publice
și-aduce în ele voci subțiate de frig
rostind vocabule
de adorare
ori de blestem.

Mersul pe aripi

Avioanele cară zăpadă, trenurile
pămînt, fructele călătoresc prin ger
cu tramvaiul, scrisorile cu caii de poștă,
setea e transportată cu dromadera
și numai noi, pe propriile tălpi
batem pustiul, înghețul
fiindcă numai nouă ne-au fost date
aripile
cu care roadem țărîna și piatra,
mergem urmîndu-ne unii pe alții,
tăind poteci ce repede-n urmă se-nchid
prin orașe și pe sub orașe,
prin cimitire și pe sub cimitire ;
numai noi ne mișcăm pașii
cînd toate ceasornicele lumii se opresc,
atît de firavi și neînsemnați
încît nu se bagă de seamă
că tragem cu noi fluviile pămîntului
și pămîntul întreg.

Atît știm să facem : să mergem.
Să ne-ajungem din urmă, pașii,
tîrîndu-ne după ei. Să-i întrecem.

Să trecem...

florin costinescu

Stăpîna păsării colibri

Miine vom merge în piața
cu păsări exotice –
îți voi cumpăra o pasăre colibri
pentru fiecare suris ce-l apleci –
creangă plină de floare –
spre mine...

Deocamdată număr ramurile
acestui copac suspendat
și nu știu cum se face
că le pierd șirul ;
mereu iau numărătoarea de la capăt
cu speranță și inverșunare,
una,
două,
trei,
crengile se lovesc una de alta,
își scutură mugurii,
îmi ating în zbatere singele
și el, vin în asprire, se tulbură...

Vei fi stăpîna păsării colibri –
pregătește-te de incoronare
ca pentru o zi
de duminică...

Unul spre celălalt

Eu îți spun doar atît : au înflorit caișii,
restul las pe seama lor
pînă cînd, într-o noapte, țipă
speriat de singurătate
fructul ;
apoi începe iar liniștea
prin care alergăm unul spre altul
desculți...

Liniștea cetăților antice

Noi avem gustul cetăților antice
unde zeii au devenit umbre, unde
umbrele umblă în togă, unde
zorii țin pe umeri amfore pline cu nectar,
iar serile
își sprijină fruntea pe mirodenii
între pietrele sfidînd pulberea
ne simțim ocrotiți de agresiunea albă a
cuvintelor
venind în stoluri,
năvălind în puhoaie –
coloanele tac de două milenii
sub cerul cu care cîndva au vorbit
la fel și retorii – frunțile lor
de mult se făcură aripi și zburară în moarte
ce liniște arde, ca focul de lemne tihnit
înlăuntrul cetăților antice
ce liniște,
auzim valurile cele vechi,
întîiele,
căutînd țărmul și lovindu-l
cu sete.

Statuie purtînd coroana sincerității

Fii bucuroasă cu ochii pe minutarele
cele fără oprire ; timpul
îți pune lanț de aur la gleznă
și-ți spune :
pierde-te,
pierde-te
în viforul ce mereu se stirnește
pe Marea Iubirii ;
lasă valul cel vijelios și albastru,
cel puternic și neîndurător să te cuprindă
să te ridice – statuie vie purtînd Coroana
Sincerității.

lasă-l să te mistuie cu
foamea binecuvîntată –
este purgatoriul
prin care trecînd
te arăți
jumătate zeiță.

Regatul cu doi locuitori

Noi sîntem un regat cu doi locuitori,
acest petec de pămînt, cît tălpile noastre,
acest crîmpei de cer, cît să putem privi în sus
se aparțin prin iubire ;
Noi n-am moștenit nici un hotar
nici o fîntînă,
nici un lujer,
nici o petală,
țara locuită de noi
nu este trecută în hărțile lumii
dar
există,
există,
există.

Cu cine se învecinează la nord,
la sud, la est, la vest
n-am aflat încă
pentru că regatul cu doi locuitori
este mișcător.

N-avem orgoliul de a-i da
un nume
numiți-l voi, ce ați aflat
doar acum
de existența lui.

Propunere de a fi

Să fim, iubito, ce n-am fost niciodată,
două pînze așteptînd căderea neegală a
culorilor,

a albului, a roșului
a albastrului, a violetului,
a negrului, cel atît de încăpător,
după cum le citește sentința
cu sufletul lui imaculat, pictorul,
două pînze potopite de frumusețe
ca de o ploaie cerească –
cine ne strigă din alb ?
Cine din roșu ?
Cine din albastru ?
Sîntem înconjurați de voci necunoscute
care întreabă și dispar
înainte de a primi vreun răspuns,
rămîne din ele doar ecoul – abur
deasupra culorilor...

Două pînze să fim
peste care ochiul întîrzie
ca pasărea în văzduh
după apusul soarelui.

Cinci

- Ca apa cea repede, tinerețea – incolo, totu-i depărtare de munte.
- Neantul cumpărat de la chioșcul din colț, curgerea obsedantă a streașinii.
- Vîntul ne-apasă masca pe chip, ce carne ciudată cartonul acesta.
- Nu poate exista o celebrare a limpezimii, dacă un singur cuvînt e ținut în captivitate.
- Unii vorbesc ca să-și amîne moartea, alții să se răsfețe.

Nisip

Marea ne confundă cu țărmul
valul se izbește de trupurile noastre,

Marea ne confundă cu țărmul
valul mușcă din trupurile noastre,

Marea ne confundă cu țărmul
valul trage în apă trupurile noastre

Și noi niciodată n-am fost nisip
niciodată....

Fără întoarcere

Călătoria noastră se oprește sub acest cireș
în care fructele nu ajung niciodată la
coacere
drumul e cu atît mai lipsit de oprelește
cu cît este fără întoarcere...

tudor stancu

Scurtă vacanță

Vara se arătase secetoasă, cu nori pufoși și albi, care pluteau lenevoși pe la mare înălțime, lăsînd peste cîmpuri cîte o umbră trecătoare, fără să dea însă vreun semn că ar încerca măcar să scape vreo picătură de ploaie. Animalele părăsiseră drumurile cu bulgări sfărîmicioși și adăpostul îndoielnic al tufelor de pe margine, cu o parte din frunze arămii, deși nu era nici august. Cîinii stăteau și ei ascunși, cu limbile gălbui ieșite de-un cot și nu mai aveau chef să atragă atenția nici cu un lătrat răgușit... Doar găinilor se părea că nu le pasă de nimic, scurmau din ce în ce mai adînc în țărînă, iar rațele și gîștele stăteau aproape tot timpul pe balta ce scăzuse destul, făcînd o gălăgie...

Într-una din zile m-am sculat mai devreme ca de obicei și am ieșit pe prisba cu podele de lemn care gemea adînc la fiecare pas. M-am dus repede la fîntînă, am scos o găleată plină cu apă și, făcîndu-mi mîinile căuș, m-am stropit pe față. Ca să prelungesc senzația de prospețime pe care mi-o dădea apa rece, am așteptat să se usuce de la sine. Voiam să simt cum se preling picăturile pe la marginea sprincenelor, pe la colțurile buzelor, pe lîngă urechi spre gît... Stăteam în picioare în curte, învăluit de o ceață străvezie, lucind pe alocuri în soarele ce bătea printre ramurile celor doi tei din fundul curții, stăteam cu prosopul în mînă privind mirat în jur și nu m-am șters decît atunci cînd a început să mă mănînce pielea...

Eram de o săptămînă și mai bine la țară. Bunică-mea, mama mamei, care mă iubea foarte mult și care a murit mai devreme decît trebuia, așa cum se întîmplă mai întotdeauna cu oamenii buni și dragi, mă chema în fiecare vară să stau un timp la ea, poate pentru că maică-mea era singurul ei copil, iar eu întîiul ei nepot. De curînd se măritase a doua oară după ce se plînsese ani în șir că nu poate sta singură,... Se măritase cu un pensionar, fost impiegat de mișcare în gară, un om ars de soare, slab și osos, cu părul alb ca neaua, dar încă plin de vigoare și care era

Desen de Nicolae Gadonschi

în stare s-o mai ajute la treburile casei. Nu știam cum fusese în tinerețe, despre trecutul lui nu se vorbea niciodată în casa aceea iar mie îmi plăcea, un moșulet calm și mucalit, cu țigara stinsă întotdeauna în colțul gurii. Cum eram de fiecare dată în vacanță, bunică-mea părea că se ocupă în mod special de mine, ca și cum aș fi fost un oaspete de seamă, și nu un țînc mucos care încerca uneori s-o ajute dar nu reușea niciodată, de parcă ar fi avut două mîini stîngi...

Dar eu mă cam plictiseam la țară, mi-era dor de viața agitată de la oraș și nici nu prea aveam pe acolo nici prieteni mai de doamne-ajută sau măcar de vîrsta mea. Mulți dintre copii erau plecați și ei la rude în satele din împrejurimi și cei care rămăseseră mă cam ocoleau, poate pentru faptul că eram nițel mai mare decît ei, dar nici eu nu mă apropiasem de ei, aveau altfel de jocuri, altfel de preocupări cu care nu mă acomodasem și care, de fapt, nu mă interesau și nu-mi plăceau. Mă legasem într-un fel de băiatul vecinei, un tînăr de vreo douăzeci și cinci de ani care îmi repara undițele — uneori pescuiam în balta cu rațe, — și-mi făcea arcuri cu săgeți, dar nici acela nu prea avea timp, făcea naveta într-un oraș din apropiere la o fabrică de nutrețuri combinate, pleca dis-de-dimineață și venea pe la șase seara cînd mai lucra și prin grădină...

Ulița pe care stătea bunica era lungă, un drum bolovănos și prăfos, cu șanțul plin de păpădii și scaleți cu flori violete. Drumul cobora spre baltă, și pînă să ajungi la ea treceai de un pîlc de pini scunzi, cu ramuri rare și cu ace și mai rare, de un cîmp cu fasole, o mică porumbiște și apoi te trezeai chiar pe mal. Erau acolo și trestii firave, uscate, putrede, și mă ascundeam printre ele, murdărindu-mi pantofi de noroi cînd încercam să pescuiesc, totul fiind doar un motiv, o scuză pentru că priveam mai tot timpul la suprafața apei, ușor încrețită de o adiere uscată, care se isca din senin, din cînd în cînd. Nu știam dacă era bine că eram singur, dar nu știam nici dacă era mai bine să fi fost împreună cu copiii aceia, sau cu oamenii mari de acolo, cărora nu puteam să le spun gîndurile mele, frămîntările mele, deși poate că m-ar fi înțeles. Îmi era teamă că nu e tocmai sănătos să am de-a face cu persoane care n-au aceleași griji ca ale mele, cu toate că prezența lor îmi făcea uneori plăcere, chiar mă deconecta. Ei aveau însă alte idei despre viață, sau poate numai că trăiau altfel decît mine sau de cum aș fi vrut eu să trăiască...

Înainte de a ajunge la baltă era o vale nu prea adîncă pe unde trecea drumul cu cocoașe pietroase și adîncituri pline cu nisip ce ducea la stațiunea de reparat tractoare și mașini agricole. Era și un podeț de lemn care trecea peste o albie secată. Cînd se desprimăvăra și se topeau zăpezile ce mai rămăseseră pe movile, curgea pe acolo un pîrîiaș îngust, cu apă cafenie, noroioasă. Camioanele care treceau mereu peste stînghiile înnegrite de păcură ale podețului se hurducau puternic, părînd că scot sunete de spaimă din încheieturi, ca nu cumva să se rupă podul cu ele. Valea avea o denumire ciudată, rămasă din bătrîni, nimeni nu știa de ce, dintr-un timp pe care nu puteam să-l localizez mental : Valea Tutucioaiei. Cine va fi fost acea femeie straniu pe care eu mi-aș fi încipuit-o ca pe o boieroaică bătrînă și nebună care după moarte se transformase într-o vrăjitoare călare pe mătură, ce bîntuia noaptea locurile... Tutucioaia... Va fi fost acea vale poarta necunoscută spre un alt tărîm ? Sau poate numai o simplă deschidere mitică ?

Puțin mai jos de podețul acela care scîrțîia uneori aparent fără pricină, aproape de fundul văii, lîngă niște corcoduși cu forme bizmetice și niște nuci sălbatici, era o căscioară din chirpici cu o singură cameră, unde locuia o familie de țigani, cu vreo cinci copii. Țiganul cel bătrîn, tatăl, era un blond spălăcit și n-avea decît ochii foarte negri, dar în care rareori puteai ghici ceva, căci adesea îl găseai beat, cu ei tulburi și injectați. Pielea îi era cenușie, cu pomeții obrajilor căzuți, dar bărbia se păstra încă fermă, pătrată. Nevastă-sa, o țigancă grasă, get-beget, stătea tot timpul acasă și făcea copii. Cel mai mic dintre copii avea doi ani, cel mai mare treisprezece, o fată căreia îi venise vremea măritișului. Pe țigan lumea îl poreclise, la un moment dat, Perlan, iar copiii erau toți, de-atunci, ai lui Perlan, fără să mai fie nevoie să fie distinși unii de alții, poate doar la școală, unde trebuiau totuși trecuți într-un fel în catalog. Îl mai chema și Niță, asta se mai știa prin sat, poate îl chema Niță Niță, sau numai Niță și atît, dar numele care era trecut pe buletinul de identitate nu-l putea ști decît șeful de post și cînd îl întreba cineva, zîmbea șmecherește și schimba vorba. Pe fiecare dintre cei trei băieți ai săi lumea îl știa tot de Niță, Niță al lui Perlan, mic, mare și mijlociu, iar cele două fete purtau numele mamei, Ecaterina. Perlan era denumirea unui detergent ce se găsea la magazinul mixt din sat și care fusese mult timp la modă pentru că spăla foarte eficient și dădea rufelor albe o strălucire deosebită. Dar nimeni nu mai știa de ce îi dăduseră porecla, poate numai din cauza faptului că era un țigan blond, lucru mai rar întîlnit, poate că mai totdeauna cînd treceai pe lîngă casa lor vedeai rufe întinse la uscat între două crengi de corcoduș sau poate tocmai din ziua cînd fusese prins în gară cu niște santieriști pripășiți prin partea locului bînd alcool metilic furat dintr-un vagon, pe care-l limpeziseră cu Perlan...

În ziua aceea care nu se prea deosebea de altele, în afară de faptul că mă sculasem mai devreme ca de obicei, pe la ora prînzului mă întorceam de la baltă și mi-era o foame de lup, în ciuda căldurii înăbușitoare. Mergeam pe ulită tîrșindu-mi picioarele și loveam din cînd în cînd cu vîrful pantofului în mici ridicături de pămînt, stîrnind norișori de praf, cînd îl zării pe unul din ai lui Perlan, moșmondind ceva lîngă un gard. Era un băiat de vreo șapte-opt ani, sau poate numai de cinci, n-aș fi putut spune. Mă oprii o clipă și-l strigai : „Mă, Perlane, ia-vino-ncoa !" El tresări, ridică ușor capul acoperit cu o claie de păr zburlit și cenușiu, apoi îl întoarse să vadă cine l-a strigat : „Mă, n-auzi ?" I-am făcut semn cu mîna să se apropie. Băiatul se ridică alene și-și șterse mîinile de pantalonii scurți, tăiați, din marginea cărora curgeau o mulțime de ațe. Scuipă în șanț și se dădu spre mine, clătinînd din cap și privindu-mă nedumerit. „Ce faci tu, mă ?" îl întrebai de sus. Se uită la mine cu ochii lucind, ca și cum n-ar fi înțeles întrebarea. „Știi cine sînt eu ?" Mă privea în continuare cu doi ochi care nu spun nimic și într-un tîrziu ridică din umeri. „Cum, mă, nu mă cunoști ?" Micuțul se uită aiurit la mine și șopti moale : „Nu..." „Eu sînt ăla de la oraș, știi tu..." El nu spuse nimic. „De ce îți zice ție Perlan ?" întrebai din nou. Tăcea. „Nu vrei să-mi spui ?" Nici un răspuns. „De ce nu vrei să-mi spui ?" Tăcea în continuare. „Chiar nu vrei ?" După multă vreme șopti cu ochii în pămînt... „...nu..." Tonul meu deveni al unui băiat mai mare care îl pune pe cel mic în încurcătură ca să-i arate că-i mai mare decît el... „Ce făceai acolo ?" continuai cu interogatoriul. „Nimic". „Cum nimic ?", am ridicat puțin vocea. „Mă jucam..." „Cum te jucai ?" „Mă jucam cu pămînt..." Am rămas interzis. „Cum mă, cu pămînt ?" „Așa, cu pămînt..." spuse el, și dădu anapoda din mîini. „Nu înțeleg, cum se poate juca cineva cu pămînt ?..." „Așa, cu pămînt, cum se poate să nu știi ?" Al lui Perlan ridică privirea, doar pentru o clipă, apoi o lăsă din nou în jos. „Cum, mă ?" „Cu pămînt... nu știi..." „Aha, ha, ha, ha", începui să rîd, dar tot nu înțelegeam. Cu pămînt ? Cum se poate juca cineva cu pămînt ? Credeam că micuțul își bătea joc de mine. Poate involuntar, dar își bătea joc de mine. Se juca cu pămînt... Și eu rîdeam, rîdeam în hohote, mergînd împleticit pe ulița prăfoasă.

Spre seară, chiar înainte de asfințitul soarelui, cerul se întunecă dintr-odată și norii negri apărură ca niște bancuri compacte de pești ale căror spinări sclipeau din cînd în cînd. Veneau încet, încet, de parcă ar fi dus greutăți inimaginabile în spate. Stăruiră o clipă deasupra satului apoi o porniră din nou, odată cu vîntul ce se stîrni brusc, cu furie, ridicînd vîrtejuri de praf... Stăteam la fereastră și așteptam să se ivească fulgerele ca să pot număra secundele pînă la tunet și să calculez iute în minte înălțimea la care se aflau norii... Dar nu se zărea nici o lumină orbitoare, nu se auzea nici un tunet, era numai vîntul care scutura frunzele deja vestede ale copacilor și deodată au început să cadă stropi grei bubuind în ferestre... Ploua torențial, în perdele de apă și peste tot se formau pîrîiașe pline de o spumă albăstruie... Parcă ploua cu detergent... După un timp m-am dezlipit de la fereastră, am mîncat ceva în grabă și m-am dus la culcare, însoțit de vorbele blînde ale bunicii. Am adormit în sunetul ploii dezlănțuite cu inima strînsă să nu mă sperie vreun tunet... Parcă auzii unul ca prin somn, dar era prea tîrziu...

A plouat fără întrerupere pînă după miezul nopții. Cu puțin înainte de a înceta ploaia s-a auzit o bubuitură puternică, înfundată și destul de lungă. S-a crezut că era un tunet întîrziat, un ultim spasm al furtunii ce împrospătase aerul. De-abia în primele ore ale dimineții oamenii și-au dat seama de catastrofă.

Se surpase un mal de lut galben din valea Tutucioaiei, rupînd podul solid de lemn și acoperind căsuța din chirpici unde își avea sălașul familia lui Niță Perlan. Nu se mai cunoștea nimic din ce fusese înainte. Era doar un morman uriaș de noroi, din care ieșeau cîteva crengi înfrunzite, un morman de bulgări uzi din care picura o apă murdară, cleioasă. Toată ziua sătenii au săpat în morman, adusese fiecare ce putea, lopadă, cazma, furcă, ba chiar cineva a venit cu un buldozer, adus cine știe de unde... Era însă pericol de surpare. N-au reușit să dea de urma celor înghițiți de pămînt...

După amiază mi-am luat inima în dinți și m-am dus și eu pînă acolo. Oameni cu fețe livide care se învîrteau fără rost în jurul mormanului de pămînt și, dincolo de un fel de linie de demarcație imaginară, femei și copii, o ceată de curioși care, ca și mine, veniseră să vadă vreo grozăvie... M-am apropiat cît am putut de mult. L-am zărit atunci pe băiețelul cu care mă întîlnisem ziua trecută stînd pe vîne la marginea pămîntului răscolit. Niță al lui Perlan avea țurțuri de lut în păr și din cînd în cînd își băga mînuțele în pămînt și storcea pămîntul în pumnișori privind fascinat apa care curgea... La un moment dat a ridicat capul și m-a privit cu ochii goliți de orice expresie. N-am putut să-mi reprim un zîmbet și, plin de rușine, m-am întors și am luat-o iute la fugă spre casa bunicii.

DEBUT

valeriu ocrain

Întîlnire

De la Hotel Europa o mitralieră ne ține pe loc de un ceas. Nu pot să-mi dau seama exact de la care geam. Toate au obloanele trase. Se aude doar un lătrat surd, o răpăială scurtă și fierbinte.

De cîteva zile înaintăm, înaintăm mereu, zile fără anotimp și fără calendar. Ne-am oprit aici ca să ne odihnim ? Desigur, nu. O vom face la sfîrșit cînd va fi loc și pentru altceva. Acum trebuie să mergem mai departe, pînă la capăt... pînă la capăt...

Dar nimeni nu mai înaintează. Cei care încercaseră brodează acum trotuarul ca o dantelă ciudată, fără noimă. Nu mi-a venit încă rîndul, dar am senzația că a trecut de mult și glasul enervat al locotenentului nu ajunge decît pînă la urechile mele.

Sînt doar vreo patruzeci de metri pînă la clădirea pe care strada noastră, cu care ne-am contopit, cade perpendicular. Ușa dată de perete mă așteaptă, mă cheamă, mă fascinează.

Încep să mă tîrăsc pe lîngă vitrinele oblonite. Din clipă în clipă cîteva gloanțe mă pot țintui de asfalt. Înaintez îngrozitor de încet în ciuda efortului și a mișcărilor repezi. Dar „cățeaua" tace. Trebuie să termin odată.

Sar în sus. Fug în zig-zag pînă lîngă peretele hotelului. Mă năpustesc în hol, apoi pe scara care urcă la etaj. Coridorul lung e pustiu, atît de pustiu încît îți vine a crede că așa a fost totdeauna.

Deschid ușile cu cizma grea și trec mereu mai departe. Mîna strînge pistoletul plin cu cartușe. Din clipă în clipă aș putea întîlni omul care ne-a dantelat plutonul. Mai deschid o ușă. Lîngă geam o mitralieră zace pe pat. Sînt gata să trag, dar nu văd pe nimeni. Partea din stînga a camerei e mascată de ușă. Înaintez atent, gata pentru orice atac. Am impresia că aud respirația celui de după ușă.

Nu mai pot rezista. Trebuie să văd dacă e cineva în spatele ușii. Mai fac un pas înainte și mă întorc brusc.

Simt cum mi se taie răsuflarea. În fața mea un om cu barba murdară, mare, cu ochii turbați ține un pistol îndreptat exact spre pieptul meu. Mîna mi-a înghețat. Nu mai am putere să apăs pe trăgaci. Dar nici el nu trage. Nu înțeleg de ce nu trage. A împietrit ca și mine. Ne privim ochi în ochi fără să clipim, cu pistoalele îndreptate unul spre celălalt. E hidos, e mai hidos decît moartea și nu trage în mine...

O clipă numai degetele mă ascultă. Închid ochii și apăs pe trăgaci. Detunăturile se unesc cu un răcnet de triumf asurzindu-mă.

S-a făcut liniște. E atîta liniște de parcă s-ar fi sfîrșit războiul. Poate chiar s-a sfîrșit. Deschid ochii. La picioare, puzderie, cioburi de oglindă. Mă aplec și în genunchi încep să adun omul risipit în ele.

teatru

t

Picdoaric împotriva carierismului

«Ioneștii»

1. Liniștea aparentă a unei familii, ce pare că a atins stadiul echilibrului, al fericirii depline — părinți și copii, două cupluri —, e încercată, mai întîi, de declicul sonor al telefonului, prin intermediul căruia o voce anonimă va judeca și ironiza devenirea inechitabilă a tatălui, apoi a fiului (judecata se deduce din replicile personajelor din scenă, vocea nu se face auzită niciodată). Pe fondul acestei surde amenințări, planînd, cu insistență, asupra familiei — vocea poate fi însuși glasul propriei lor conștiințe — demisia capului familiei, din funcția de director adjunct, va produce declansarea dezechilibrului, destrămarea falsei atmosfere de înțelegere. În urma unui astfel de eveniment, aparent minor, dar dramatic (prin repetare), fiecare membru al familiei își pierde firea, reactionînd fiecare în felul său, manifestînd fiecare egoism, lipsă de interes și de afectiune, fată de drama unui om, care i-a ajutat pînă aici să urce, să-și păstreze fruntea sus. Prezenta inhibantă a personajelor absente (numite doar, Vasilescu, Bumbescu, vocea anonimă) accentuează pierderea identității celor de fată. În căutarea unei linii de plutire, de maximă rezistentă a personajelor sale, autorul Platon Pardău își situează personajele în situații limită, încărcîndu-le uneori, aglomerîndu-le cu date excesive, colaterale, divagante, care sustrag atentia spectatorului de la firul principal al expozeului dramaturgic. De aici, un verbiaj uneori inutil, alteori obositor.

Altminteri, Ioan Ionescu este un personaj robust : el este individul care, fiind prins de fervoarea puterii, a ascensiunii sociale (pentru a compensa îndoiala originară a soției), uită să mai fie om, să mai privească cerul sau pe cei apropiati și care, avînd un scurt moment de luciditate, găseste tăria (pentru puțin timp) de a se desprinde din morișca anihilantă a funcției acaparatoare (prin demisie), luînd, totodată, decizia, de a opri ascensiunea fiului (în aceeași institutie cu el), pentru a-l feri de pericolul carierismului, al cărui prizonier a fost si a rămas, el însuși, de o viată întreagă. Un tip limitat, rutinat, deja depăsit, anacronic, care, simtindu-și sfîrsitul, vrea să se retragă în plină glorie, pentru a deveni micul erou al unei bravuri ieftine, de o zi.

Spectacolul lui Grigore Gonta devine o experiență scenică interesantă sub aspectul muncii cu actorii si al muncii actorilor însisi asupra rolurilor, dar si pe planul raporturilor dintre text si reprezentarea lui, care-i respectă liniile esentiale si indicatiile detaliate dintre paranteze, dar îl si depăsește. Textul concret nu permite o fantazare scenică sub raportul regiei, creează, în schimb, posibilitatea unei deveniri actoricesti pe registre multiple. Încărcătura dramatică a personajului, încarnat de un actor de talia lui Gheorghe Dinică, se răsfrînge asupra celorlalte existențe, determinînd noduri relationale, de ritm, de voce, de gesturi. Buna corelare dintre text-regie-actor face din Ioan Ionescu făptura cea mai adaptată (de aceea si cea mai rebelă) pe drumul sinuos al urcării sociale, pe cît de maleabilă, pe atît de uzată în împrejurări severe, ca vagabond al santierelor (trecînd de la barăci la comun, de la bloc la vilă), face din el o ființă chinuită sufleteste, nu numai de ambitiile sale (ajunse într-o stare crepusculară, jalnică), ci si de ambitiile furtunoase ale fiului său (un Claudiu Bleontz vehement, coleric, combativ si negativist).

Integrînd textul, prin vibrarea în contrapunct a acestor două personaje (tată-fiu), a acestor doi actori de excepție, Gheorghe Dinică / Claudiu Bleontz, regia acordă consistentă dramatică si politică, precum si mai multă autenticitate si forță rolurilor masculine. Fără să cadă în conul de umbră al acestora, jocul Silviei Popovici este constant, retinut, rece, construind o sotie, dacă nu indiferentă, în orice caz aproape pasivă la nelinistile sotului. Verva Dorinei Gheorghian (cunoscută din filmul *Raliul*, studentă I.A.T.C.) este încă timidă, cu mici inconsecvente, devenind mai puternică, mai sigură de sine spre final, cînd si textul îi dă robustete, permitîndu-i să ia o atitudine.

Nicoleta Gherghel

muzică

m

«Drumuri în lumină»

Simfonia I, „Drumuri în lumină" de Ulpiu Vlad, partitură recent tipărită la Editura Muzicală, este o lucrare de dimensiuni medii, sub-medii chiar. Bineînțeles, nu acestea vor fi criteriile după care se judecă valoarea muzicii însă fapt este că, de cele mai multe ori, etosul muzicii (înțelegînd prin aceasta o sferă largă unde ar putea intra masivitatea construcției, lăsînd în urechile ascultătorilor acea specifică impresie pe care o imprimă contrastele dozate și proporționate pe distanțe mari și foarte mari) se lasă puternic înrîurit de criterii aparținînd elementului cu cea mai puternică specificitate pentru muzică — timpul. Să plecăm însă de la subtitlul lucrării, subtitlu care nu ne poate rămîne indiferent în privința unei abordări a conținutului muzical — nu dintr-un unghi de vedere exclusiv analitic, ci dintr-unul încercînd să desprindă elementele stilistice relevante sau acea continuitate, procedeu componistic — etos precedînd orice afirmație de natură axiologică. La o primă vedere, ceea ce pare a se apropia cel mai mult de subtitlu este, în partitură, preeminența factorului melodic. Întîlnim aici melodii expuse simplu, deasupra unui „fundal", unei „țesături" orchestrale suficient de omogene pentru a se erija în „armonie" sau suficient de nediferențiate pentru a nu aspira la „investitura" de linie melodică ; mai întîlnim fascicule de melodii atît de puternic, de intim îmbricate, încît ceea ce ne îndreptățește să le considerăm ca atare ține mai degrabă de observația că, luat separat, fiecare fir are pe deplin caracteristicile definitorii ale unei linii melodice. Altă idee este cea a contrastului ; din acest punct de vedere, dacă privim subtitlul lucrării analizîndu-i conținutul semantic, ideea contrastului apare aici evidentă, cu acea evidență pe care, în filosofie și logică, o reliefăm atunci cînd se vorbește de „adevăr analitic" (pentru a fi perceptibile ca atare, pentru a fi deci „în lumină", trebuie să se creeze un contrast între ceea ce se consideră a fi „drum" și un anumit fundal față de care „luminozitatea" funcționează). Am insistat atît asupra unor idei care ar putea părea fastidioase întrucît ele ni se par simptomatice pentru analiza modului în care o partitură poate purta, cu îndreptățire, un subtitlu programatic. E cert că muzica lui Ulpiu Vlad are un etos aparte și el este original, specific unei largi suprafețe a creației sale (asupra lui am insistat cu alte prilejuri). Ne-a interesat însă aici un mecanism de gîndire auctorială, care poate fi ușor superpozabil unui mecanism de receptare în public, și „dezgolirea" lui este interesantă atunci cînd titlul are valențe „picturale" certe, ba mai mult, i se poate atribui fără doar și poate un mesaj ideologic. La urma urmei, ce poate fi mai potrivit pentru zugrăvirea permanenței unor idei, a perenității unor idealuri, decît creionarea unor suprafețe muzicale unde întîlnim contraste de scriitură, de atmosferă și fire conducătoare străbătînd cu valoare de reper (am putea scrie chiar refren, forțînd ușor conceptul) o partitură a cărei originalitate este limpede.

„Pămîntul trebuie să trăiască" (mișcare simfonică pentru orchestră mare) de Maia Ciobanu, piesă recent gravată pe disc Electrecord, este un alt exemplu tipic pentru subiectul tratat mai devreme. Muzica se sprijină pe două tipuri de structuri specifice, astfel „regizate" componistic încît tranziția e greu perceptibilă ; cu cuvintele autoarei : „flux continuu alcătuit din mai multe valuri, într-o naștere treptată dar inexorabilă, acumulînd tensiuni, lărgindu-și treptat ambitusul, densificîndu-se". De data aceasta, subtitlul marchează o poziție activă, etică, vizavi de o importantă problemă a contemporaneității. Mijloacele muzicale sînt, dacă le interpretăm programatic, descriptive, angajarea etică izvorînd din banala expunere a unui „conglomerat" de fapte. Privind în invecinata „grădină" a literaturii întîlnim un procedeu analog : descrierea realistă, „obiectivă" a unor fapte conduce la o vădită sensibilizare a cititorului.

Viorel Crețu

carolina ilica

În grădinile ude

În grădinile umede, în grădinile ude
(În care a plouat de curînd),
Pînă pe crengile zvelte de sus
Melcii jilavi suie casa.

Înaintează prudent, tactil-gustativ,
Cum ar merge cu limba
Și salivează lăsînd
Semn alb de întoarcere.

O, verdele umeo de după ploaie,
Ochii mei după plins !
Doi melci se anină de ei,
Lipicioși senzuali : ochii tăi.

Pînă la urmă

Tu ești acel ce te gîndești la ea
O dată pe seară, măcar o dată,
Pentru o singură clipă
Cît una ori două
Bătăi de aripă ?

Acel despre care încearcă să scrie :
„La subțiorile lui, ca în cuib
De mirodenii, dormit-am"

Tu ești acela ?

Cu totul altfel va începe pînă la urmă
poemul :
Substantive supuse,
Verbe virile...

Se albește de ziuă

Se albește de ziuă. Și așternutul
Patului meu se albește ;
Iese încet zgura nopții din el ;
Ca din cămășile tale spălate
Numai în spume.
Cum sînt singură-singură,
Pielea mea își aduce aminte ; spuneai :
Pielea ta e mătasă de lapte.
Oare
Voi mai auzi vreodată
Vorbele-acestea ?

ioan evu

Oglinzi de lacrimă

În martie, cînd ghioceii ard
cu flăcări de zăpadă pe coline,
precum un nimb întrezărit
printre-ale iernilor ruine...

În martie, cînd toporașii au
tăiș subțire ascuțit de-o rază
că de-i atingi cu tîmpla îți despici
lacrimi dormind sub pleoapa încă trează...

În martie, cînd fără știre calci
pe-un cer cu nori albaștri de brindușe,
încît adînc în umerii tăi simți
un gol de aripi smulse din cătușe...

În martie, cînd pomii amiros
a nou văzduh arat de păsări mute
și-n scoarța merilor auzi pulsînd
sîngele crud al verii ne-ncepute...

În martie, ca-ntr-un iubit blestem,
cu mîini întinse-a rugă înspre soare
și buze arse de sărut te chem,
femeie, să ne-ntoarcem la izvoare !

Iarnă

Aprinde, mamă, lampa la pragul de pămînt
să pot vedea cum intră ninsorile în casă
cu clinchete de chei zvîrlite de un zeu
ce-a ferecat în urmă o poartă ne-nțeleasă...

Că am rămas deodată în iarnă fără strai
închiși sub mari troiene ca într-o elegie
cu amintirea caldă a soarelui din grai
să ne-agățăm de aripi ca în copilărie.

Am fost, pe rînd, și viermii și fluturii de soi
vînați din crisalide cu plase de răcoare,
scoși la mezat în piețe să pună preț pe noi
braconieri cu cerul ascuns prin buzunare...

Azi, cînd ne trec iar pragul zăpezile dintîi
și ne-nvelim cu dorul de rouă și de grîne,
din firele de iarbă ne-așternem căpătîi...
Astfel trecînd prin iarnă gîndim că vom
rămîne.

Poem fără titlu

Aceste
zgomote cum se depun
pe limba clopotelor ca un colb.

Cum într-o zi un străin
va intra în cetate fără să bată,
ușor va păși
dar ca o piele de tobă va tuna
caldarîmul,

și cum cu mîinile lui va apuca el
frînghia,
frînghia de care atîrnă
ciudatele clopote,
am visat
și lac de sudoare
am sărit la fereastră :

un stol de vrăbii guralive
ciugulea firimituri
din pîinea dimineții. Aburindă.
Se albește de ziuă.
Vîntul
Siluiește zăpada ;
Ca pe-o mireasă căzută din cer.

O zi

Azi e 6 și sîmbătă ; 6 a VI-a.
Zi fastă e oare
Ori poate nefastă ?

Ca să afli răspuns,
Nu te ruga să zorească să plece.
Căci alta ca ea nu mai vine nicicînd !

Toamnă de preț

Toamnă de preț, cu aromă și aur.
Ceru-nstelat e-o grădină
a Semiramidei.

Trecu tinerețea ? Tinerețea
Ce poate orice !
De cîteva ori viața ta s-a scumpit.

Nu pot să-mi aducă aminte

Nici voluptatea macului în flăcări
Și nici răceala lebedei pe ape
Nu pot să-mi aducă aminte de tine.

Nici drăgăstoasele perechi de păsări,
Îndeosebi hulubi și turturele
Și nici însinguratele comete
Cu coadă de păun în urma lor
Nu pot să-mi aducă aminte de tine.

Nici insomnia nopții-n care ninge,
Nici somnul vara într-un așternut
De cînepă-mbuibată, androgină
(Ventuze de răcoare sug mijlocul,
Pe pleoape simți acupuncturi de stele)
Nu pot să-mi aducă aminte de tine.

Nici țipătul acelor ce se nasc
(O, nici nu știu la lume să se uite,
Dar au venit cu plînsul de-a gata învățat !)
Nici lacătul (cu cheia-n mîna morții)
Înțepenind pe gura celor stinși
Nu pot să-mi aducă aminte de tine.

Nu pot să-mi aducă aminte de tine
Nicicare din ele. Niciuna. Dar tu
De toate acestea îmi poți aminti.

Sfios se desfac

Sfios se desfac mironosițele de lăcrămioare.
Or fi știind ceva
Despre plînsul femeilor
Cu perle ouate-n afară
(În van strălucirea
Și scumpul lor tremur !) ?

Sfios se desfac lăcămioarele.

A cui este fața
Pe care plîng ele ?

A nimănui !

Epilog

Nu am ce să-ți mai spun.
Privește zidul prin care trec cîntînd
cohortele de greieri
și ora se umple de spaimă,
de-o liniște gravă,
încît pînă la noi răzbate un
vuiet captiv,
de mare maternă.

Un strigăt, oricum,
va fi să ne trezească.
Un țipăt
ca o făgăduință de aripi smulgînd
carapacea sub care, iată,
dorm și trompeții răsăritului...

Să fugim, să căutăm
un cotlon, un ungher undeva !
Să ne întoarcem printre smeritele plante.

Poate în noi a murit demult cineva.
Poate în trupul nostru a fost
exilată o zeitate proscrisă.
Ah, cine știe,
pe Marele Cîntar, cît din viața noastră
ar atîrna cu adevărat în balanță ?

Dar noi vom cînta mai departe.
Cu pietate vom lăuda
faptul banal al întîmplării că sîntem
parte infimă din sacrul
alambic eșuat cîndva
pe aceste țărmuri primare...

Desen de Maria Mocan

Umbra romantică

Lentă fervoare a serii
departe de marile rafinării
unde se distilează diurnele triluri,
încît poți auzi
cum susură pianul sturzului
în lanul de garoafe.

Acolo
trupul tău iradiază o lumină de
fulger în somnul bătrînilor paznici.

Imagini contemplate prin
geamul de oxid al vizierei.
Privelești
din care se înfruptă feroce
cuvintele

Adio, a murit plînsul
și odată cu el au decedat toți
contabilii lacrimilor noastre !
Un tangou,
un ultim tangou la umbra romantică
a ghilotinei numită
Poezie !

ECOURI LA MASA ROTUNDĂ:

ORIGINEA ROMÂNEASCĂ A CEANGĂILOR

— ARGUMENTELE LIMBII ROMÂNE —

Dezbaterea organizată de revista „Luceafărul" pe tema adevăratei origini a ceangăilor, întemeiată în primul rînd pe argumentele limbii române, ca și pe cele de istorie, a stîrnit un firesc interes și un larg ecou în rîndul cititorilor noștri cu deosebire în rîndul celor cărora dezbaterea le face în chip argumentat dreptate. Numeroasele telefoane, scrisori și vizite la redacție, provocate de această dezbatere au ca urmare prezentul grupaj de scrisori și texte primite la redacție cărora le facem loc, fragmentar, în paginile revistei, deschisă și mai departe dialogului cu cititorii pe această temă.

«Bucuria restabilirii adevărului istoric»

Sînt fericit că acum, la etatea de 86 de ani, am ajuns să-mi văd visul cu ochii, să-mi văd împlinită „profeția" de odinioară, exprimată astfel în scris, în ianuarie 1944 : „Nădăjduim însă că se apropie timpul cînd știința bazată nu numai pe analiza sîngelui, dar și pe alte date, va vorbi despre romanismul catolicilor moldoveni. Căci istoria nepartinitoare a acestor vrednici cetățeni, jertfele de sînge pe care le-au adus în războaiele naționale, portul lor caracteristic românesc, numirile pe cari le poartă, datinile stravechi și mai ales dialectul lor original românesc, care conține fonetisme ce ne trimit direct la vechea latină vulgară, toate ne vorbesc despre românismul autentic al populației catolice din Moldova. Chiar dialectul unguresc, care se mai aude în unele sate, mai ales prin județul Bacău, este o dovadă surprinzătoare a originei românești. În adevăr, observații atente de natură filologică și fonetică dovedesc cu prisosință că acest popor a vorbit mai întîi românește apoi a învățat ungurește ; că ungureasca lui a fost altoită peste limba românească mai veche și nu dimpotrivă. Atunci cînd aceste date, dezvoltate și propuse în mod științific, vor fi oferite publicului, vor înlocui fără îndoială ideile fixe și greșite cari circulă cu privire la originea catolicilor moldoveni" (vezi D. Mărtinaș, **Originea ceangăilor**, p. 145, nota 87).

Apariția lucrării fratelui meu, la cercetările și frămîntările căruia am fost martor timp de mai mulți ani, și recenta masă rotundă a revistei „Luceafărul" în legătură cu ea, atît de bogată în precizări și atît de clară în concluzii, confirmă pe deplin această mare și unică bucurie, care îmi luminează și-mi încălzește sufletul de Matusalem.

În numele părinților noștri care s-au știut totdeauna **români catolici**, în numele eroilor noștri care și-au dat viața pentru țară fiindcă au simțit românește, și, în sfîrșit, în numele fratelui meu care a închis ochii fără să aibă parte de această bucurie, vă mulțumesc din toată inima pentru acțiunea științifică și națională „în slujba restabilirii adevărului istoric" cu privire la noi, românii catolici din Moldova.

Ceea ce vreau să scot și eu în evidență pentru opinia publică, este faptul că afirmarea românismului populației catolice din Moldova a plecat inițial numai și numai de la noi, intelectualii, ridicați din mijlocul populației respective, căci noi am cunoscut **ab origine** toate aspectele structurii sale românești.

Pe toți ne intriga faptul că, împotriva tuturor evidențelor, noi și părinții noștri eram considerați străini de neamul românesc, numai pentru motivul că eram catolici de rit latin. Autorii români care, din această cauză, ne prezentau ca unguri sau ceangăi, pierdeau din vedere că, prin această optică îngustă, putea fi negată însăși existența întregului popor român în perioada creștinismului latin, de la formarea și creștinarea sa și pînă la „fatalul destin al istoriei" din sec. al IX-lea. după expresia istoricului D. Onciul.

Bucuria restabilirii adevărului istoric este unanimă la noi. Dorim însă ca această restabilire să fie efectivă pe plan național, și astfel toate dicționarele, enciclopediile, manualele, presa și mijloacele de informare să nu ne mai prezinte altfel decît ceea ce sîntem : **români.**

Ajunși la bucuria împlinirii vechii noastre aspirații, datorită principiilor înnoitoare și epocii istorice deschise cu curaj de Congresul al IX-lea, se cuvine ca, pe lîngă iubitul meu frate, să omagiem pe toți intelectualii ridicați dintre noi, pe acei „oameni care au fost" și care, în scris și prin viu grai, au luptat pentru afirmarea și apărarea românismului acestei populații, pentru formarea ei spirituală și națională și pentru ridicarea ei social-economică.

„Memoria est thesaurus omnium rerum et custos" (Cicero). **Vivant sequentes !**

Prof. Ioan Mărtinaș

«Ținută aidoma dacilor de pe Columnă»

Stimate tovarășe Ungheanu, prin Dv. vreau să mă adresez și să mulțumesc întregului colectiv, ce a discutat în jurul mesei rotunde, cît și redacției revistei **Luceafărul**, care a patronat și publicat această interesantă și importantă discuție, purtată pe marginea cărții profesorului D. Mărtinaș, „Originea ceangăilor din Moldova".

Ca fiu al acestei colectivități nedreptățită sute de ani, desconsiderată adesea și insultată, mă bucur nespus de mult că, deși tîrziu dar, în sfîrșit, adevărul a reușit să împrăștie norii minciunii și ai prejudecătilor și să se facă lumină în jurul originii noastre, a catolicilor moldoveni. Au mai apărut și în trecut diferite studii și articole în revistele noastre catolice, așa cum arată D. Mărtinaș în lucrarea sa și cum amintește V. M. Ungureanu în intervențiile sale la masa rotundă dar nimeni nu le-a luat în seamă și nu le-au luat în seamă tocmai cei avizați. Cartea lui D. Mărtinaș însă, tratînd științific și exhaustiv problema, s-a ridicat ca un monument solid și de neclintit, indiferent de unde și de cine ar fi lovit.

Prin publicarea cărții, prin articolele apărute în diferite publicații, pe această temă, prin discuția la masa rotundă, problema a început să preocupe masele, opinia publică a fost trezită și mobilizată renunțînd cu satisfacție la vechile prejudecăți.

În acest sens sesizez discuția ce s-a purtat, pe această temă, la muzeul pedagogic din Bacău și interesul ascultătorilor față de materialul prezentat de profesorul de istorie Farțade-Scurtu-Petru, de învățătorii pensionari Mihai Gherguță și Vasile Tofan.

La fel, ca ocazia unei ședințe ținută în municipiul Bacău, pe probleme de ordin juridic și cetățenesc, din sală s-a ridicat problema originii catolicilor moldoveni, în lumina materialelor publicate în ultimul timp și îndeosebi a cărții lui D. Mărtinaș. A răspuns Gh. Burlacu, licențiat în istorie, și asistența a ascultat, cu mult interes, expunerea făcută pe această temă timp de 20 min. Invitații ca și personalul instituției și-au manifestat deosebita satisfacție pentru elucidarea acestei probleme, îndelung controversate și care de mult așteptă cuvîntul autorizat al cercetătorului neobosit și obiectiv, D. Mărtinaș.

La pag. 17, din lucrarea sa, autorul amintește de studiul profesorului dr. Petru Rîmneanțu „Die Abstammung der Tschangos", publicată la Sibiu în anul 1944, înainte de eliberare. Așa cum arăta D. Mărtinaș, lucrarea a fost retrasă din circulație la intervenția ambasadorului Reichului la București, Manfred v. Kilinger.

De ce a fost retrasă e limpede. Prof. dr. Petru Rîmneanțu dovedea originea românească a catolicilor din Moldova pe baza analizei sîngelui și a stabilirii indicelui Welisch tocmai în acele sate catolice unde o parte din populație s-a declarat de limbă și origine maghiară la recensămîntul populației din 1930 și 1941. Indicele Welisch la acești locuitori se încadrează perfect în limitele indicelui românesc și nu maghiar. Concluzia este evidentă : ei nu sînt maghiari, cum li s-a spus și au crezut-o, ci români neaoși. Această concluzie, rezultată din premise absolut științifice, nu le convenea celor ce-i voiau unguri și nici nu putea fi combătută cu alt argument decît cel „ad baculum", pe care l-au și folosit intervenind brutal prin presiune diplomatică.

Vă mărturisesc că și acum, la vîrsta de 72 ani, îmi amintesc cu drag și emoție de bătrînii satului Rotunda-Dolești, ce trăiau pe cînd eu mai eram copil : de Mihai Cimpoeșu, Mihai și Ianuș Lupu, Ianuș Buzău, Ianuș Hușanu, Anton și Petre Bălăucă și de alții, cu părul retezat pe frunte și cu pletele lungi, pe umeri ; cu sumanul ori cojocul legate în băiți, cu țțari din lînă albă, cămașă peste țțari, încinși cu briu ori chimir, cu opinci dubite ori din piele crudă de porc și nojițe din păr de cal, cu căciula bogată, pe care adesea o purtau și vara, ținută aidoma dacilor de pe columna lui Traian. Atunci mi se păreau figuri din basme ; astăzi mă întreb cu îndreptățită mîndrie : dacă acești bărbați au chipul de dac prin port și înfățișare, iar sufletul de român, prin credință, cine va avea curajul să le nege originea lor daco-romană ?

Unul din bătrînii satului Rotunda-Dolești, Dumea Ion, zis Clopotaru, mort în 1979. Pînă la moarte a purtat țțari și suman, iar iarna cojoc.

Bacău, 12 aprilie 1986

Martin Bursuc

«Un relict etno-spiritual»

Lucrarea lui D. Mărtinaș **Originea ceangăilor din Moldova** — ale cărei concluzii sînt clare : ceangăii sînt români de confesiune catolică și nicidecum maghiari — este amplu comentată în **Luceafărul** nr. 7 1986, în cadrul unei mese rotunde ce reia și analizează datele și concluziile autorului. Participanții la această masă rotundă nu au semnalat însă cîteva date care pot revoluționa cunoștințele noastre. Iată despre ce este vorba.

Cine citește cu atenție lucrarea lui D. Mărtinaș, ca și dezbaterea din revistă, este frapat — între altele — de două detalii :

1) Fenomene fonetice specifice, cum sînt palatalizarea dentalelor **t, d,** care reprezintă un conservatism prezent azi în aria vestică a dacoromînei (Banat și Hațeg) la care se adaugă **sigmatismul** (pronunțarea lui **s** ca **s**) și **zetacismul** (pronunțarea cu **z** pentru **j**), ne duc la ideea — formulată aici ca ipoteză de lucru — că vatra (acel **Urheimat**) al ceangăilor nu va fi fost zona secuiască, ci un areal mai vestic, ce va putea fi precis delimitat prin cercetarea atentă a ansamblului fenomenelor fonetice.

2) Păstrarea spectaculoasă a lui **ler** (din lat **levir** „cumnat"), care face din dialectul ceangău un unicat nu numai în ansamblul daco-românei ci al romanității în general (semnalăm, între altele, că toponimul **Lerești** își are originea într-un nume **Lerescu** și acesta are ca rădăcină pe **ler** „cumnat") ne duce la concluzia că ceangăii nu sînt, pur și simplu, români maghiarizați în secuime, primind totodată și confesiunea catolică (cînd puteau primi, eventual, și protestantismul reformat calvin, de asemeni specific maghiarilor și secuilor ardeleni, cum remarcă însuși autorul cărții în discuție) ; ceangăii nu pot fi încadrați în cele 9—10 procente de români catolici (conform datelor oficiale). Acest cuvînt, **ler,** duce la concluzia că strămoșii așa-zișilor ceangăi (numire care trebuie păstrată, **faute de mieux,** spre a nu fi confundați, deci, cu ceilalți români catolici) au fost **de la început** un grup diferențiat în cadrul românilor, a căror „vatră" de formare este, probabil, mai la vest de zona secuiască și care, **tot de la început** au aparținut confesiunii catolice. Ei reprezintă un „relict etnic", al unor români a căror origine coboară în primele secole ale erei noastre și care au primit creștinismul prin misionari de la Roma, așa cum vor fi primit inițial și alți români înainte de creștinarea slavilor și, mai ales, înainte ca frații Metodiu și Chiril (826—885, respectiv 827—869) să răspîndească ritul oriental pînă în Moravia. Natural, în primele secole ale penetrației creștine, diferența dintre ritualul creștin apusean și răsăritean era minimă, aceasta accentuîndu-se ulterior, treptat, ca rezultat al influențelor diverse și lipsei dialogului. Dacia a primit, fără îndoială, misionari din toate părțile imperiului și, în orice caz, prin filiera limbii latine, precum dovedește lexicul creștin de bază. Faptul că, ulterior, nu Roma, ci Byzanțul, a învins la români este o consecință firească a conjuncturii geografico-politice.

Iată de ce credem că studierea aprofundată a ceangăilor — din punct de vedere lingvistic, etnografic, istoric — poate fi deosebit de interesantă. Dacă ei sînt — așa cum înclinăm să credem — descendenți unei populații românești „catolice de la început", ulterior maghiarizată parțial în mediul secuiesc în care au trăit un timp (utilizînd, însă, un vocabular creștin ce are și influențe slave, precum toți românii), atunci datele problemei se modifică esențial, ducînd la reconsiderarea istoriei creștinismului în mediul românesc : ceangăii sînt un relict etnospiritual ce coboară spectaculos în primele secole ale erei noastre.

Sorin Paliga
București

Exodul din secuime a fost exclusiv românesc

Începînd cu secolul al XIII-lea, batjocurile, umilințele, bătăile, temnițele, despoierile de averi au cunoscut intensități nemaipomenite care au dus la o grava tulburare a vieții românilor din Transilvania. Venirea austriecilor ca stăpîni, cu metodele lor de exploatare, a dus și mai mult la intensificarea asupririi, silindu-i din nou pe românii transilvani să-și părăsească satele. Pe lîngă agravarea situației economice, aceștia au adus între români și dezbinarea de ordin confesional. Abia se instituise stăpînirea Habsburgilor în Transilvania și împăratul Leopold I (7 mai 1699 — era nevoit să dea ordin pentru a se opri emigrările, îndeosebi în țările vecine, Țara Românească și Moldova. A doua diplomă pentru unirea cu Biserica Romei din 19 martie 1701 prevedea că și mirenii nenobili (țăranii), dacă trec la unire să fie încorporați statului catolic. Numai în aceste condiții urmau să fie socotiți între staturile țării, capabili de binefacerile patriei, puși sub scutul legilor, tratați „ca fii ai patriei", iar nu numai ca „tolerați". Această „unire", adică dezbinarea religioasă a romanilor transilvani, săvîrșită din motive politice, a reușit să rupă din sînul poporului pe mulți din fiii săi. Persecuțiile au continuat împotriva acestor „români uniți", deoarece nobilimea ungară considera drept o jignire primirea „valahilor" în rîndul fiilor patriei. De altfel, în 1712, Statul catolic înmîna împăratului un memoriu în care arăta că dacă s-ar fi respectat dispozițiile diplomei leopoldine, care prevedeau ca în situația religiilor să nu se întîmple nimic, „statului catolic nu i-ar fi permis să unească poporul valah de ritul grecesc cu religia papistă, deoarece atunci valahii erau schismatici".

După eșecul lui Francisc Rákoczy (1703—1711), au început noi prigoniri împotriva iobagilor români, urmate de noi emigrări. Cronicarul secui Mihai Cserei spunea : *„Din Transilvania poporul trece în masă în Moldova. Am făcut totul pentru a-l opri, dar fără rezultat. Vechile legături sînt rupte, opreliștile puse de organele executive nu mai au rost, trebuie să ne așteptăm la multe rele".* [1] *(s.n.).* Este semnificativ că acum toate „națiunile" privilegiate semnalează fuga românilor individual sau în grupuri, la frații lor din Moldova. În aprilie 1725 delegații sași ai orașului Bistrița raportau dietei : „Valahii, din care mai cu seamă constă acest vidic s-au împrăștiat foarte mult, așa că sate întregi au rămas goale... Chiar și cei ce-au mai rămas pe loc, la primăvară, fără îndoială, vor pleca în altă parte și astfel restul vidicanilor nu va purta poverile" [2]). La 7 iunie 1746, judele nobililor din comitatul Dăbîca scria că nu poate încasa birul nici cu execuția militară, fiindcă sate întregi din cercul Beclean fug în Moldova, unde s-au refugiat pînă acum jumătate din județul respectiv și mulți alții erau gata să plece.[6]) Un adevărat exod s-a petrecut acum printre *românii din secuime din cauza persecuțiilor religioase.* În 29 octombrie 1747, trei călugări misionari din Blaj, între care și Grigore Maior, viitorul episcop, scriau șefului din Roma al „Propagandei Fide" că „la scaunul Ciuc cum că au ieșit anumiți ofițeri unguri din reședință ca să întrebe pe valahii din acele părți cu acești termeni precși : dacă sînt uniți sau nu, dacă cred în pontificele roman, în procesiune, în purgatoriu etc. și în termen de opt zile să dea socoteală de credința lor ; altfel îi vor pune în lanțuri și-i vor despoia de tot ce au. Iar valahii, răspunzîndu-le de atunci că nu știu ce să vorbească și apoi înspăimîntați, fără să aștepte termenul fixat, au fugit toți cum au putut și foarte repede s-au refugiat în munții Moldovei"[3]). Deci, reiese clar că *din ținutul secuiesc al Ciucului plecau românii, iar nu secuii.*

În acest context, considerăm că secuii menționați de documente ca emigrați în cele două țări românești (în 1719 — secui din scaunele Ciuc și Gurghiu, în 1744, nu mai puțin de 1767 suflete din Trei Scaune) — erau românii din secuime. Erau considerați „secui", deoarece veneau din părțile secuiești. Pînă în 1763 emigraseră 270 de astfel de familii din județul Ciuc în Moldova.[4]).

Exodul românilor a dus chiar la clocniri cu armata, cum se întîmpla în 1763, cînd lupta s-a soldat cu 4 morți și 80 de răniți.[5]) În 1767 emigrau țărani din satele din jurul Reghinului ; în 1764 treceau în Moldova mulți iobagi, îndeosebi din comitatele Turda, Cluj, Dăbîca ; tot în 1776 emigrau în Moldova țărani din 4 sate din comitatul Arad ; tot în acel an, atît din ținutul Rodnei cît și din Făgăraș „au fugit grănicerii cu grămadă"[5]).

Clerul unit din Transilvania arăta în 1773 într-un memoriu către împărăteasa Maria Tereza că mii de români au trecut munții și după așezarea noului episcop ortodox, Dionisie Novacoviciu, în Transilvania (acesta fusese numit cu scopul de-ai liniști pe români, sperînd să se pună capăt emigrărilor).

Românii din Moldova, uimiți de mulțimea emigranților, strigau în gura mare: „Toată Transilvania vine la noi" (Tota Transilvania ad nos venit) [6]). I. Marțian a făcut un tabel cu numele a 741 de iobagi cu 174 de fii ai lor, fugiți de pe moșiile baronilor unguri Kemeny, Vaj, Vass, și Bethlen din vreo 60 de sate ale comitatelor Mureș, Alba și Bistrița între anii 1741—1781[7]).

Este extrem de importantă informația pe care o avem dintr-o anchetă întreprinsă de organele de stat în anul 1779 în satul Brincovenești din scaunul Mureșului. *„Iobagii unguri nu pleacă în bejenie* — se spune în document — *ci numai românii și ei se duc în Moldova din pricină că cei mai mulți acolo au rude, prieteni ori cumnați, și mulți oameni laudă acea țară, că acolo pămîntul este mai roditor decît pe la noi și dăjdiile și robotele sînt mai ușoare".*

Revoluția lui Horia a zguduit din temelie nobilimea și orînduirea feudală din Transilvania. După înfrîngerea revoluției s-au luat din nou cele mai drastice măsuri împotriva românilor. Două conscripții din 1785—1786 ne confirmă ce proporții a luat trecerea românilor transilvani peste Carpați spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea[8]). Exemplele, pe bază de documente emanate din cancelaria habsburgică sau din cea a principatului Transilvaniei, ar putea continua. Ne oprim însă aici, pentru că acum, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, găsim cheia rezolvării problemei populației române de religie catolică stabilită în Moldova.

Aurel David

[1]) *Mihai Cserei,* Erdely historiaja, 1622—*1712 (Istoria Transilvaniei, 1622—1712), Pest, 1852, p. 214.*

[2]) *Virgil Sotropa,* Bejenarii în secolul al XVIII-lea, *în „Arhiva Someșană", nr. 16, p. 55—56.*

[3]) *„Revista critică", Iași, nr. II, 1933 p. 7.*

[4]) *St. Meteș,* Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII—XX, *ediția a doua, revăzută și adăugită, București, 1977, p. 215, nota 211.*

[5]) *St. Meteș,* op. cit., *p. 99.*

[6]) *A. Bunea,* Episcopii Petru Paul Aron și Dionisie Novacovici *(sau istoria românilor transilvăneni de la 1751 pînă la 1764),* Cluj, *1902, p. 259, nota 3.*

[7]) *I. Marțian.* Bejenarii din Ardeal, *în „Anuarul Institutului de Istorie Națională", IV, Cluj, 1929, p. 174—175.*

[8]) Contribuții la studiul populației din Transilvania în trecut, *în „Analele Academiei Române", secț. ist. XX, 1941, p. 17.*

Sub steagul luptei revoluționare

Urmare din pag. 1

rile muncitorești, pe diverse ramuri, la întrunirile sindicale, la manifestațiile șomerilor, unde prin cuvintările sale înflăcărate, pătrunse de un adînc patriotism, de sete de dreptate și libertate, s-a impus ca o personalitate bine cunoscută, iar în ochii organelor de represiune ca un „agitator periculos". A fost ridicat și reținut de către poliție în mai multe rînduri, ca în urma arestării din 23 noiembrie 1933, să i se întocmească acte de trimitere în judecată și să fie înaintat Parchetului Tribunalului Ilfov, sub acuzația de „acte de sabotaj și indemn la grevă făcute printre lucrători". (Adresa nr. 109.592/1933, a Prefecturii Poliției București, către Parchetul Tribunalului Ilfov.)

Judecata s-a izbit însă de prevederile articolului 63 din Codul Penal, referitor la pedepsele care se pot aplica minorilor în vîrstă între 15 ani „deplini" și 20 de ani, astfel că nu a putut evita soluția achitării, organele de represiune fiind obligate a se mulțumi cu „tratamentele" aplicate în urma arestărilor. Dar, contactul cu duritatea organelor de represiune, departe de a-l intimida pe tînărul revoluționar, l-a îndîrjit și mai mult, l-a călit, imediat ce a fost eliberat participînd cu și mai multă însuflețire la întruniri, manifestări de protest, la acțiuni de organizare a activității.

În vara anului 1934, cînd se judeca de către Consiliul de Război al Corpului I Armată, Craiova, procesul acțiunilor greviste ale ceferiștilor și petroliștilor, Partidul Comunist Român, prin intermediul Comitetului Național Antifascist, a organizat acțiuni de mare răsunet, atît pe plan intern cît și pe plan internațional, în scopul sprijinirii celor judecați. În cadrul acestor acțiuni, tînărul revoluționar de 16 ani a primit sarcina de mare răspundere, ca împreună cu alți tovarăși, să depună pe masa instanței de judecată o serie de liste de protest, venite din partea muncitorimii bucureștene și a unor cercuri democratice din țară.

Iată-l deci pe tînărul revoluționar împuternicit să poarte asupra lui și să exprime voința a 22 de cercuri și grupuri muncitorești și democratice, mergînd la Craiova spre a le pune în lumină, știind, da, știind foarte bine că aceasta va însemna o nouă înfruntare a organelor de represiune penală.

Cu dîrzenie, cu seninătatea celui care este capabil să se dăruiască cu întreaga ființă cauzei poporului său și clasei căreia îi aparține, și-a îndeplinit misiunea. Precum știa că se va întîmpla, precum se aștepta să se întîmple, fără a se teme, a fost arestat.

Comisarul șef al poliției craiovene, Nicolae Turcu, întocmind procesul-verbal de constatare, nu și-a putut reține uimirea față de marea investiție de încredere pe care a avut-o, ducînd la consiliul militar : **„...cincisprezece liste de subscripție, un protest al muncitorilor în numele cercului cultural „George Coșbuc" din București, două proteste ale șomerilor din Sectorul I Galben și III Albastru, un protest al muncitorilor din cartierele municipiului București, un protest al chelnerilor de la restaurantul „Elisee", un protest al muncitorilor de la fabrica „Industria Bumbacului", și alte două proteste, toate acoperite cu numeroase semnături, precum și un memoriu-protest al Comitetului regional antifascist din Cluj, în care figurează numele a 200 de persoane, muncitori și intelectuali".** (Procesul-verbal din 27 iunie 1934, întocmit de către Nicolae Turcu, comisar șef al Poliției Craiova.) Fără încrederea în marile calități de conducător revoluționar neînfricat ce se puteau întrezări încă de pe atunci în personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, nu i s-ar fi putut încredința misiunea de a fi exponentul miilor de muncitori care și-au așternut semnătura pe listele ce urmau a fi duse la unul dintre cele mai însemnate procese din istoria mișcării noastre muncitorești.

Fiind predat Parchetului Tribunalului Dolj, cu ocazia interogatoriului ce i s-a luat, tînărul revoluționar a recunoscut cu demnitate și curaj că a fost delegatul organizațiilor muncitorești din Capitală spre a depune protestele lor în fața Consiliului de Război din Craiova și de a face în proces declarații favorabile arestaților. Ba mai mult, a declarat că a venit la Craiova și mînat de un propriu îndemn, ca unul care a participat la strîngerea semnăturilor pe documentele pe care le aducea, ca unul ce era factor activ și responsabil în această acțiune. Cum în nici una dintre legile de atunci ale țării nu exista un text care să îi încrimineze faptele, arestarea fiind abuzivă, pînă la urmă, a fost pus în libertate.

Personalitatea tînărului revoluționar de 16 ani apărea însă în adevărata ei dimensiune chiar și în fața organelor de represiune. Ministerul de Interne, prin intermediul Siguranței, a trimis Prefecturii Poliției Capitalei următoarea notă : **„Vă semnalăm, în vederea luării măsurilor de rigoare, pe comunistul Nicolae Ceaușescu, care făcîndu-se vinovat de aducerea de adeziuni de solidaritate a muncitorilor cu ceferiștii condamnați în procesul de rebeliune a fost deferit Parchetului Tribunalului din Craiova, și apoi pus în libertate, după care s-a întors în Capitală."** În notă nu se mai specifica vîrsta, nu se mai preciza că este vorba despre un adolescent, fiindcă realitatea se impusese peste datele dosarului, era vorba despre o personalitate de excepție, față de care se impunea luarea „măsurilor de rigoare", adică necontenita supraveghere și persecuție.

În ziua de 26 august este din nou arestat, sub învinuirea de „răspîndire de manifeste revoluționare și acțiuni împotriva regimului". Eliberat, își reia activitatea cu și mai multă rîvnă, deși alături de persecuțiile organelor represive se adăuga activitatea violentă, criminală, a „Gărzilor de fier", care atacau cu tot mai multă sălbăticie manifestațiile muncitorești.

Urmează arestarea din ziua de 20 septembrie, cînd a avut loc o întrunire a Comitetului Național Antifascist, în strada Foișor nr. 9, unde tovarășul Nicolae Ceaușescu a ținut o expunere cu subiectul : **„Cum pregătim opinia publică românească în vederea respingerii primejdiei fascismului și a impunerii egalității în drepturi a tuturor cetățenilor țării"** — temă de mare însemnătate și actualitate în raport cu momentul politic al timpului. Alături de tovarășul Nicolae Ceaușescu, la acea întrunire se aflau Scarlat Calimachi, Mihai Socor, Grigore Preoteasa, reprezentanți ai unor comitete de sector, cît și reprezentanți a diverse comitete ale tineretului antifascist.

Într-un „Comunicat" al Comitetului Național Antifascist se arată că acea întrunire a fost atacată atît de către polițiștii de la Secția a 13-a, cît și de o echipă de huligani înarmați ai „Gărzii de Fier", în uniforme. Iată cîteva fragmente din documentul amintit : **„Năvălind în sediul nostru de sector din strada Foișor nr. 9, ei au încercat să aresteze pe prietenii noștri care timp de o oră au depus o dîrză rezistență, cu toate că nu erau înarmați decît cu hîrtie și creion ca oameni care veniseră la ședința săptămînală de sector. (...)** În cele din urmă, autoritățile și „Garda" au reușit să-i încarce într-un camion al Prefecturii și să-i transporte sub ploaie de lovituri, întîi la circumscripție, apoi la Prefectură." **Cîrdășia dintre huliganii fiști și poliție a scandalizat întregul cartier și pe toți cetățenii cinstiți care au aflat despre agresiune.** Iată ce scrie în continuare documentul amintit : **„(...) prietenii noștri aflînd despre cele petrecute joi seara și sosind în grabă la sediul nostru din strada Foișor, unde se adunase în puterea nopții întregul cartier atras de formidabilul scandal provocat, au ținut cuvîntări, protestînd și ștampilînd nemaipomenita obrăznicie și cîrdășie cu Garda de fier. Cînd acești gardiști de fier s-au întors pentru a maltrata pe prietenii noștri, populația a luat apărarea lor, gonind bandele asasine ale Gărzii de fier." („Cuvîntul nou", nr. 4, din 6.X.1936).**

Pretextul acestei arestări a fost acela că întrunirea s-a ținut „fără autorizația prefecturii de poliție, sau a Corpului II armată". După arestare, organele de stat au hotărît că tînărul revoluționar este o prezență mult prea importantă ca să mai poată fi admis în București, hotărînd expulzarea lui și trimiterea sub escortă, în satul natal. A urmat drumul de calvar, cu cătușe la mîini, predat din post în post. Măsura menită a-l intimida și demoraliza nu a avut însă efect. Nimic nu îl putea îndepărta de misiunea ce și-o asumase în viață. Convingerea în dreptatea cauzei pe care o servea, capacitatea de dăruire erau trăsăturile care îl impuneau în fața tuturor. Cu un an mai înainte, iată cum îl descrie profesorul universitar ieșean Petru Constantinescu-Iași : **„Un tînăr cu părul negru, cu trupul firav — un copil cuminte, liniștit și cuviincios fără să se ploconească în fața nimănui dintre noi, dîtai bărbați în toată firea, bătrîni pentru el, profesori universitari — ni s-a prezentat în calitatea în care a fost trimis. I s-a dat apoi cuvîntul și a vorbit cu o hotărîre care pornea din sinceritatea sa, din convingerea justeței tezei pe care o susținea, din însuși crezul său, căruia, se vedea lesne, i se dăruise."**

Cel ce își închinase viața „crezului" în dreptatea cauzei celor mulți nu se putea împăca cu regimul domiciliului forțat în comuna natală. Înțelegînd în profunzime imperativele ceasului politic pe care îl trăia țara, fiind pătruns de necesitatea unei lupte duse cu totală abnegație, cu asumarea oricăror riscuri, a revenit în București, reintrînd în focul luptei revoluționare.

Primind tot mai multe și mai importante sarcini, îndeosebi în domeniul activității de mobilizare și organizare a tineretului, este trimis într-o serie de județe — Argeș, Prahova, Dîmbovița, Mehedinți —, acolo unde era nevoie de desfășurarea energiei, dîrzeniei, hărniciei și înțelepciunii sale. În aria sa de acțiune revoluționară a cuprins și studențimea democrată. Iată ce scria cu referire la acest aspect al activității desfășurate în anul 1935, activistul comunist Gogu Rădulescu : **„În ceea ce privește munca politică în rîndurile noastre, ale studenților democrați, tovarășul Nicolae Ceaușescu a avut și atunci o contribuție directă, de o puternică eficiență, deoarece încă din acele vremuri acorda o deosebită grijă și sprijin activ muncii politice ce se desfășura pentru organizarea și activizarea tineretului studios și, în general, pentru strîngerea tuturor tinerilor intelectuali sub steagul luptei pentru progres social."**

În toamna anului 1935 îl întîlnim pe tînărul și înflăcăratul revoluționar în funcția de secretar al Comitetului regional Prahova al Uniunii Tineretului Comunist, adică în regiunea în care se afirmase din plin capacitatea de luptă a detașamentului petroliștilor, cu ocazia luptelor de clasă din anul 1933, acolo unde steagul luptei de clasă era înălțat pe un puternic bastion.

Programul așezat la temelia activității și luptei Comitetului Județean U.T.C. Prahova este expus cu claritate, patos și forță de atracție într-un manifest din care prezentăm fragmente :

„Comitetul regional din Prahova al P.C.R. și U.T.C. din România cheamă toată muncitorimea și țărănimea prahoveană să lupte prin întruniri, proteste, greve și demonstrații de stradă împotriva scumpetei, taxelor de consumație pe obiectele de primă necesitate, împotriva execuției silite, împotriva stării de asediu și cenzurii, pentru libertate de organizare, întrunire și presă, pentru eliberarea tuturor antifasciștilor închiși, pentru regim politic în închisori."

„Tovarăși muncitori și muncitoare, răspundeți la chemarea partidului comunist și luptați pentru ridicarea salariului la nivel cu scumpetea, pentru oprirea concedierilor și reprimarea celor concediați..."

„Tovarăși țărani, formați în fiecare sat comitete țărănești care să vă conducă lupta contra impozitelor și anularea datoriilor cămătărești, pentru izlazuri gratuite, pentru împărțirea la țăranii săraci a pămînturilor moșierești și ale regelui cu tot inventarul lor."

„Tovarăși tineri, luptați pentru salariu egal la muncă egală, împotriva limitării numărului ucenicilor în fabrici, împotriva amenzilor, bătăilor și injuriilor, pentru școală gratuită, pentru drept de organizare sub 18 ani, contra regimului cazon din fabrici și cămine, pentru desființarea organizațiilor fasciste."

Manifestul se încheie cu chemarea :

„Tovarăși muncitori și țărani, tineri, tinere, femei și toate categoriile exploatate și asuprite din Valea Prahovei, demonstrați voința voastră de luptă revoluționară luptînd contra ofensivei capitalismului, a fascismului și războiului, prin închegarea unui LARG FRONT POPULAR ANTIFASCIST."

În primele zile ale anului 1936, în plină acțiune de înființare a noi nuclee comuniste și de instruire a activiștilor, a urmat arestarea în urma căreia a ajuns în fața Consiliului de Război din Brașov.

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzută de Ion Cucu

Profesorul ieșean Constantin Ciopraga, la un jubileu

Prozatorul Constantin Chiriță semnează o nouă apariție editorială : „Romantica"

Mircea Tomuș, Ion Drăgănoiu, D. R. Popescu și Anghel Dumbrăveanu pe un drum de primăvară

NUMELE POETULUI

Kira Iorgoveanu (VI)

Dacica (Ed. **Minerva**, 1978), antologie de lirică românească apărută în preajma împlinirii a 2 050 de ani de la întemeierea primului stat al geto-dacilor este însoțită de o **Prefață** semnată de Paul Anghel, un eseu de o perfectă frumusețe persuasivă care ar merita el însuși o analiză aparte...

Începînd cu Dosoftei : „Neamul Țării Moldovei de unde dă rază ? / Din Țara Italiei, tot neamul să crează" **(Stihuri de descălecatul Țării Moldovei)**, atingînd sublimul numai prin Eminescu (antologat cu **Rugăciunea unui dac, Sarmis, Gemenii, Memento mori (Panorama deșertăciunilor, — Fragment)**, tema dacică este preluată cu gravitate într-o mare poezie de poeții de azi : Teohar Mihadaș (într-un poem genial după opinia noastră) : **În Scitia Minor** — cu epigraful : „Pentru vrednica mărire a lui Aetiu, conducătorul de oști supranumit **ultimul roman**, tracul din Scitia Minor, care-a-nfruntat pe huni la Cîmpiile Catalaunice : „Lîngă-nvrăjbita apă : pămînt și galaxii !... / Peste gorgan cu șerpii și vîntul stau la pîndă : / De nu știu unde-anume să vie un augur / Ca să-mi dezlege taina și-a timpului osîndă. / / Își licăresc scaieții argintul nefiresc : / Aducerea aminte a tracicelor plete ?... / În sîngele-mi oceanic se deslușesc fîntîni / Și mă rănesc pe tărmuri necontenit regrete. / / Cînd farmecele lunii iscoditor trezesc / Nesomnul în nisipuri și-n ierburi duhuri rele. / Oștean știut în zare, înalt învăpăiat / Și ochii reci ca moartea, coboară dintre stele... / / Și mă dezleagă vraja înfiorînd tăceri. / Căzînd cînd arătarea porni ca să răsune / În umbra mea, aceeași, eu, ultimul roman / Care-am izbit urgia la porți catalaune". Grigore Hagiu **(Decebal)**, Nichita Stănescu **(Elegia a doua, getica)**, și bagatelizată de grafomani, care nu iartă nici o temă.

Cezar Ivănescu

CUMPĂNĂ

Salcîmi și guguștiuci

Tu care mergi pe drum uitat,
grăbește-te că vine seara
și în cîmpie te-nchide, unde ideile
aleargă desculțe
și niciodată nu-și amintesc de nimic.

O pereche de guguștiuci zboară
din salcîm în salcîm
înaintea ta
și gușa lor te trage la edec pilpîind
printre frunze :
guguștiuc ! guguștiuc !

Tu care mergi pe drum uitat, tîrît
de cîntecul lor
să știi că nu sînt decît două suflete
chemînd
guguștiuc ! guguștiuc !

Două zburătoare care vor răgușì odată
cu noaptea ;
parcă recunoști vocea lor
aici unde ideile aleargă desculțe
nici nu ating pămîntul
și niciodată nu-și amintesc de nimic

Doar de un cîntec zgîriat către seară
de ghimpii salcîmilor
din salcîm în salcîm se face
mai întuneric
la capătul salcîmilor este un salcîm
întunecat.

George Alboiu

Dintr-o mare iubire

Urmare din pag. 1

deziderateie vremii noastre : umanitate, dreptate, demnitate.

O țară nu-și scrie numele în istorie așa cum se scrie un cuvînt pe o pagină de hîrtie. Istoria unei țări este istoria unui proces istoric complex, treptele ei de evoluție și de afirmare se zidesc cu energie, cu fermitate și cu înțelepciune. Și este o fericire pentru poporul nostru — și orice om de bunăcredință înțelege aceasta — că în cel mai grav moment al istoriei țării noastre s-a găsit acea forță politică, acel partid care prin toate actele lui a pus ființa patriei mai presus de orice, investind poporul cu o nouă și nesecată energie, indicîndu-i un drum temerar și sigur spre culmi. Țara avea nevoie de sănătate, de putere, de ceea ce-i apăra ființa și existența, de ceea ce-i asigura întîlnirea demnă cu viitorul, și Congresul al IX-lea al partidului reprezintă cel mai însemnat moment de renaștere economică, socială și culturală din istoria poporului nostru, cel mai energic act de autentificare a ideii de socialism, expresia cea mai vie a iubirii de patrie, a încrederii și devotamentului față de popor. Și mai reprezintă Congresul al IX-lea al partidului și momentul adevărului rostit în lumină, momentul cînd țara a pășit ferm și definitiv pe calea perfecționării, pe drumul veritabilei democratizări, momentul în care în fruntea partidului a fost numit tovarășul Nicolae Ceaușescu, personalitate strălucită a devenirii noastre socialiste, a împlinirilor pe care le trăim.

Patrie și socialism. Nu poți visa decît din iubire pentru patria ta. Nu poți înfăptui decît din iubire pentru patria ta. Orașe și sate, căi ferate și apeducte, baraje și hidrocentrale, uzine și șantiere au fost cîndva gînduri, dorințe, cuvinte. Nu le-a lăsat nimeni pe seama hazardului, n-au fost simple promisiuni ! Capacitatea partidului de a-și duce la capăt angajamentele, de a-și împlini fără abatere planurile e o dovadă de inteligență și forță, de disciplină și de vigoare, o pildă concretă, înalt patriotică de atașament. Omul însuși, muncitorul din industrie și din agricultură, matematicianul, medicul, inginerul și scriitorul, — a devenit mai conștient ca oricînd de dimensiunile faptelor sale, mai apt a le îndeplini.

Știm bine azi : sîntem niște îndrăgostiți și purtăm în sufletele noastre seninătatea și credința, emoția și setea de înalt, fantezia și neastîmpărul, clocotul și generozitatea comune îndrăgostiților. Conținutul și realitatea iubirii noastre sînt însă mai largi, mai cuprinzătoare, pentru că și corespondentul primordial al iubirii noastre este înalt și ni se descoperă în cele mai frumoase clipe ale vieții, tulburător de nou și de adevărat : Patria.

BLAGA

Urmare din pag. 1

Frobenius și Spengler pe de altă parte aduc în universități culturi străvechi cu matrice încă neepuizate, ceasul atrăgînd atenția prin Jung și Freud asupra unor vaste zone a inconștientului, artele răspunzînd cu expresionismul.

La vîrsta de patruzeci de ani Blaga propune la nivelul filosofiei culturii acest spațiu al nostru, mioritic, analizîndu-l după metodele propuse de vreme, de universitarii occidentali.

Apoi Blaga sapă în cultura noastră populară la stratul mitic, lăsînd fîntînarilor ce vor veni să-și ia cutezanța către pînzele freatice ale albastrului Logosului pur devenit istorie.

Perenă lumii răsăritene de tradiție bizantină este transcendența care pogoară ca lumină.

S-a întors în satul său natal în primăvară, cînd Lancrămul părea atins de o nouă strălimpezire.

Țîn minte clopotnița satului și chipul groparului, feliile de pămînt proaspăt sub garoafe albe și roșii (obosite de drumul lung al Clujului și Feleacului în acea zi de mai, bătută de vînturi peste holdele mustind inspicate în verdele lor frînt, crucea de lemn înscrisă cu nume ca al țăranilor celor mai neluați în seamă lîngă peretele de miazăzi al ctitoriei în care a slujit o viață întreagă și părintele său, acolo unde iconografia de tradiție celebrează cosmosul florar al arborelui vieții năpădit de lumina necreată.

Ion Lăncrănjan

Urmare din pag. a 3-a

Influențele cele mai fecunde se produc prin decantările născute de aceste regăsiri. În ce mă privește, am jurat și jur pe scriitorii care au perpetuat prin veacuri puterea epică a epopeilor homerice. Ei se numesc : Balzac și Tolstoi, Thomas Mann și Faulkner, Liviu Rebreanu și Mihail Șolohov. Asta nu înseamnă că nu am frecventat, cu folos, și alți scriitori — Sadoveanu, Slavici, Dostoievski, Kafka — înseamnă doar că m-am referit la o anumită **linie**, care a fost și este, din punctul meu de vedere, **esențială**.

— Există o reticență la proza adevărată, la literatura adevărată, la chiar autorii de proză, de literatură ? Există la scriitori în genere o teamă de literatură ca prilej de cunoaștere și de reflecție asupra realității ? Este aceasta una din crizele intime ale autorului român ?

— Despre literatură nu se poate vorbi ca despre o sperietoare — ar fi o aberație. Se poate vorbi de teamă, e adevărat, dar nu la modul global, ci altfel, în funcție de mentalități. Iar mentalitățile și reacțiile inevitabile care le însoțesc trădează, cu voia sau fără voia purtătorilor, interese destul de ușor de depistat. Unii, de exemplu, s-au plictisit de literatura unui „anumit deceniu", dar nu pentru că literatura aceasta ar trece printr-o „stare de oboseală", ci pentru că dumnealor ar vrea să nu se știe adevărul despre anumite perioade din viața lor. Alții, chiar dintre scriitori, mută dificultățile din activitatea proprie în „planul ideilor" : cei ce au eșuat cînd au încercat să scrie „roman politic" spun că nici nu există așa ceva nici la noi, nici aiurea, și nu va exista ; cei ce inovează și tot inovează, fără prea mult succes, dau vina pe cititori, că sînt comozi și că nu fac eforturi intelectuale mai stăruitoare, ca să înțeleagă ceea ce pare destul de clar (clar dar cam alături de drum) ; cei ce nu au nici o aderență la social și la politic persiflează socialul și politicul, disprețuindu-i pe cei care își pierd timpul „cu asemenea fleacuri". Asta în ce privește reacțiile și mentalitățile chiar ale celor ce scriu, fiind animați adeseori și de invidie, nu numai de generozitate, de ce să nu o recunoaștem ! ? În ce privește reacțiile și mentalitățile unor cercuri mai largi de cititori, cred că se poate vorbi de teamă (teamă de literatură) numai acolo unde există o discrepanță clară între **vorbă** și **faptă**, între **om** și **funcție**, discrepanța aceasta fiind o formă mai puțin cercetată a **ilicitului**. Iar **ilicitul**, mai ales ilicitul moral, se teme de orice, nu numai de literatură, cu toate că literatura îi neliniștește cel mai mult. De aceea spun unii că ei nu sînt așa cum sînt și că trebuie avut mult mai multă grijă de felul cum prezintă literatura viața de azi, pentru că dumnealor se tem de oglinzi mai mult și mai tare decît se teme dracu de tămîie, teama aceasta definindu-le zbaterile. Pentru că oamenii buni, oamenii competenți, oamenii care își trăiesc cu cinste munca pe care o fac, nu au de ce să se teamă și nici nu se tem de nimic. Ei cer, dimpotrivă, ca literatura să-și pună și să pună mai multe probleme, vor și ei să se regăsească în literatură, altfel însă, în alt plan și la alt nivel, dorința aceasta fiind vrednică de a fi luată în seamă, nu în sensul îngust și lăutăresc al cuvîntului. Fiindcă literatura nu are numai menirea de a depune mărturie despre o vreme anume, ea trebuie să izvodească „frumuseți noi", cît mai multe. Literatura trebuie să-i bucure și pe cei de mîine, nu numai pe cei de azi, ea trebuie să-i pună pe gînduri și pe cei ce vor veni, nu numai pe cei de lîngă noi. E adevărat că receptarea aparține de multe ori prezentului. Dar nu întotdeauna, efectul de rezonanță petrecîndu-se uneori mult mai tîrziu. Cred, tocmai de aceea, că literatura a avut și are nevoie de o înțelegere cît mai cuprinzătoare, dezvoltarea ei în continuare depinzînd în mare măsură de această înțelegere. Nu mă gîndesc, vorbind de înțelegere, la o dădăcire mai mult sau mai puțin sentimentală, ci la respectarea integrală și permanentă a specificității literaturii, ținînd cont de faptul că un roman autentic, un roman bun, e altceva decît un articol de ziar și că poemul, un poem bun, nu e tot una cu un reportaj. Sînt lucruri elementare, îmi dau seama, de aceea le amintesc, pentru că sînt elementare — fiind, așadar, mai mult decît necesare.

— Ați urmărit modul în care a fost celebrat Liviu Rebreanu la centenarul său de sfîrșitul anului trecut ? Ați mai avea ceva de adăugat despre personalitatea scriitorului, despre semnificația operei lui de romancier, om de teatru, publicist ?

— Despre Rebreanu se scrie și se vorbește încă în virtutea inerției, fără a se evidenția în suficientă măsură caracteristicile principale ale scrisului său. G. Călinescu îl situa pe Rebreanu, în 1940, cu mult deasupra a tot ceea ce se izbutise în epocă, în materie de roman. Călinescu evidențiază în formulări memorabile valoarea deosebită a romanului „Ion", spunînd totuși că autorul acestui roman are o conștiință estetică „inferioară" („Romanul s-a născut viabil în ciuda scriitorului a cărui conștiință estetică se ghicește inferioară creației"). Despre personajul principal al romanului, despre Ion, Călinescu spune că e „o brută" („În planul creației Ion e o brută"), negîndu-i orice complexitate. Călinescu greșea, limitîndu-și astfel intuițiile (fiindcă încadrarea marelui romancier în „Istoria literaturii" corespunde cu valoarea acestuia, în ansamblu). Iar după aceea în urma lui, au greșit alții, preluîndu-i și dilatîndu-i caracterizările. S-a perpetuat astfel (în virtutea inerției, a cărei putere este nemăsurat de mare) imaginea unui Rebreanu cam tern, monumental dar fără acces la idee, romanele lui, marile lui romane, fiind asemănate de către un oarecare cu niște „cazărmi austriece" (bine făcute, temeinic zidite, dar fără nici o țîșnire spre înălțuri). Nu s-a observat nici măcar atîta, nu-mi dau seama de ce, că o conștiință estetică superioară nu există și nu poate exista decît în **operă** și prin **operă**. Rebreanu nu a teoretizat, e adevărat, nu și-a exteriorizat neliniștile, dar asta nu înseamnă că nu a avut o conștiință estetică superioară și că nu a fost obsedat de idei mari, desăvîrșirea construcțiilor epice pe care le-a vădit neavînd nimic de a face cu „platitudinea gospodărească". Ion, de exemplu, e un personaj de o complexitate nebănuită, complexitatea lui fiind conținută și poate că de aceea nu a fost evidențiată. Dar ea există, Ion fiind exponentul, mai mult decît convingător, al unei dimensiuni existențiale fundamentale, setea de pămînt fiind pentru români (îndeosebi pentru românii din Transilvania), mai mult decît o simplă dorință de a avea un jugăr în plus. Măreția romanului, bine sesizată de Călinescu, nu poate fi explicată decît prin situarea în chiar inima unei aspirații vechi și profunde a desfășurării „poemului epic". Altfel, în ce privește centenarul, nu am de spus decît lucruri bune, mai ales că s-au tipărit cu această ocazie, în „tiraje de masă", mai toate cărțile genialului prozator. Am văzut cu ochii mei cum apăreau și dispăreau din librării aceste cărți, bucurîndu-mă nespus de mult, aceasta fiind, după socotința mea, cea mai înaltă cinstire care i se poate aduce unui scriitor.

— Care sînt proiectele literare ale scriitorului Ion Lăncrănjan ?

— Aștept, deocamdată, aștept de fapt de patru ani, să iasă la lumina zilei romanul **„Toamnă fierbinte"**, care a refăcut (ca într-un făcut !), soarta tuturor cărților mele. Pînă atunci transcriu (pentru dactilografiere, nu pentru tipar), romanul **Coridorul puterii** la care am lucrat mai mulți ani. Sper să ispravesc această muncă (în faza ei actuală), pînă în toamnă, urmînd că după aceea să scriu o nuvelă — **După dezastru** — care s-ar putea să fie, pentru creația proprie, ceea ce a fost cîndva **Eclipsa de soare**.

POȘTA REDACȚIEI de Ion Gheorghe

STOIAN ȘTEFAN SILVIU. Omagiu bobului de griu : „Toamnă... frunzele ruginesc / coborînd lin spre pămînt / pe teritoriul lor năpădesc / pale inspumate de vînt / din crengile devenite pleșuve aseară / una cite una cîntătoarele / părăsesc reședința de vară / plutind spre locuri calde, drăguțele / în brazde, pe cimpii / ... se ascunde cite-un bob de griu / așteptind tovărășia fulgilor zglobii / promite pentru vară recolte șiroind, piriu". Pune mina pe cărți multe.

IOSIF BERARU. Și-i tot verde : „De la verde la cădere / cită zbatere difuză / uraganul dintr-o frunză / de durere / și-i tot verde". Și iară : „Cînd sînt puțin fericit / ca o stradă grea de lozinci / alerg la primul chioșc /.../ în cea mai scumpă țigare / apoi cad înțepenit / umbrele mici / noaptea în colțuri de fiară / și iară / și iară". Ca și cum n-ar fi. Se simte nevoie de om ridicător la greutățile lumii.

BURCINA CONSTANTIN. Zeul pădurii : „Un vajnic fecior / venit din soare-răsare / își răsfringe degetele / printre florile de salcim / Ajutîndu-se unii pe alții / fluturașii trec fericiți / pe lîngă el / de parcă ar fi un zeu / al pădurii". Bateți la mașinile, să nu ne pară rău de niciunele.

DINU ION CONSTANTIN. Semnul de recunoaștere : „Astăzi la amiază / va fi puțină iarnă iar / cu sănii / și zăpezi / decupate din foi de ziar / cu lupii tragic de cuminți / cineva / de undeva / ne va vorbi tremurînd / despre petele din soare / „domnii mei, eu atit am avut de plîns" / tu vei tuși de trei ori / oficial / dar ninsoarea încetează... Doritul soare". Atit !

IOAN CRĂCIUN. Din **Baladă :** „În crepuscule prădate / mi-am pierdut cohortele / se tînguia împăratul / mi-ai ars brațul, zeule ! Mi-ai supt aerul, zeule ! În mine te-ai retezat pe tine, zeule ! / Dar nu arunca lințoliul o clipă / așteaptă, zeule." Noi vă așteptăm.

SANDU DOICEANU. Rugă, astfel retezată : „Miinile / luntrii grăbit [...] trec depărtarea / în ochiul ce pune întrebarea." ; și **Insinuare de virstă,** tot așa cu mari tăieri : „Obosiți / cai cu stele în frunte [...] mergeau cu gîndul subțire [...] mergeau spre țara nepoților noștri / să-și lepede straiul / albit / de-ntuneric."

ARAFURA DIN NEPOS : Lebede zburind : „Uită tot, uită-te / și cîntă și te joacă cu cercul și aleargă / prin soare / și albastre picle / și te uită după zarea roșie / asfințită, uită-te /" „Uită tot, uită-te / și mergi în pădure / și la marginea apei du-te și azvirle cu pietre și cîntă și te joacă cu cercul și aleargă / prin soare / și albastre picle / și te uită după zarea roșie / asfințită, uită-te, uită, uită ! / Cîndva deasupra ta / va întuneca o țară / dedesubt / o scindură uită, uită !"

ILEA MARIAN : Trei strofe la mormîntul Ilenei Vălenarului : „A ruginit ploaia-n cerdac / e ora moșnegilor ce mor prin spitale / Ileană a Vălenarului, să ne faci un colac / căci nu-ți trebuie cuptior dumitale / mințit telefonul ce zice că zaci / tu stai doar în poartă cu fusul în mînă / Ileana a Vălenarului, mai fă-ne colaci / din lut, din făină, din țărînă / afară e mai, afară e azi / și plouă cu soare afară / Ileană hai sus, Ileana hai sus / fă gestul ca intîia oară !"

VALERIU VALEGVI. Aici : „Nu ochiți căprioara din sînge / decretez sezon mort ! / O, de te-ar urmări ecoul tristelor succese / în urechi ar bubui numai tăcerea / numai tăcerea." Mai trimiteți.

ION ANDREI. Din **Floarea de salcim :** „Meritul imens constă în fapte / pentru lume și viață / / ... / Floarea de salcim se desparte / liniștit de frunze / plutind în fîntina a doua / Viață — / e adevărat — / pe sinii tăi se aude o voce". Acestea ne-au reținut atenția, le reținem și noi. Dar nici înainte de ele, nici după, nimic.

CONSTANTIN TIGĂNELE. Trăind ca marea ; de tot moartă.

DUMITRU BRANC. La Penelopa : „La ora aceasta n-au deschis magazinele / spuneai și o pală de vînt îți infoia părul / prin rochia subțire trupul tău lumina lucrurile / desfăcute în imprejurul nostru / dintr-un pahar singură s-a vărsat ziua / apa ei ne umezește picioarele / acum îți îndrepți gîndul spre mine / așezi altfel o cărămidă care nu îmi stă bine / tu ai fost cu mine departe / în călătorii primejdioase fără să știi / gîndurile mele sînt un popor / ... / cu care poți face ce vrei / și nu trebuie nici măcar să le sperii / acum știu bine unde mă aflu / unde sînt melcii". **Firul nu se mai rupe :** „Știu eu că din mare începeau toate / și e o lungă poveste să vă spun de la început / umbrele cum dansau pe muchiile pereților / rănile care nu se văd ; ceea ce ascunde lumina / la sfîrșit eu eram cuprins de somn / și nu mai știam nimic / atunci voi ați umblat cu miinile prin mine / „numai sîngele să nu i-l luăm, e păcat" / somnul meu nu știu ce făcuse cu gîndurile mele / treceau căruțe cu coviltire lungi / și grinzi pentru acoperișurile caselor / fără să te simt veneai peste pieptul meu / dar cine poate rămîne deoparte / cînd la focurile pe care le aprindem / vine tot mai multă lume / și nu-i mai e scris nimănui să rămînă singur". Însă cam lungite. Mai riguros, că merită !

DOANDEȘ NICOLAE : „Aș vrea oda să vă-nchin / Și-n fața voastră să mă-nclin / pentru că sînteți fiecare / Oameni de cinste și onoare". Și noi vă sfătuim să rămîneți acasă, în cinste și onoare cu versurile nu prea. Și, vorba dv. : „De exemplu, bunăoară / În viață există o scară".

MATEUȚ ANDREI : „De ce simt că plec / spre revărsarea din mine / a cimpurilor / necultivate niciodată ?" Pe-aici cite ceva, pe-acolo nimic.

CONSTANTIN FLORIAN. Partitura : „Sînt un pian mecanic / peste care filfîie / într-o ordine de neînțeles / maree negre / maree albe / ta-da-da-daam !". Nu prea sînteți !

GHEORGHE DRAGOTĂ : Stimate Dragotă, nici o iotă.

B. J. DINU. Optium : „Zăbavă mă înconjură / ca o toartă fără de care / iubirea mea nu rămîne / decît cioburi / dintr-o amforă mare / Sap mereu și nimic nu răsare / ziua în care să (dor ?) iubirea / și ea să mă doară / să fiu înlăuntru / să nu fiu în afară". Mai trageți de-un plic zăbavă.

CRISTINA EMIULEANU : „Păi, bine, măi dragi firtați / vouă mai mult vă place / sus în vîrf ca să urcați / decît, ajunși acolo / Fructe dulci să aruncați". Vă dorim curaj.

BOCȘA MIHAI și **LEONTINA.** Salutări de bine și concediu plăcut. Poezia-i mai departe.

AL. MAIAL. Acest III : „Înserare cu păsări... în locul aripilor / aerul susține cîntecul lor profetic / și copacii abia mai respiră / fumul innăiresmat / după arderea cîntecului / iar pe tîmplele lor pline de cuiburi / asemeni locului unde stelele / cresc în ochii izvoarelor". Ar fi vedere adîncă, ar fi pătrundere a gîndului. Mai rămîne să agonisiți culoare și puterile de-a zice.

GEORGETA PANTELIMON. Atit : „Ignor rumoarea / imaginii de pe frunze uscate / și cîntec de sirenă / Urma ta / în ceașca gîndului... / E o nebunie / să vindeci relicve". Cam încolo și-ncoace, dispersare de cîte ceva.

IOSIF BERARU. Adierea : „Ajungă prin duminici iederă / lung, părul tău / să-l frămînte umbra de plop / a sufletului meu — / Ce aderă / cu adierea, celui mai discret galop". **Cosmo-precauție :** „Fii atent cum calci / pe unde calci / Dar dacă mișcă ceva / în picurul acesta / de apă". Însă destul : cum ziceți : Urare Rfisei !

GEORGE ELIAN. Îndemn de pe țărmul serii : „Ferește-te să / întîrzii prea mult pe corabie / ... / Ferește-te și ascunde-te / cît mai curînd, căci / mai tîrziu — și abia atunci / Ferește-te să rămii singur între / doi ochi". Mai scurtați și dv.

EMIL PERȘA. Zidul umbrelor de toamnă : „Zidul umbrelor de toamnă vine / să se așeze galben pe pămînt / pe iarba lui, soarele de miine / răsare iar acoperit de vînt / Strugurii se coc în viile bătrîne / merele sînt coapte în livezi / aici plutesc solare zările / în locul unde s-au topit zăpezi". Iertare, și indură-te bădie !

ANA MARIA MUTAȘCU : Ne pare rău, rezultatul este — un răspicat : NU !

STOICA GĂGEANU

Umbra fratelui meu

E fluviul — dunga de luciri ce se vede
mi-am spus — și ciinele mă-nsoțea
e locul unde venise cu fratele meu

azi e mort din tristul său joc
de-a scăldatul cailor in fluviu

mama-și mai trece ochii umbriți
peste o vorbă sau starea ce i s-a dat
și-ades la tîmple ii bate o venă de plins inecat

azi umbra fratelui meu umbla prin curte
zilele și nopțile — lampioane petrecute
în lungul drumurilor ostenite
trec prin fața mamei... îmbătrînind-o

Anunț

Se decide in clipe de cumpănă
ne pindește un pericol
pînă la noi se dezlănțuie dușmanul
nu stinriți panică
lumea fie in haina firii concrete
și atentă cu clipa asta hotărîtoare
și cu cei de pe strada noastră
care n-au ridicat gunoiul.

Inecat în fluviu

S-a aruncat de pe mal salvatorul
arcuindu-și trupul și hainele verzi ca păpădia
și trase dintre valuri pe malul clisos
trunchiul omului inecat mare cît crucea.

Lîngă rana singeroasă a capului
ochii umbriți tulburați de zbaterea unui inger
pierduse bătălia cu hoardele morții
năvălirea ploii dinspre umărul sting al verii

Sub singele-nghețat acolo dedesubt
duduit indelung de copite de cai
fiul lui cel mare conducea herghelia
din colțul lumii unde seceta se ridică
cu sete să inece pămîntul
stringe peste mijloc oasele pietrificate ale soartei

cînd tatăl său a murit timpuriu
sub fruntea boltită a fluviului

Lîngă lacrima uscată a obrazului
pușca rezemată tolba de cartușe
a iscusitului vînător de rațe sălbatice
în timp ce nici o umbră a unui nor spintecă cerul
doar fumul inălțat la geana orizontului
dintr-o șiră la care a dat foc un copil
ochii lumii pironiți asupra nepăsătorului
și bătrînul cu povara a o sută de ani
bîjbîind de colo colo pe lîngă scoarța ghimpată a prunilor
Pe prundul umezit doar vuietul clipelor
și oglinda fluviului tresare pe pragul astei singurătăți.

Cum s-au adunat morții...

Cum s-au adunat morții la poarta cimitirului
și vorbesc tare de parcă ar fi o viforniță
unde nu se vede om cu om,
le trosnesc oasele ca niște vreascuri uscate călcate cu cizma de cauciuc,
afară-i frig și soarele-i taurul ce suflă
ultima sa putere in aburul din nări.

O membrană intinsă pe o tobă de tinichea
este cimpia pe care singur alerg
la ceasul cînd unii se-ntorc pe partea cealaltă in somn
și visează gingănii cu colții lucioși de oțel.

Într-o bucătărie bubuie oala
din care apa s-a evaporat toată
lăsată ore intregi pe reșou
și ca o raniță in care s-au pus cărămizi
atirnă de umerii mei singurătatea in care
este de așteptat.

AUREL NEACȘU : Nici o rezemare, nici o nădăiduire.

VICTOR SITARU. Din **Gaudeamus :** „În gest agrest de fir cosit / e-o mînăstire-n ardere subțire / pe mină ți s-a irosit / Columna Timpului, spre nesfîrșire / Ar trebui să ai puterea / unui melodic glas din răsărit / de soare, cald ca mingîierea / a unei azime ce-n dospire s-a-ndulcit". Mai departe și mai sigur, în toate celelalte, haos, incoerență, fără sens.

BURCIU A. CONSTANTIN : Rămîne cum am zis mai în trecute zile : bateți la mașină.

DINU MATEI : De data asta, nici un rînd, nici un cuvînt, nici o literă, nici.

ANIBAL PALADE. Stana de nea : „Glas de viscol / de-ai avea / ... / Ca troienindu-mă / cu tine să rămîn / stană de nea". Din tot ciclul acest cleștar de apă ori sloi : ceva oricum comprimat. Dar nu prea altfel.

P.S. Sînt rugați să aștepte Antologia Poștei pe următoarele șase luni ale anului curent, următorii selecționați din corespondența primită pînă la data de 15 ianuarie. a.c. : SALVAN RODICA, CORINA PILOIU, GINA FLOREȘTEANU, VIORICA PORIȚCHI, PAUL DORU CHINEZU, PETRE SIMON, PAUL GON, FLORIN ZAMFIRESCU, CORNEL VANA — TURDA, V. PETRESCU MĂRGEANU.

Irezistibila chemare

Urmare din pag. 1

mînd" și și-a „răsturnat" adesea „oasele", semnalindu-și prezența la Turnu Măgurele, București, Brașov, Constanța, Mangalia, Cernavodă, Petroșani, Sighișoara, Buftea etc. Dar revenirea la diferite intervale de timp în satul de obîrșie, ca într-o oază de liniște și refacere a energiilor, a constituit un gest firesc, irezistibil pentru cel minat de vicisitudinile vieții aici, unde se aflau bătrîna casă natală, bunicii, verii și rudele sale. Și, mai ales, unde vinul, băut cu cumpătare ori împătîmire, domina ca un zeu tutelar peste amărăciunile și inseninările vieții de fiecare zi a oamenilor. Să ne amintim că aici, la Segarcea Vale, a venit proaspătul absolvent de liceu Petrescu Dumitru să-l roage pe unul din unchii săi (așa cum am mai relatat cu alt prilej) să-i cumpere 2 ha de pămînt moștenire din partea tatălui, spre a-și procura astfel banii pentru visata intrare la facultate. Tot aici, după ani îndelungați de absență, își inregistrează tînărul descins din București prima sa căsătorie cu Despina Belingher, profesoară în Turnu Măgurele, certificîndu-și calitatea de poet (de „scriitor", cum este menționat în actul respectiv în dreptul profesiei), prin semnătura Dumitru Petrescu Stelaru. Este deosebit de semnificativ că cel plecat demult dintre ai săi indica drept loc de domiciliu, la vîrsta de 30 de ani, comuna natală. Despre popasurile poetului în sat ne relata, între alții, și vărul său primar dinspre mamă, Florian Popescu, născut cu patru zile după Stelaru, stabilit astăzi în orașul Turnu Măgurele, chiar în casa ridicată de tatăl vitreg al poetului : „Văru-meu Dimitrie venea la mine la Segarcea Vale deseori. Pe atunci aveam un ciine lup pe care el îl îndrăgise foarte mult, considerîndu-l prietenul lui devotat, «colegul» său de hoinăreli. Îl lua și pleca mereu cu el prin zăvoaiele de pe «Vărzării» ori în pădurile dinspre Olt, se trintea la rădăcina cîte unui copac și scria acolo, ore în șir, păzit de «lupu». Și ciinele parcă-i înțelegea sufletul, tresărea cînd sosea acasă, se gudura pe lîngă el, i se culca la picioare și sărea ca din pușcă ori de cîte ori îl imbia din poartă cu cuvintele magice ale plecării"... Despre aceleași dese reveniri în sat povestea și Gheorghe Stochîrlea, pensionar, fost contabil la Liceul Sf. Haralambie din Turnu Măgurele, retras acum la casa din Segarcea Vale. „Odată — își amintea acesta — tînărul Dumitru Petrescu a fost exmatriculat din liceu pentru că nu-și achitase taxa școlară. A venit tare abătut la mine, ca la un consătean ce-i eram, și m-a rugat să-l scot din necaz. Drept pentru care am recurs la un «fals» în acte, făcînd conducerii liceului dovada că e la zi cu taxa, în vederea anulării deciziei de exmatriculare. Într-o duminică, pe cînd mă aflam la Segarcea, m-am trezit cu el călcîndu-mi pragul cu o sticlă de vin subsuoară, în semn de răsplată pentru gestul meu. Era o zi însorită, de început de mai, și m-a rugat să mergem jos în luncă să ne cinstim. «Pe Valea Nilului de la Olt», cum îi plăcea lui să spună, visînd încă de pe atunci orezării și mari grădini de zarzavat pe alci, ceea ce astăzi s-a și realizat..."

Aceste intime legături cu satul nu puteau să nu se reflecte cu generozitate și în creația lui Dimitrie Stelaru, poet care, în ciuda peregrinărilor sale citadine și a pozei de mucenic rătăcitor „prin cetăți, cu buzele arse de foamea stelelor", a păstrat veșnic în suflet nostalgia locurilor de origine, a meleagurilor copilăriei. O lectură atentă a poeziei sale ne relevă prezența insistentă a satului, a lumii campestre în general, fie ca o abordare directă, așa cum am mai avut prilejul să evidențiez („Casa bătrînă", „Confesie", „Nu-mi amintesc", „Cimp"), fie ca o țesătură sau inserție imagistică a unor poeme și instantanee lirice. Tragismul ivirii pe lume a copilului — orfan de război în „casa roasă de timp" de „lîngă apele Oltului" este asociat, într-o poezie concisă, cu neodihna străbunului fluviu : **„Eu știu că m-am născut noaptea / Strigînd lumina. / Dunărea undula printre buzele mele mici — / Stelele mușcau din ochii mei. / / Mereu tulbure printre oameni / Frămînt maluri și lunec / Sub arcadele cerului".** („Mereu tulbure"). În voită contopire de destin, poetul se vedea ducînd mai departe tradițiile ancestrale ale muncirii pămîntului dătător de pîine, ca un veritabil țăran : **„Cu vinturi impletite îmi ar / Buza pămîntului și-aștept / Să treacă lira ploilor / Și soarele cu barbă de-nțelept / / Visînd la seceriș, întorc / Ceasul bunicilor uscat — / Snopul de stele îmi dezmiardă / Versul, cu purpură eternă semănat".** („La arat"). Imaginea revine, obsedantă, într-o „Rugă" în care poetul, în ideea aceleiași continuități de îndeletnicire, cere soartei, în locul „pinzelor vinete" ale orașului, „iarba verde de acasă" : **„Mie să-mi dai țărina invelită / Cu iarba verde și furnici — / Prin ea trecu bunicul, toți străbunii / Și vreau să trec și eu pe-aici".**

Obiceiurile satului, de la cele ritualice pînă la cele cu tentă folclorică, îi erau foarte familiare poetului și ele își află ecoul cuvenit în lirica sa. Reprezentativă în acest sens ni se pare poezia „Cîntec de flăcău", contaminată puternic de limbajul, spiritul și ritmica populară : **„Era un flăcău, hai, hai / Pe șapte fete nu-l dai. / Odată a mers la pețit / Și muierile i-au vorbit : / N-o lua, e stricată, / Avem una care e fată. / / Era un flăcău, hai, hai, / Pe șapte fete nu-l dai. / Cornul boului crește, / Flăcăul porumb plivește. / Striga peste haturi : cea ! / Sapa-n troscot lucea. / / Era un flăcău, hai, hai, / Pe șapte fete nu-l dai. / Printre sălcii an-vară / A risipit miere și ceară, / Fata satului, una / Ca soarele, griul și luna. / / A fost un flăcău, hai, hai — / Azi cerne în vatră mălai".**

Dragostea față de universul spiritual al satului, de credințele, eresurile, miturile și practicile sale, în care s-a simțit adînc implicat de mic copil, ne este mărturisită într-o rememorare din halucinanta carte autobiografică „Zeii prind șoareci" : „Recitesc o pagină din **Istorie** cu scaloeni și mă pierd în anii copilăriei : la malul Oltului, copil, împleteam din rămurele un fel de pătuț peste care așezam păpușii de coceni, coji de ouă, panglicuțe, o luminare aprinsă — nu mai știu ce — și seara, peste apa tulbure, pătuțul din rămurele (ofrandă cărui zeu ?) îl așezam inginînd o melodie, așa cum făceau sutele de femei și fete din sat. Corăbioarele cu luminări aprinse lunecau în jos, unele se afundau, altele piereau spre gura unde Oltul întîlnește balaurul cu solzi de nisip al Dunării". Și iată o lunecare de noapte, ca o plutire de vis, prin aceeași lume înrădăcinată în străvechile sale habitudini, în aceeași învăluitoare atmosferă de vrajă și mit : „...Ce mic sînt : am șase ani — și plouă în carul cu drugi de porumb cules proaspăt. Eu stau cocoțat deasupra, ca un păianjen agățat de drugile infoiate ; mai sînt șase care la fel de înalte și pline, în spate. De ce să mă tem ? Strigoii nu ies cînd nu e lună (...) Și mergem în toamnă printre Lița și Odaia : satele dorm peste deal, hăuie liniștea în gurile ciinilor — lătratul lor e paza de sub cer a vacilor, a femeii cu varice, a vîntului, a omului și plugului. Arborii iau din stele cercuri de viață și hăuitul tremură frunzele, dîndu-le asemănare durerii omului (...) Cu fața în sus numai stelele mă văd și-mi vorbesc într-o limbă de imperecheate păduri și fluvii".

Poetul, care s-a simțit tot timpul un dezrădăcinat, torturat de obsedanta „vină" a plecării „din casa mică a bunicilor", s-a considerat mereu îndatorat satului, parte ruptă din ființa celor din mijlocul cărora a pornit pe lungul drum al Poeziei și la care s-a întors adesea, ca la un izvor pururi dătător de puteri și speranțe. Pentru cine cunoaște împrejurimile satului, lunca mărginită de păduri dese și presărată cu bătrîni arbori stingheri — plopi și sălcii străjuind peste timp sub bolțile sinilii —, va înțelege perfect repetatele efuziuni nostalgice ale poetului : **„Am trecut peste toate lucrurile lumii, /** — se confesează el undeva — **Dar inima mea a rămas într-un arbore ascuns la marginea ploilor / Și numai vînturile trec repezi / Printre viorile ramurilor".** („Am trecut"). În alt loc întîlnim, amplificat, același motiv al logodirii cu arborele, cu pădurea, ca simbol al regenerării, al perenității : **„Eu am rădăcinile în pădure / Și prin coroanele mele trec vînturi — / Cuvintele mele foșnesc înlăuntrul meu / Pentru cine aude".** („Vorbesc").

Nestatornic ca vîntul, mînat de soartă dintr-o localitate în alta, aciuit mereu într-o „casă fără domiciliu", poetul a purtat veșnic cu sine imaginea casei natale „cu prispă, cu tavan de scînduri, cu sobă oarbă și pămînt pe jos", a patului „așternut cu rogojini și căpătii de paie". El a tînjit și a sperat întoarcerea, nu ca pe un triumf, ci ca pe o regăsire de sine, o reintegrare într-un univers firesc, încununat de raza împăcării, a bucuriei și a eternei încrederi în semeni, în viață. Căci satul și rivnita casă din Vale au constituit, ori de cîte ori poetul s-a întors la ele ca la un adevărat miraj, locul statornic și îngăduitor, de mîngîiere și alinare a „sufletului ostenit și destrămat" de atîtea și-atîtea sfîșieri ale traiului său vitreg, zbuciumat : **„Odată mă voi întoarce / În casa din care-am plecat, / În casa întunecată și eternă / / Și bucuria va străluci / Peste fruntea mea / Ca un cîntec de peste pricepere".** („Întoarcere").

Promisiunea sa lirică, fie ea chiar săgetată de fiorul metafizic, este un strigăt al durerii, al nevoii irepresibile de definitivă revenire în lumea din care a plecat și pe care a innobilat-o prin versul și numele său nepieritor...

Desen de Nicolae Gadonschi

Desen de Maria Mocan

CONFABULE

Un țăran trece strada

Pe balcon. Amindouă, una lîngă alta, pe scăunele. Pe sub ele, strada. O stradă nouă, asfaltată, pe care, atunci cînd treceau mașinile mari și mici — și treceau — se ridicau nori de praf. Cea mai tînără, adică fata celeilalte, tușea adesea, avea și astm.

— Auzi, mamă, zicea mama. Știi cum jucau ? Nu jucau așa, fată cu băiat, ci fiecare în altă parte. Ca rațele pe baltă.

— Ei și tu, mamă, așa dansează tinerii acum.

— Păi ? ! Să nu se ia și ei de mînă, să se stringă-n brațe... Păi de ce mai joacă? Eu, înainte de a mă mărita, cînd m-a strins ăl bătrîn o dată de mijloc, am crezut că mor. Îmi sărea inima cum sare pasărea pe tăietor. Dar acum... nu m-am putut sili să nu mă uit pe fereastră. Știi, după ce au făcut clubul ăla al lor, pe noi nu ne lasă, zice că rezemăm pereții și le ștergem zugrăvelile. Dar nici noi nu ne ducem, tinerii cu tinerii, bătrînii cu bătrînii. Numai așa, m-am uitat pe fereastră...

— Ei, mamă, oftă fii-sa, așa ai fost mata întotdeauna, curioasă.

Și tuși îndelung. Tocmai trecuse un camion cu remorcă.

Iulian Neacșu

REMEMORĂRI

Frumos și tînăr și neînfricat (V)

12

Așadar în ziua de 6 mai, care cădea într-o duminică, în timp ce fruntașii din munți analizau în discuții aprinse posibilitatea unui așa-zis armistițiu, primele vești despre prezența armatelor lui Hatvani în apropierea Abrudului se confirmă.

Avram Iancu în Raportul său despre mersul revoluției din Apuseni avea să descrie exact faptele : „Pe cînd noi ne certam, veni de la avanposturile noastre știrea că Hatvani înaintează cu putere considerabilă spre Abrud. Eu întrebaiu pe Dragoș cum se poate așa ceva, deoarece armistițiul nu este denunțat și ce știe el despre acest lucru ? El afirmă că nu știe nimica și nu vroia să dea crezămînt curierului. Totuș s-a decis să scrie lui Hatvani. Peste o oră veni ai doilea curier cu știrea surprinzătoare că Hatvani a și ajuns în hotarul Abrudului. Românii, care se aflau de față, întrebară îndată pe Dragoș, ce înseamnă aceasta.

El asigură din nou, că nu știe nimic. Întări însă pe onoarea sa și chiar în numele guvernului maghiar, că și în cazul de-ar intra Hatvani în oraș, noi putem să fim fără nici o grijă, pentru că nu ni se va atinge nici un fir de păr din cap. Unii se liniștiră cu atîta, între alții și Buteanu și Dobra, eu însă (Iancu) plecaiu iute de acolo și ajungînd la cvartirul meu, încălecai și alergai în galop la Cîmpeni".

După plecarea lui Iancu, cam pe la orele 6 după amiază, cînd știrile despre prezența armatelor ungurești la porțile Abrudului erau verificate, în casa unde se ținea consfătuirea i se ceru deputatului Dragoș să ia o hotărîre în consecință. Acesta decise să-l întîmpine pe Hatvani la hotarele Abrudului, în fruntea unei delegații, și să-l roage să nu pătrundă în oraș pînă cînd nu se va cădea la o înțelegere. Delegația urma să-l asigure că discuțiile sînt pe calea cea bună și că totul este o chestiune de timp. Fu alcătuită o delegație din trei persoane: deputatul Dragoș, primarul Boer, un farmacist pe nume Herold și un fruntaș al românilor din Abrud, Iosif Crișan.

Armata lui Hatvani, care venise în marș forțat tocmai pentru a surprinde laolaltă pe toți conciliatorii din munți, se afla la marginea orașului gata de-a interveni.

Scena întîlnirii dintre mica delegație a abrudenilor și Hatvani este redată de acesta în raportul trimis lui Kossuth la 7 mai.

„În apropierea orașului m-a întîmpinat primarul orașului și a venit și deputatul Dragoș spunînd că pacea e făcută și românii vor depune armele dușmănoase. Totdeodată m-au invitat să așez în tabără pe soldații mei, sub cuvînt că răsculații au mare teamă. Eu am respins aceasta, declarînd, că de ar crepa inima tuturor răsculaților, totuși nu voi lăsa pe soldații mei, care au făcut drumul de dimineață, de la 4 noaptea și pînă la 11, flămînzi și setoși, să doarmă, pe vreme ploioasă, sub cerul liber și aceasta deoarece aveam o presimțire foarte rea despre cele ce se vor întîmpla".

Nu încape nici o îndoială că graba soldaților unguri avea un scop precis. Acela de a lua prin surprindere pe conducătorii revoluției din munți.

Întors în oraș, Dragoș continuă să susțină că : „ungurii într-adevăr vin, dar că nimănui nu i se va întîmpla nimica".

Acum ar fi fost momentul ca Buteanu și Dobra, cele două victime ale lui Hatvani, să se retragă spre cetele pe care le conduceau. Se pare, după toate mărturiile contemporanilor, că Buteanu a refuzat să lasă din Abrud datorită unei mîndrii și nepăsări tipice, în primul rînd. Mai apoi, așteptînd răbdător pregătirile de plecare ale prefectului V. Moldovanu.

În memoriile sale V. Moldovanu va povesti această scenă : „Simțind mare primejdie de moarte, eu am alergat numai decît la cuartirul lui Buteanu în școala română. Pe cai și la Cîmpeni, îmi zise Buteanu. Așteaptă numai atîta, pînă îmi voiu aduce armele și straița, cu scrisorile de la cuartir. — i-am răspuns... Mi se păru că am șezut un secol. În acest timp Buteanu putea fugi, dar inima lui cea nobilă nu l-a lăsat, ci m-a așteptat".

Văzînd că nu există nici o posibilitate de a ieși din orașul înconjurat, Buteanu și ceilalți conciliatori se adunară din nou la reședința lui Dragoș pentru a-i cere explicații.

Erau de față : Buteanu, Dobra, tribunii Boer și Andreica, viceprefectul Nicolaie Mureșianu și alți fruntași ai moților.

Buteanu începu un rechizitoriu nemilos împotriva deputatului Dragoș numindu-l în cele din urmă drept **trădător.** Acesta din urmă invocă de mai multe ori numele guvernatorului Kossuth și salv-conductul pe care-l are asupra sa. Buteanu replică cu același ton minios că acel salv-conduct nu are altă valoare decît apărarea vieții și integrității deputatului.

În timpul acestei judecăți aspre, care i-ar fi fost fatală lui Dragoș, năvălirea în camera rechizitoriului Hatvani și ostașii săi.

Dragoș văzîndu-l încearcă o ultimă stratagemă adresîndu-i-se lui Hatvani cu cuvintele :

— Așa-i, domnule maior, că nimeni nu va compromite pe Kossuth ?

— Nu ! va răspunde rece și nelămurit Hatvani. Astfel începe episodul ademenirii și arestării lui Buteanu și ai celorlalți fruntași care, pentru moment, sînt lăsați să plece spre casele lor.

În ziua următoare tînărul prefect fu invitat la o întrevedere cu maiorul ungur și arestat.

Pe înălțimile din jurul Abrudului se arătară cetele conduse de Avram Iancu venite să elibereze pe cei rămași în oraș.

Mircea Micu

Analize stereotipe

Urmare din pag. 1

etc. ? Este evident că nu ! Fiecare tinde spre un univers insolit, refuzînd mai mult sau mai puțin programatic asocierea la modele. I-am numit pe cei mai cunoscuți, pot fi invocați însă și alți prozatori cu mai puțină reclamă ca de pildă Sorin Titel, Sânziana Pop, Gheorghe Suciu, Voicu Bugariu, Vasile Băran, Eugen Uricaru etc.

Teoria narațiunii se poate aplica întrucîtva la producția literară din alte epoci, medievală, clasicistă, la folclor îndeosebi unde opera nouă tinde să reproducă un univers schițat și semnificat dinainte. E vorba de universul numit de I. Lotman „semantic și sintactic" observat în concepția evului mediu. Cosmosul e creat ordonat, „semantizat", opera individuală nu face decît să-l reproducă, să-i descifreze semnele. Literatura medievală are ca scop să tălmăcească textele sacre ; folclorul reia cu fiecare creație schema miturilor primordiale ; literatura clasică n-ar face decît să imite modelele antice. În schimb, cînd e vorba de literatura modernă, poetica narațiunii ne poate ajuta cel mult (ca argument de teologie negativă) să distingem și mai bine eterogenia textelor, ceea ce nu prea intră în vederile teoreticienilor narativității, cu excepții, desigur, ce confirmă regula.

Loial e, totuși, să amintim că exegeți avizați constată nu fără temei la unii scriitori din veacul nostru o evidentă înclinație spre a supune universul prozei lor la anumite scheme narative generale, tipice. Se exemplifică de obicei cu Thomas Mann, Kafka, Faulkner, Joyce. La noi, în ultima vreme, se descoperă într-o parte din opera lui Sadoveanu procedeul încadrării materiei narate într-un cunoscut scenariu arhaic. Mergînd mai departe cu obiecțiile, ni s-ar putea reproșa că am grupat mai sus prozatorii români contemporani, în chip tendențios, după notele ce-i diferențiază. Alăturați altfel se pot vedea și trăsături comune între mulți dintre ei. Astfel la Fănuș Neagu, Ștefan Bănulescu, D. R. Popescu, George Bălăiță, Mircea Ciobanu, Mihail Diaconescu **(Călătorie spre zei)** apar similare propensiuni spre mit, încercări de iluminare a materiei concret-istorice prin trimiteri la scenarii vechi, la structuri cosmologice arhaice. Dar acestea sînt mai mult pretexte, uneori alibiuri, pentru a disimula temperamente, sensibilități, intelecte foarte variate. Atmosfera de fantastic și legendă la Fănuș Neagu e un prilej de a releva o subiectivitate acută, profund lirică. Unii sînt programatic demitificatori : Dumitru Dinulescu, Mircea Horia Simionescu, Iulian Neacșu. Atunci cînd afirmă că romanul **Ucenicul neascultător** „încearcă să cuprindă experiențele, «formarea» unui om, privit nu ca un caz, ci ca o creație universală", George Bălăiță are în vedere maniera Bildungsromanului, deci o viziune inițiatică multimilenară, dar practic textul său reflectă cu o precisă observație a amănuntelor, multe, inedite aspecte din viața societății noastre postbelice și, cum s-a spus, „se lasă cu vizibilă plăcere în voia unui realism acumulativ, a unei imaginații a concretului greu egalabile". Mihail Diaconescu plasează în mediul geto-dac un mod contemporan de a ne gîndi specificul și istoria. În **Principele, Săptămîna nebunilor** Eugen Barbu construiește de asemenea un spațiu de tip mitologic (chiar dacă din elemente pitorești și cu sens negativ) al cărui rost nu e altul decît acela de ecran în culori pe care să-și proiecteze cît mai plastic ideile, polemicile și, de ce nu, subiectivitățile. Ce să mai spunem de Nicolae Breban la care **(Don Juan)** invocarea mitului e un mod de a exprima idei filosofice dintre cele mai stridente și mai puțin mitizate. D. R. Popescu profesează un roman de tip dialogic în care real și fantastic, rațional și magic se întrunesc să constituie un univers uman complex, dar acesta e mereu anulat și recompus altfel de fiecare din personajele sale (ciclul „F"). Dialogismul (cu sensul acordat termenului de M. Bahtin) e propriu și altor autori ca Marin Preda, Dinu Săraru, Dumitru Popescu, Vasile Rebreanu, Aurel-Dragoș Munteanu, scriitori care nu-și confundă ideile lor cu ideile și viziunea personajelor, concepute, acestea, ca niște conștiințe independente și autoresponsabile. Așadar, cîți autori atîtea stiluri și tot atîtea imagini ale realului.

Evoluează literatura modernă spre un tip de narațiune sintetică și spre o viziune cosmică unitară ? În proza noastră actuală nu credem că se întîmplă astfel. În spațiul nostru literar dezlănțuirea tuturor energiilor, deci a tuturor libertăților narative e mai importantă decît pe alte meridiane. Avem mai curînd tipul de literatură, numit de același I. Lotman, „asintactic și asemantic" unde opera individuală se află la cea mai mare distanță de modelul general, sau, altfel spus, fiecare operă resemantizează universul care înaintea ei, pare a nu avea nici o semnificație. Diferențierea și mărunțirea, chiar pulverizarea formulelor narative, e un proces necesar înainte de a trece la elaborarea unor structuri tipice, universale. Acestora, constatăm, proza românească li se opune cu obstinație încă, iar faptul are cauzalitatea lui. Spiritul literaturii noastre nu mai e dispus să se alieze automat la viziuni revelate din exterior, socotite ca singurele valabile. Ceea ce nu înseamnă că pe scriitorul român nu-l preocupă acele „modi essendi", adică „universalele" dar le caută cu propriul său cuget, apoi încearcă să le dea viață din propria sa viață, proiectînd în curcubeul arcuit peste larga lume reflexele de culoare ale chipului său moral, care n-a putut să se afirme în cultura umanității decît în unele perioade scurte, intermitente, din istorie. Încît, de cîte ori se iveste o asemenea ocazie, literatura noastră, ca multe altele în situația ei, are grijă să nu irosească posibilitatea „descentrării" în favoarea unor centralizate formule „semantice și sintactice". Se vrea așadar, pe cît se poate, „asemantică și asintactică".

m a p a m o n d

DIN ȚĂRILE SOCIALISTE

PATRU ZILE ȘI PATRU NOPȚI PE „ACOPERIȘUL LUMII"

Tibetul continuă să fie încă o minune a lumii — și, în egală măsură, o enigmă a ei. A descinde însă în Tibet și a încerca să-i pătrunzi inima adîncă și spiritul misterios este ca și cum ai coborî în strămoși, în ancestralitate, în propria ta ființă de început. Și măsurind cu lacrima ființa ta, să te poți obiectiva, analiza, exterioriza, expune oricărei priviri. Să recunoaștem, dacă nu este o împietate, gestul rămîne adesea o neputință. Astfel, sub o privire mai... turistică (deși chiar și turismul se despovărează aici de valențele frizind extazul gratuit și frivolitatea grandilocventă), Tibetul, mai exact Regiunea Autonomă Tibet a Republicii Populare Chineze, se înfățișează ca o întinsă zonă muntoasă situată în partea de sud-vest a Chinei, cu o suprafață de 1,2 milioane de kilometri pătrați și 1 890 000 de locuitori. În ceea ce privește densitatea : 1—2 oameni pe kilometru pătrat — spațiu suficient de meditație ! Și acțiune.

Un drum în Tibet! Mult mai tîrziu aveam să înțeleg întrebarea stăruitor-grijulie a gazdelor din Beijing, colegi de la ziarul „Guanmin ribao", care se interesau, delicat și perseverent, despre sănătatea mea. Dar mai întîi a fost un zbor de la Chengdu, capitala provinciei Sichuan, pînă la Lhasa, capitala Tibetului, vreme de o oră și cincizeci de minute, spațiu de 1 310 kilometri — cu un Boeing 707. În ciuda puternicelor motoare sintem zgîlțîiți ca o plută la toance de Bistrița — și cu cît ne apropiem de ținta călătoriei, cu atît curenții de aer ni se înfig mai potrivnic în tălpi. Trecem parcă un examen la care nu se poate copia în nici un fel — și un dascăl nevăzut scoate din tine tot ce poate fi scos. Încerc acest examen și cu ambiția emoționantă de a fi primul ziarist român (alături de colegii Mircea Moarcăș și Ion Stoica) — și între primii din lume — ce-și imprimă pasul în Tibet, în ultima jumătate de secol. Colegul de breaslă Xu Wende — mare prieten al literaturii române, care a făcut mult pentru promovarea acesteia în China — pare însă impasibil, drămuind între pleoape crimpeie de infinit împinse de o mînă năzdrăvană în hublou. Și el merge pentru prima oară în Tibet, și el știe că un zbor pe un astfel de culoar, strîmt și întortocheat, străjuit de obeliscuri muntoase, înseamnă un act temerar cu totul și cu totul deosebit...

Aterizăm. Nu coborîm bine, că spre avion se îndreaptă călătorii care vor face cursa invers. Decolarea are loc în mai puțin de 15 minute ; pînă la ora 10, avionul trebuie să fi ieșit din labirintul curenților aprigi, să se fi instalat deasupra munților, altfel riscă să... Brr ! refuz să mă gîndesc ! Și toate acestea, în condițiile unei decolări perfecte, altfel nepreamaiexistînd șanse de revenire pe pistă. O asemenea decolare și o asemenea aterizare sînt echivalente adeseori cu o lansare și revenire din cosmos.

Mulțumesc șoptit în sufletul gîndului meu piloților chinezi — și pun piciorul pe acoperișul lumii. Nu, de data aceasta n-am mai pus între ghilimele binecunoscuta metoforă, pentru că Tibetul, adică această parte a Himalaiei, înseamnă cît se poate de concret și natural cușma lumii, streașina ei, căprioriii cerului. Pun piciorul, zic, cu precauție și emoție — și am deodată un straniu sentiment cosmic, lunar, așa cum bănui a-l fi avut Armstrong, după cum l-am văzut eu la televizor țopăind euforic pe suprafața astrului. Mă cuprinde o beție ciudată și simt chiar cum mă ridic de la sol mai mult decît se cuvine. Inima îmi bate să scape din buiestru, sîngele mi-a năvălit în ochi și în obraji, în cap mi s-a dezlănțuit vîntul stelar. Un drog dulce-amărui se insinuează în toată fibra ființei mele. Plutesc! Și

ÎNSEMNĂRI DIN TIBET

nu-mi este greu să înțeleg — în aceste condiții — cît de puternic s-a instalat aici religia, cu toate minunile ei, și nici că pasul spre ceruri ar fi de neimaginat. Sfîrșea prin care trec — mi se explică științific — se datorește unor efecte specifice de altitudine tibetană : aerul rarefiat, presiunea scăzută, doza mare de ultraviolete — totul, la 3 800—4 300 de metri. Aici există numai două mari anotimpuri : sezonul cald (și ploios) și sezonul rece (uscat). Vara, oxigenul este văduvit de o treime din cantitatea necesară. Iarna, proporția ajunge la jumătate. Eu mă aflu în Tibet la începutul lunii noiembrie, în cea de-a treia lună de iarnă, care va să zică. De aceea, cînd mi se recomandă ca această primă zi s-o folosesc pentru acomodare — a se citi : odihnă totală la pat — amintindu-mi-se întîmplări cînd altor inși, neascultători, le-a explodat pur și simplu inima — nu-mi mai trebuie alt îndemn către banala plapumă, cu toată ispita exoticului oraș Lhasa, în care am ajuns după suta de kilometri ce-l desparte de aeroport. Lhasa, supranumit „Orașul razelor de soare" — însemnînd în tibetană „Orașul sfînt", iar într-o accepțiune mai veche „Orașul unde trăiesc caprele de munte" — mă farmecă pînă la fascinație cu numele său de misterioasă zeitate orientală.

Ațipesc — și visez că cineva mă sugrumă. Mă trezesc. Pace. Nu-mi ajungea aerul — și de aici coșmarul. Refuz însă să apelez la perna cu oxigen, deși a fost nelipsită, ca o mireasă în luna de miere, în toate cele patru zile și patru nopți, cît am stat pe „acoperișul lumii" ; în hotel, în mașina cu care călătoream, în toate locurile de popas. Acomodarea noastră de o zi este totuși floare la ureche. Lu Xingzhou, chinez din Shanghai, care lucrează la biroul de afaceri externe al Guvernului Regiunii Autonome Tibet, însoțitorul nostru pe parcursul celor patru zile și patru nopți tibetane, îmi spusese că i-au trebuit trei luni pentru aclimatizare. Mă întorc atunci, cu gîndul înfiorat, în predocumentare și-mi spun — în cunoștință de cauză de data asta — că nu întîmplător Tibetul se numește așa, și nu altfel. În chineză, regiunii i se zice Xizan, adică „Locul ascuns din vest" (xi = vest ; zan = a ascunde). În tibetană exista așa-numitul Regat Tubo, al „oamenilor cu animale" (tu = regat ; bo = om cu animale ; în sanscrită, bo = refugiați). De la Tubo la Tibet drumu-i scurt, calea-nțeleasă. Înțelegînd astfel și ocupația de căpetenie a tibetanilor : creșterea animalelor (oi și iaci), alături de o agricultură primitivă, pe mici porțiuni de defileu, cu greu eliberate de pietre. Crește o secară specifică, pe care acum, în noiembrie, o secerau, o băteau cu maiurile ori cu copitele cailor și o vînturau cu bănicioarele deasupra capului, să îndepărteze pleava, din bobul rămas curat făcînd o făină ,care arsă și uscată, și păstrată la șold, în pungă, constituie hrana de bază a păstorului tibetan.

Ca nicăieri în altă parte, în drumurile mele, am întîlnit aici, moștenită de veacuri, opoziția cea mai flagrantă dintre polul orbitor al bogăției și polul întunecat al sărăciei. Căci ce poate să însemne Palatul Potală decît una din cele... cîte mai sînt, minuni ale lumii ! ? Construit în secolul al VII-lea, de către cel de-al 33-lea rege al tibetanilor, el avea nici mai mult, nici mai puțin de 990 de încăperi. La sfîrșitul secolului al VIII-lea însă, pe vremea ultimului rege tibetan care nu era budist, un trăsnet preface totul în scrum — mai puțin două odăi. Dar tibetanii îl construiesc din nou, sub Dalailama al V-lea, mult mai impunător, mai opulent : 10 000 de încăperi, 130 000 de metri pătrați, 400 de metri lungime și 350 lățime, ziduri de 3—5 metri grosime și o înălțime de 117 metri. De fapt, sînt două palate sub același acoperiș : palatul roșu, unde sînt adăpostite monumentele funerare ale unor Dalailama și au loc slujbele religioase ; palatul alb, locuință a lui Dalailama și altor căpetenii budiste. Spre a avea o imagine cît de palidă a bogăției ce dospește aici, amintesc că pagodele în care se află sicriele conducătorilor supremi sînt din aur masiv și argint : trei pagode din aur și cinci din argint. Pentru un singur ansamblu funerar — cel în care se află înmormîntat Dalailama al V-lea — s-au folosit 3 721 kilograme de aur.

Sigur că cea mai mare povară pentru înălțarea palatului au purtat-o săracii, binecredincioșii tibetani, care știau că Potală înseamnă (din sanscrită citire) : „Barca cea mare care duce suferințele oamenilor în lumea cealaltă" — și pe care, într-un moment de reverie lucidă, l-am înțeles.

Viața în Tibet decurge încă după niște reguli și relații interumane ce nu se deosebesc prea mult de cele din epocile de început ale civilizației umane. Este greu să pui alături fie și numai cu imaginația, Palatul Potală și locuința unui tibetan, care se confundă adesea cu stînca în care este săpată sau de care este lipită.

Am spus toate acestea, tocmai pentru a scoate, cu atît mai mult în evidență prefacerile în bine aduse de epoca socialistă, tot mai puternic conturate în ultimul timp în Tibet. Printr-o hotărîre luată la cel mai înalt nivel a început construcția a 43 de importante obiective, între care întreprinderi industriale, edificii social-culturale și sportive. Se înalță hoteluri (turismul va cunoaște o mare dezvoltare în viitorul apropiat) spitale, palate de cultură, se extinde rețeaua rutieră.

Dar ceea ce m-a impresionat pînă la a-mi ascunde o lacrimă pe mineca dorului este fluxul de lumină pe care-l aduce școala, topind din stînca ignoranței și efectele sale. Practic, Tibetul era pînă nu demult o regiune analfabetă, tibetanii — puri și senini ca la începutul lumii — trecîndu-și viața sub atotputernicia religiei. În ultimul timp însă s-au înființat în Tibet peste 200 de școli elementare și 55 de licee, în care învață peste 100 000 de școlari. La Lhasa există o Universitate și un Institut agrozootehnic, în alt oraș ființînd un Institut al naționalităților — cu un total de 7 500 de absolvenți și 2 000 de studenți la ora de față. Cei mai mulți dascăli sînt tibetani, alături de care trudesc, cu dragoste și înțelegere, dascăli chinezi.

Nu voi uita multă vreme o scenă petrecută într-o așezare rurală. Deși învățătoarea tibetană Pei Qi, o tînără femeie de 24 de ani, școlită la Lhasa, s-a lăsat greu fotografiată — năzdrăvenia de aparat îi poate fura chipul ! — nu-și mai încăpea în piele de bucurie cînd mi-am manifestat dorința de a-i vedea clasa. Și în ciuda decorului sărăcăcios, a băncilor înfipte direct în pămînt, încăperea s-a umplut de un zîmbet plăcut : școlarii din clasa I ne-au întîmpinat recitînd în cor o poezie. În acel moment semănau cu toți copiii lumii de-o vîrstă cu ei. Erau frumoși, isteți și nerăbdători să spună tot ce știu.

Ion Andreiță

ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII

Olimpicii din țara păcii

Instruiți și educați în zodia efervescentă a anilor noștri, copiii României socialiste nu pot crește decît în cultul păcii. Pentru că însăși țara în care trăiesc și învață a devenit un etalon și un simbol al păcii pe toate meridianele globului !

Îmi amintesc că eram odată pe cîmp. Griul țesise biruitor din iarnă și acum se întindea — mare verde — pînă-n cumpăna zării ; soarele ardea îmbietor pe boltă, iar văzduhul era plin de ciocîrlii. Niciodată n-aș fi crezut că pot exista pe lume atîtea ciocîrlii ! Înălțau, de acolo, din tăriile albastre, un imn fără seamăn luminii aceleia calde și pure, sub imperiul căreia aveau loc toate zămislirile.

Senzația acelor clipe sfinte am retrăit-o zilele trecute, amplificată și cu adînci reverberații în suflet, printre participanții la etapa națională a olimpiadelor școlare de chimie și biologie, din clasele a VIII-a, etapă care s-a desfășurat pe meleaguri teleormănene, mai precis în municipiul Turnu Măgurele. Erau acolo copii din toate județele țării — „cei mai buni, dintre cei buni", cum s-a spus ! — antrenați într-o competiție pașnică, ce poartă pe ea semnul olimpic al fair-play-ului. O competiție la care cele două comisii care au pus note și au acordat distincțiile au avut un singur regret : acela că n-au putut acorda mai multe premii, deși, și așa, pînă la urmă a fost depășit numărul prevăzut inițial.

Dar ceea ce este mai important, dincolo de distincții și de trofeele cucerite de micii competitori, este faptul că din toate județele țării au venit la Turnu Măgurele pentru a-și etala cunoștințele și a-și pune în valoare pregătirea, elevi extrem de bine pregătiți. O dovadă în plus că în oricare colț al țării noastre se practică azi un învățămînt modern, deschis spre știință și aplicație practică !

Așa cum griul verde, incorporînd în el raze de soare, trudă și binecuvîntare a pămîntului și cîntec de ciocîrlii, devine pîine aromitoare pe masa oamenilor, tot astfel și „olimpicii" de azi, de pe băncile școlii, prin lumina de carte, prin cunoștințele acumulate în ani de strădanii, vor fi specialiștii de mîine ai țării.

Ei vor purta în inimă, pretutindeni, steagul cu dorința noastră de pace. Steagul păcii pe întreaga planetă !... Pentru că învață și cresc într-o țară a păcii !

Dim. Rachici

DIN LIRICA AFRICII

DAVID DIOP
Senegal

Sfidare forței

Tu ce te-ncovoi și tu ce plingi
Tu ce mori într-o zi ca asta fără să știi de ce
Tu ce lupți și tu ce păzești odihna celuilalt
Tu ce nu mai privești cu rîsul în ochi
Tu fratele meu cu fața de teamă și neliniște
Ridică-te și strigă : „NU" !

JEAN-BAPTISTE MUTABARUKA
Ruanda

Amintire

Adu-ți aminte de seara-ceea blîndă
de ling-o fîntînă
și de dansul ierbii ce se-ndoaie sub vînt
de apa ce curge în matca-i din vale.
Amintește-ți, amintește-ți de goana nebună
prin uscate cîmpii, arse de tlacăra
pădurii ce piere.
Amintește-ți de primele zile de școală
de alfabetul rebel
de șirul de numere indivizibile
din praful ce se moaie.
Amintește-ți de mîngîierile mamei
de mîinile ei modelîndu-ți obrazul
de nervii-ncordați în caniculă sub razele aspre de soare
comoară fără de preț, inegalabilă mamă.

JOHN PEPPER CLARK
Niger

Ibadan

Ibadan,
împroșcînd roșu
și aur — aruncat și risipit
printre șapte coline ca un porțelan
spart în soare.

CLÉMENTINE NZUJI
Congo

Poem

Acceptă să vorbești pentru foame
Ia-i forma și mizeria
O ! poem al celor de mult înfometați
Mișunînd lacomi pe străzile orașului
Singuri sfîșiindu-și viscerele
Crezînd că prind speranța ce le scapă.

O ! poemul meu
Fă-te crainicul acestora
Ce nu pot vorbi și nici să se apere
Înfometați rapaci de viață și dreptate...

Dar totuși...
Nu-ți grăbi pașii
Veni-va și timpul săracului
Timpul ultimei sale revanșe.

TCHICAYA U'TAMSI

Cîntec de leagăn

— Te iubesc copilul meu,
dormi dacă lubești pe mama.
— Femeie, dar copilul doarme bine !
— El doarme bine
dar fluturi răi dansează în cerc pe capul lui.
— De ce mai plingi, de doarme bine ?
— El doarme bine
și fluturi răi deasupra lui dansează în cerc.

ELOLONGUE EPANYA
Camerun

Tam-tam

Cînd pielea ți-o-ntinzi dînd-o
mîinilor negre noduroase-nnodate cu viața
tu nești dorință, Tam-tam.
Cînd deodată mîinile mele bogate bat ca un galop fantastic de bivoli
pe ombilicul tău sonor, se urcă-n mine milenii refulate de dorinți eliberate.
Sondom ! Kong-Kong-Kong-Tam-Tam !
Tam-tam nocturn de stîlpi fărîmați
în străluciri de proaspătă carne,
tinerețea mea repatriată-n hotarele neputinții
Călare pe piroga-n derivă
Tam-tam al nopților mele
Tam-tam al buzelor de negru Bakongo
deschide-mi ritmul vieții celei noi
ca o sămînță care se cunună cu pămîntul
și naște arbustul ce crește-n
sudoare de sînge și lacrimi.

În românește de
Mircea Traian Biju

REVISTA STRAINĂ

● **FINLANDA. AFIȘUL FINLANDEZ** a ajuns la maturitate artistică prin anii '50. În deceniul următor, el a ieșit în lume reușind să cucerească odată cu primele premii, și o binemeritată recunoaștere internațională. Unele afișe din perioada respectivă, mai ales cele de grafică, au devenit — potrivit lui „Look at Finland" — opere clasice. Afișul, ca mijloc de informare sau de reclamă, a devenit o componentă a culturii finlandeze. Ca urmare, în anul 1975 a fost deschis la Lahti, Muzeul afișului finlandez. De cel mai mare succes se bucură în Finlanda afișele cu tematică socială sau axate pe probleme ale vieții contemporane : lupta pentru pace și securitate în Europa, protejarea și ameliorarea mediului înconjurător, problematica țărilor în curs de dezvoltare, problemele generate de criza de energie etc.

Unul dintre reprezentanții de frunte ai școlii finlandeze a afișului este **Erik Broun**, personalitate multilaterală în lumea artelor plastice din țara celor o mie de lacuri. Mai important decît valoarea artistică în afișele lui ca de altfel ale marii majorități a autorilor finlandezi de afișe, este ideea, capabilă să emoționeze și să influențeze rapid. Imaginea vizuală acționează mai repede decît textul scris. „Un bun afiș, scrie „Look at Finland", nu explică, nici nu arată, el trimite mesaje direct conștiinței. Afișul este un gen independent față de celelalte genuri de artă plastică, dar el aparține tuturor acestor genuri. Un afiș bun expus trebuie să aibă ceva de spus mulțimii care trece pasivă pe o stradă pietonală, trecătorilor veniți de departe. Mesajul lui trebuie „citit" dintr-o privire. Artiștii plastici finlandezi consideră munca de elaborare a afișelor ca deosebit de interesantă și demnă de respect pentru că afișul se adresează tuturor". Este ceea ce se străduiește să demonstreze și marele număr de exponate cuprinse în colecția reprezentativă a Muzeului afișului finlandez, o instituție de cultură cum sînt puține în Europa și în lume. O instituție al cărei exemplu se cere a fi urmat de toți cei care consideră afișul ca o armă în luptă pentru o artă angajată, pentru progres social, pentru pace, împotriva războiului.

● **SPANIA. „Figaro Magazine"** publică unele date inedite din viața lui Pablo Picasso, marele pictor spaniol care a încetat din viață la 8 aprilie 1973.

Pe parcursul celor șaptezeci și opt de ani de muncă neobosită, din cei nouăzeci și doi trăiți, Picasso a trudit asupra unei opere care, lăsată moștenire, s-a ridicat la fantastica sumă de 1 231 673 200 franci ! O parte dintre lucrările pictorului și sculptorului care a fost Picasso, au intrat în patrimoniul statului francez, ele servind ca fundament pentru deschiderea Muzeului Picasso de la Paris, la 23 septembrie 1985, iar o parte a revenit celor șase moștenitori ai lui.

Oamenii care l-au cunoscut pe Picasso povestesc despre haosul incredibil și dezordinea care domnea în atelierul marelui pictor. Picasso nu suporta nimic, nici măcar ceea ce lucra el însuși, nici ceea ce cumpăra, nici lucrurile primite în dar. El nu s-a preocupat ca lucrările sale să fie aranjate într-o ordine, să fie sistematizate. Numai așa s-a putut întîmpla ca după moartea lui să se găsească într-un sertar, la un loc, pînza rămasă de la niște pantofi și manuscrisul lui „Ubu Rege".

Picasso nu obișnuia să se mute cu totul dintr-o casă într-alta. Cînd pleca, el încuia și lăsa totul așa cum a fost, în ideea că ar putea să revină la fosta locuință. Înțelegem, deci, disperarea notarului Pierre Zecri, însărcinat cu rezolvarea problemelor legate de succesiunea pictorului, care a găsit în vila California din Cannes, din care Picasso se mutase cu șaisprezece ani înainte de a se stinge din viață, lîngă o periuță de dinți învelită într-un ziar, un tablou de Braque. Le-au trebuit șase ani celor șapte specialiști pentru ca împreună cu notarul să pună la punct tot inventarul operelor de artă și bunurilor rămase de pe urma celui care a fost Picasso, unul dintre cei mai mari artiști ai tuturor timpurilor.

● **S.U.A. THOMAS FLEMING** face parte din generația vîrstnică a scriitorilor americani. A publicat cincisprezece romane dintre care ultimul, „Prada de război", a văzut lumina tiparului în 1985. El este în același timp un fin și atent observator al fenomenului literar american. Opiniile lui despre relațiile dintre scriitori și criticii literari le-a formulat de curînd într-un interesant articol intitulat sugestiv **„Războiul dintre scriitori și critici"**, publicat în revista „The New York Times Book Review". Fleming nu dă soluții, el constată că acest „război" este în curs de desfășurare, aduce exemple și îi lasă pe cititor și pe cei în cauză să vadă ce este de făcut.

Iată cîteva gînduri ale lui Fleming : „Se cunosc multe cazuri cînd anumiți scriitori au reușit să dobîndească o recunoaștere generală în epocă. Theodore Solostaroff, directorul editurii „Harper and Row", a analizat la timpul său recenziile pe marginea romanului „Corabia nebunilor" de Katherine Anne Porter. Rezultatul a fost pur și simplu uluitor, își amintește Solostaroff. Cartea a avut vreo 400 recenzii ! În această cantitate s-au găsit numai trei recenzii ai căror autori nu au „cumpărat" părerea editurii că este vorba despre romanul unei mari scriitoare, că romanul este opera ieșită din pana unui scriitor de necontestat geniu. Numai trei... individualiști au avut nervii suficient de tari pentru a scrie că romanul este plicticos..."

Trag scriitorii vreun folos de pe urma recenziilor criticilor pe marginea cărților lor ? se întreabă Fleming. „După cîte știu eu ,nu. Motivul principal îl constituie faptul că recenziile sînt prea scurte. Un alt motiv este numărul redus al recenziilor și caracterul lor contradictoriu. De exemplu, Walter Clemons de la „Newsweek" scrie referitor la volumul „Linii și umbre" al lui Joseph Wambaugh că „scriitorul este departe de a fi scris cartea sa cea mai bună", în timp ce criticul Elmore Leonard scrie în paginile aceleiași reviste, că „Linii și umbre" este cea mai bună carte a lui Wambaugh".

Balcanice

KOSTAS MONTIS

Închisoare

Cel mai rău nu-l
Faptul că m-au zăvorît în această-nchisoare
Că au luat cheile și s-au dus
Ci faptul că nu știu
Pînă unde mi se-ntinde-nchisoarea
Faptul că nu-i știu nici contururile
Ca să fac la urma urmelor
Și eu ca tot omul
O tentativă de evadare

În românește de
Dumitru M. Ion

SPORT

Șeherezada Bucureștilor...

e povestea cu lebede roșii, poate și puțin arabă, avînd în vedere fumul trenurilor, pe care echipa Rapid o spune de o mie și una de săptămîni califului său, Giulești. Și fiecare casă din preajma Gării o ascultă cu uimire și apoi o transmite prin cîntec întregii țări. Pentru mine, Rapidul este ca o dropie verde plutind prin spații și răspîndind binecuvîntarea dragostei în griul cu care ne hrănim visele, ne prelungim viața și urcăm zidul înalt al dorințelor, dincolo de care se află cele mai întinse livezi. Pentru mine, Rapidul este o dimineață aurie de toamnă, cînd în gările din cîmpia Bărăganului și-a Dobrogei, unde trenurile opresc doar o singură clipă, zeci de oameni se aruncă în vagoanele amorțite de somn, ca să intre în București pentru două ceasuri, atît cît joacă Rapidul și apoi să se întoarcă în satele lor dominate de salcîmi și să țeasă basme ce s-au petrecut mai mult în iarba închipuirii lor.

Pentru că Rapidul, prima mare echipă muncitorească de la noi, înainte de a fi o echipă este o legendă, ea trebuie căutată în istoria fotbalului românesc cu lampa lui Aladin. În peștera ei cu nestemate, dar și cu ape rele, stau în lumină nume celebre, care au rodit cîntece fără de sfîrșit, la fel cum glasul roților de tren rodește tristețe dulce și dorul veșnic de a atinge depărtările cu mîna. Rapidul face parte din sufletul oamenilor simpli ca bobul de zăpadă din bradul sărbătorilor de iarnă, ca fantasma lunii din apele mării, ca durerea din suferința înfrîngerilor. Rapidul este cel mai scurt drum între culmea gloriei și valea plîngerii. Dar pe drumul ăsta clocotește și arde în vîlvătăi patima. Rapidul se scrie cu petală de mac și se tipărește în transfigurările auguste pe care le încearcă roua pe arborii copilăriei cei adumbriți de cocoși albaștri. Noi toți cîți iubim Rapidul ne spălăm cu cimbru la subțiori cînd, pătrunși de-o tristețe galbenă, de tristețea din zori a Șeherezadei, vrem să-i rostim numele. Pentru că Rapidul este butucul de vie care ne împrumută ființa toamnei, densitatea vîntului de primăvară și fereastra prin care ne uităm spre marginile țării.

Rapidul e rîul pe care plutim în toate zilele care se compun din corăbii și frunze plutind.

Rapidul e Rapid. Înșiră-te mărgăritar al poveștii pe încă zece mii de săptămîni.

Lebăda noastră roșie pe care ne sprijinim plecările și întoarcerile în București.

Rapidul e curcubeul culcat de-a lungul Griviței, peste podul Grant, de-a lungul căii Giulești și pînă la marginea vieții noastre.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), A. I. Zainescu
(secretar responsabil de redacție)

L

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII